

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
«АЛМАТЫ ЭНЕРГЕТИКА ЖӘНЕ БАЙЛАНЫС УНИВЕРСИТЕТІ»
коммерциялық емес акционерлік қоғамы
IT-инжиниринг кафедрасы

ҚОРҒАУҒА ЖІБЕРІЛДІ

Кафедра меңгерушісі

PhD, доцент

_____ Т.С. Картбаев
« ____ » _____ 2019 ж.

ДИПЛОМДЫҚ ЖОБА

Тақырыбы: Finance Master мекемесінің веб – сайтының құру

Мамандығы: 5B070400 – «Есептеу техникасы және бағдарламалық қамтамасыз ету»

Орындаған: Асқар Б.Е. Тобы: ВТук-16-3

Ғылыми жетекші: т.ғ.д., профессор Тойбаев С.Н.

Кеңесшілер:

Экономикалық бөлім: э.ғ.к., профессор _____ Ж.Г. Аренбаева
« 31 » _____ 05 2019 ж.

Өміртіршілік қауіпсіздігі: т.ғ.д., профессор _____ Т.Т. Кайым
« 31 » _____ 05 2019 ж.

Есептеу техникасын қолдану: аға оқытушы _____ Ж.С. Айтқұлов
« 31 » _____ 05 2019 ж.

Норма бақылаушы: аға оқытушы _____ К. Мукапил
« 05 » _____ 06 2019 ж.

Сын-пікір беруші: т.ғ.д., профессор _____ У.А. Тукеев
« 31 » _____ 05 2019 ж.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
«АЛМАТЫ ЭНЕРГЕТИКА ЖӘНЕ БАЙЛАНЫС УНИВЕРСИТЕТІ»
коммерциялық емес акционерлік қоғамы

Басқару жүйелері және ақпараттық технологиялар институты

IT-инжиниринг кафедрасы

Мамандығы 5B070400 – «Есептеу техникасы және
бағдарламалық қамтамасыз ету»

Дипломдық жобаны орындауға берілген
ТАПСЫРМА

Білім алушы Асқар Бексултан Ерланұлы

Жобаның тақырыбы: Finance Master мекемесінің веб – сайтының құру

2019 жылғы «01» наурыз № 33 университет бұйрығымен бекітілген.

Аяқталған жобаны тапсыру мерзімі: «24» мамыр 2019 ж.

Дипломдық жобаның бастапқы мәліметтері (зерттеу (жоба) нәтижелерінің талап етілген параметрлері мен объектінің бастапқы мәліметтері): «Finance master» ЖШС үшін сайт құру болып табылады. Web-сайт бұл компания келбеті болып табылады. Web-сайттың көмегімен компания өзі туралы көптеген ақпаратты ұсына алады.

Дипломдық жобада қарастырылған мәселелер тізімі немесе дипломдық жобаның қысқаша мазмұны:

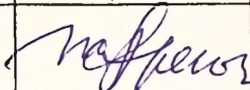
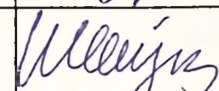
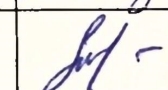
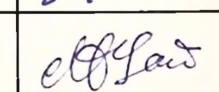
- талдау бөлімі;
- жобалау бөлімі;
- жүзеге асыру және тестілеу бөлімі;
- экономикалық бөлім;
- өміртіршілік қауіпсіздігі;
- А қосымшасы. Техникалық тапсырма;
- Ә қосымшасы. Программа листингі.

Графикалық материалдар тізімі (міндетті сызбалар дәл көрсетілуі тиіс):
13 кесте және 10 сурет ұсынылған.

Ұсынылатын негізгі әдебиеттер:

- 1 К.Джамса, К.Кинг, «Эффективный самоучитель по креативному web-дизайну» - Москва, 2008
- 2 «Проектирование и реализация» - Москва, Лори, 2001
- 3 А.Лешев, «Создание интерактивного web- сайта» - Питер, 2005

Дипломдық жобаның бөлімдеріне қатысты белгіленген кеңес берушілер

Бөлімдер	Кеңесшілер	Мерзімі	Қолы
Экономикалық бөлім	Ж.Г.Аренбаева	04.03.2018 - 31.05.2018	
Өміртіршілік қауіпсіздігі	Т.Т.Қайым	04.03.2019 31.05.2019	
Программалық камтама	Айткулов Ж.С.	29.04.2019 19.05.2019	
Норма бақылау	Мукапил К.	04.04.2019 10.05.2019	

Дипломдық жобаны орындау
КЕСТЕСІ

Бөлімдер атауы, қарастырылатын мәселелер тізімі	Ғылыми жетекшіге ұсыну мерзімдері	Ескерту
Талдау бөлімі	29.10.18 - 28.12.18	орындағанды
Жобалау бөлімі	03.01.19 - 15.02.19	орындағанды
Жүзеге асыру және тестілеу бөлімі	18.02.19 - 12.04.19	орындағанды

Тапсырманың берілген күні «29» қазан 2018 ж.

Кафедра меңгерушісі _____ Т.С. Картбаев

Жобаның ғылыми жетекшісі _____ С.Н. Тойбаев

Тапсырманы орындауға алған білім алушы _____ Б.Е. Асқар

Аңдатпа

Бұл бітіру жұмысында тапсырмаға сәйкес мекеменің Web-сайтын құру жүзеге асырылған. Web-сайт Finance Master компаниясының клиенттер ауданын кеңейтуге, компанияның имиджін көтеруге бағытталған.

Жобаланған қосымша Adobe Dreamweaver бағдарламасын пайдалана отырып, заманауи HTML, CSS бағдарламалық тілдерде әзірленген.

Finance Master компаниясының Web- сайтының құрастыру үшін міндеттер мен ақпарат көздерін және ақпарат қоры зертеліп анықталған. Сайттың құрастыру кезеңдері қарастырылған.

Жұмыста қызметкерлердің өміртіршілік қауіпсіздігін қамтамасыз ететін іс шаралар қарастырылған және жобаның тиімділігі мен технико-экономикалық негіздері ұсынылған.

Аннотация

В данной выпускной работе согласно заданию была осуществлена разработка Web-сайта для компании Finance Master. Разработка Web-сайта направлена на расширение клиентуры и поднятия имиджа компании. Проектируемое приложение разработано на современных языках программирования таких как HTML, CSS с использованием программы Adobe Dreamweaver.

Для создания эффективного Web-сайта были исследованы и определены задачи, источники информации и информационная база. Освещены этапы проектирования портала.

В работе описаны меры по обеспечению безопасности жизнедеятельности сотрудников; представлено технико-экономическое обоснование и рассчитана эффективность разработанного проекта.

Annotation

In this final work according to the instructions of development of Web-site for the Finance Master company has been carried out. Web-site development aimed at expanding the customer base and raise the company's image. Projected application is developed on modern programming languages such as HTML, CSS with Adobe Dreamweaver software.

To create an effective Web-site have been investigated and identified the problem, sources of information and information base. When covering the stages of the design of the portal.

The paper describes the security measures for zhiznedeyatel of-staff; It presented a feasibility study, and calculated the efficiency of the developed

Мазмұны

Кіріспе	8
1 WEB-сайттың қазіргі заманғы қоғамдағы ролі	10
1.1 Internet технологияларын бұқара ақпарат құралдарында (БАҚ) пайдалану	10
1.2 Қазақстандағы интернет	12
1.3 Электронды даярлық	14
1.4 Сайтты құру құралдары	17
1.5 Интернеттегі бағдарламалау тілдері	21
1.6 JavaScript	22
1.7 PHP	23
1.8 MySQL	25
1.9 AJAX	26
1.10 Content Management System (CMS) жүйесі	27
1.11 CMS жүйелерінің рейтингісі	30
1.12 Joomla	33
1.13 WordPress	35
1.14 Drupal	35
2 Мекеменің WEB-сайтын жобалау («FINANCE MASTER» ЖШС мысалында)	38
2.1 Сайтты құру	38
2.2 Коммерциялық ұсыныс	39
2.3 Сайтты құру кезеңдерді	41
2.4 Сайтты жылжыту	42
2.5 Сайттың жұмыс істеу тиімділігі	48
2.6 Сайт аудиториясының анализі	50
2.7 Сайттың жұмыс істеу тиімділігінің төмендеуі	52
3 Экономикалық бөлім	56
3.1 Бағдарламалық жасақтама әзірлеудің күрделілігі	56
3.2 Экономикалық бөлімінен қорытынды	61
4 Өміртіршілік қауіпсіздігі	62
4.1 Жұмыс бөлмесіндегі еңбек жағдайын талдау	64
4.2 Нөлдеу жүйесін есептеу	66
4.3 Өміртіршілік қауіпсіздігі бөлімі бойынша қорытынды	67
Қорытынды	74
Әдебиеттер тізімі	75
А қосымшасы. Техникалық тапсырма	78
Ә қосымшасы. Программа листингі	85

Кіріспе

Берілген дипломдық жобаның қойылған мақсатына және тақырыбына байланысты оның өзекті мәселесі ретінде – қазіргі заманауи web-технология – web-сайт қарастырылған.

Технологиялық көзқарас тұрғысынан да, әр адамның өз құқығын жүзеге асыруы үшін ақпаратқа қол жеткізуінде, өз ойын еркін айту үшін де ақпараттық кеңістіктің ең бір келешегі бар бөлігі осы Интернет болып отыр. Сонымен қатар, басқа да көптеген мемлекеттердегідей, Қазақстанда да Интернеттің мемлекет, бизнесмен, бұқара ақпарат құралдарына (БАҚ) және көпшілік үшін маңыздылығы аса жете бағаланбайды. Мемлекет әдеттегідей өзінің web-жылжымалығына тікелей тәуелді болатын отандық бизнесті бәсекеге қабілеттілікті арттыру жолдарымен қамтамасыз ету қажеттілігі орнына, қуғынға ұшыраған саясаткерлерді бөліп тастауға қажет болғанда ғана Интернетті жиі еске алады. Тіпті электрондық үкіметпен талай мәселені керек етіп тұрған ғаламтордағы көптеген мемлекеттік жобалар, көпшілік жағдайда, мемлекеттің Қазақстандағы Интернетке деген қатынасы дәрежесін көрсетеді. Мемлекет тарапынан Интернетті жүйелеуде қарама-қайшылықтар өте жиі ұшырасады, әрі Қазақстанның халықаралық міндеттемелеріне сәйкес бола бермейді. Қазақстандық қоғамда Интернет әлі де болса шағын ғана рөл атқарады, тіпті Ғаламторға тұрақты түрде қолдары жететіндердің өздері әлеуметтік желілерге кейде ғана шығып жатады.

Әлемде адамзат баласы әрқашанда өзі сияқтылармен аралмасу тәсілдерін іздестіреді. Соңғы интернет кездерде интернет дамып күрт дамып ұғымның қашықтық ұғымын жоқ, жер бетінің кез-келген нүктесін бір-бірімен бейнелі түрде байланыстыруда. Қазіргі уақытта аса ауқымды қолданыс жиі қолданыс табуда. Білім беру жүйесіндегі жоғарғы орындары мен арнайы беру білім интернет орындары интернет желісіне Интернет отырсып қосыла білім беру үлкен ақпарат көздеріне қол жеткізуде. world (world wide web дүние яғни дүние ақпарат өрмек ақпарат дүние бүкіл дүние саяхат электрондық саяхат жүйе гипермәтіндік жүйе болып Қазіргі әртүрлі ақпарат алуға болатын тараған кең тараған жүйе есептелінеді. Internet-тің бөліктерінен гөрі WWW пайдалану пайдалану жеңіл, әрі ыңғайлы жоғарғы оқу орындарында кезде кезде интернетте пәні – web-технологиялар болды. Бұл пәннің мақсатты білім алушыларды Web беттерді құруға және автоматандыруға, жалпы интернеттегі өнімдер туралы ақпарат беру болып табылды. Дипломдық жобада осы web-технологиялар саласындағы web-сайтты құру қарастырылған.

Берілген дипломдық жоба жалпы 4 бөлімнен құралады:

– Web-сайттың қазіргі заманғы қоғамдағы рөлі. Қазақстанда интернеттің таралуы және қолдануы жағынан үздік сайттардың тізімі рейтингтік жүйелердің мәліметтері негізінде тұрғызылып, сайттарды құру технологияларына тоқталып өтіледі;

– «Finance Master» ЖШС-ның web-сайтын жобалау. Сайттың жобалану кезеңдері бойынша әр қадамы сипатталынады. «Finance Master» ЖШС-нің

басшыларының қойған талаптарының іске асырылуының нақты әрекеттері, сайтты жылжыту тәсілдерінің үдерсі ашылып жазылады. Бұл бөлім дипломдық жобаның негізі болып табылады. Себебі, сайтты құру құралдарының нысандары ашылып, интернет желісіндегі іздеу жүйелері, каталогтар мен тематикалық қорлардан сайттың көрінуі мен индекстелуінің жүзеге асуы көрсетіледі;

– жобаны экономикалық талдау. Сайтты құрудың тиімділігі талданып, жұмсалған шығындар нәтижелері шығарылады;

– өміртіршілік қауіпсіздігі.

Дипломдық жобада «Finance Master» ЖШС-нің сайты құру тапсырма ретінде алынған. Осы тапсырманы жүзеге асыру үшін келесідей есептер қойылды:

- «Finance Master» жайлы ақпарат жинақтау;
- Web-сайт мазмұнын анықтау;
- Web-сайт құру құралдарын таңдау;
- теориялық материалдарды жүйелеу;
- Web-сайтты жүзеге асыру, іске қосу;
- іздеу жүйелеріне оңтайландыру.

1 WEB-сайттың қазіргі заманғы қоғамдағы рөлі

1.1 Internet технологияларын бұқара ақпарат құралдарында (БАҚ) пайдалану

Internet қолданушыларына қол жетімді ақпарат арнайы программалық қамтама орнатылған компьютерлерде (web-серверлерде) орналасады. Бұл ақпараттың маңызды бөлігі web-сайттар түрінде ұйымдастырылған. Олардың әрқайсысында өз аты (адресі) Internet-те болады.

Web-сайт – бұл web-серверлерде орнатылған және домендік аты (адресі) бар, арнайы келтірілген ақпарат. Қолданушы компьютерінде web-сайттарды қарастыру үшін браузерлер деп аталатын арнайы программалар қолданылады.

Web-сайт бір-бірімен өзара байланысқан web-беттерден құралады. Web-бет *.htm кеңейтілімі бар мәтіндік құжатты құрайды, ол браузер терезесінде ақпараттың қай түрде көрсетілетінін анықтайтын, арнайы командалар және мәтіндік ақпаратты бар HTML – кодты құрайды. Web-бетке барлық графикалық, аудио-видео ақпараттар, әлбетте кірмейді, олар *.gif, *.jpg, *.mid, *.mp3 кеңейтілімі бар жеке файлдарды құрайды.

Web-сайттың әр беті берілген web-бетке сәйкес сайт адресінен және файл атауынан құралған өзінің Internet адресі болады. Осылайша, Web-сайт – бұл өзара байланысқан гипермәтін құжаттардан (web-беттерден) құралған, web-серверлерде орналасқан және жеке адресі бар ақпараттық қор. Web-сайтты Internet желісіне қосылған кез келген тұтынушы көре алады [1].

Web-сайттар барлық қасиеттері бойынша келесідей топтарға бөлінеді:

Қызметтің қол жетімділігіне қарай:

– ашық – кез келген қолданушылар мен тұтынушылар үшін барлық қызметтердің қолжетімді болуы. Жартылай ашық – сайтқа қатынау үшін қолданушы тіркелу қажет (әдетте бұл қызмет тегін);

– жабық – ұйымның толықтай жабық қызмет сайты (корпоративтік сайттар), жеке тұлғалардың сайты. Мұндай сайттар шағын қолданушылар тобына арналған. Жабық сайтқа әдетте инвайттар (шақыртулар) арқылы қатынауға болады.

Табиғи құрамына қарай:

– статикалық – құрамдас бөліктері алдын-ала дайындалып жасалады. Қолданушыға барлық ақпарат серверде сақталған күйде беріледі;

– динамикалық – құрамы кез келген мәліметтер негізінде арнайы скриптілермен (программалармен) генерациялайды.

Физикалық орналасуы бойынша:

– интернет желісінің сыртқы сайттары;

– локальді сайттар – тек локальді желі шегінде қол жетімді. Бұл ұйымның корпоративті сайттары ғана емес, провайдердің локальді желісінде жеке тұлғалар сайты болуы мүмкін;

– ақпаратты ұсыну сұлбасы және орындалатын тапсырмалар категориялары және ақпарат көлемі бойынша web-қорлардың келесі типтерін бөліп көрсетуге болады;

– бизнес басшыларының интернет өкілеттіктері (интернетпен сирек байланысатын сауда және қызметтер);

– сайт-визитка – сайт басшысы жайлы жалпы ақпаратты құрайды (ұйым немесе жеке тұлға). Қызмет түрлері, тарихы, прайс, байланыс мәліметтері, жүру сұлбасы, яғни тікелей визитка картасы;

– өкілеттік сайты – әдетте бұлай кеңейтілген функциясы бар сайт-визитканы атайды: көрсетілетін қызметтер, портфолио, кері байланыс пішіні және т.с.с. жалпы ақпаратты сипаттайды;

– корпоративті сайт – компания өміріндегі оқиғалар мен қызметтер, тауар, компания басшысы, визитка және өкілеттік сайттарда ұсынылатын ақпарат толықтығымен ерекшеленеді, әдетте контентпен (іздеу, галерея, форум) жұмыс жасау үшін түрлі функционалды құралдарды құрайды;

– өнім каталогы – каталогта тауар/қызметтер, сертификаттар, техникалық және тұтынушылық мәліметтері толығымен сипатталады. Мұндай сайттарда тауарлар/қызметтер жайлы ақпарат болады;

– интернет-дүкен – өнім каталогының сайты, оның көмегімен тұтынушы өзіне қажетті тауарларға тапсырыс жібере алады;

– промо-сайт – нақты бір өнім немесе тауар белгісі жайлы сайт, мұндай сайттарда бренд, жарнамалық акциялар (сайыстар, жарыстар және т.с.с.) түбегейлі ақпарат орналасады;

– сайт-квест – өзара байланысқан логикалық есептерді тізбектей шешетін жарыстар ұйымдастыратын интернет сайты.

Ақпараттық қорларына қарай:

– тақырыптық сайт – қандай да бір нақты тақырып жайлы шағын тақырыптық спецификалық ақпарат ұсынатын сайт;

– тақырыптық партал – бұл арнайы тақырып бойынша түбегейлі ақпарат қамтитын өте үлкен web-қор. Парталдар тақырыптық сайттарға ұқсас, бірақ қолданушылармен өзара байланысты құрайды және тұтынушыларға партал аумағында (форумдар, чаттар) пікір алмасуға мүмкіндік береді – яғни қолданушының бар болу ортасы.

Web-қызмет – бұл WWW (World Wide Web) желісі аумағында қандай да бір тапсырма орындауға арнайы құрылған қызмет.

– хабарландыру тақтасы;

– сайттар қоймасы, мысалы, Open Directory Project – ашық қойма;

– іздеу жүйелері – Yandex, Google;

– пошталық қызмет;

– Web-форумдар;

– блог қызметі;

– файл алмасу пирингті қызмет – Bittorent;

– дата хостингтік (мәліметтерді сақтау) қызмет – мысалы, Skydrive;

- фото хостинг – Picnic, Panoramio;
- видео сақтау – Youtube, Kaztube;
- әлеуметтік медиа – мысалы, Buzz.
- комбинирленген web- қызметтер (әлеуметтік желілер) – Facebook, Twitter, Мой мир, Вконтакте [3].

Қазіргі әлеуметтік ортаның негізгі байлығы – ақпарат болатын ақпараттық ортаны сипаттауға болады. Осындай ортаның дамуына ақпараттық үдерістердің қарқынды дамуы үлес қосты: хаттарды жіберу жылдамдығы жоғарылауда; жіберілетін ақпарат көлемі ұлғаюда; оның өңделуі жылдамдатуда.

Бұқара ақпарат құралдары – бұл құрамы, қасиеті, тәсілі, құрылымы және нақты ұйымдастыру деңгейін құрайтын элементтермен сипатталады. БАҚ айрықша белгілері – бұл техникалық құралдардың бар болуы, аудиторияның тұрақсыз көлеміне, хаттар, мақалалардың актуалдылығына тәуелділігі.

Қазіргі кезде көптеген тұтынушылар, әлеуметтік тұлғалар қарапайым дүкендер мен дүңгіршектерден БАҚ сатып алғанша, барлық ақпаратты интернеттен алғысы келеді. Сонымен қатар Интернет, өзіміз білетіндей, алғашқы интерактивті медиа жүйесі болып саналады. Жалпы сөзбен айтқанда, Интернет- технологиялар әлеуметтік ортаны ақпаратпен қамту құралы болып табылады. Оны бірнеше сипаттамалар бойынша қарастыруға болады (1.1-кесте көрсетілген).

1.1-кесте – БАҚ-тың сипаттамалар бойынша салыстырылуы

Сипаттамалар	ТВ	Радио	Пресса	Интернет
Қолданушы уақытын таңдау мүмкіндігі	x	x	+	+
Қосымша пайдалану үшін сақтау мүмкіндігі	x	x	+	+
Оқиғамен бір уақытта ақпаратты алу/жіберу мүмкіндігі	+	+	-	+
Мәтін	+	-	+	+
Арнайы құрал қажеттігі	+	+	-	+

Мұндағы «+» - ИӘ; «-» –ЖОҚ; «x» - арнайы қосымша құрал көрсетілумен.

1.2 Қазақстандағы интернет

2012-2016 ж.ж. экономикалық өсім инфрақұрылымның дамуына байланысты мемлекеттік және жекеменшік кәсіпорындардың инвестициялық

өсімін айқындады. Сонымен қатар, ол жұртшылықтың жоғары білім әлеуетіне ие болуға әзір болуына мүмкіндік туғызды (Интернетке қол жетімділікке бағаны кезең-кезеңмен төмендете отырып және ақырғы тұтынушыға берілетін арналардың өткізгіштік мүмкіндігін кеңейту арқылы). Мемлекеттік уәкілдік етуші органдардың бүкіл осы уақыт аралығында ақпараттық-коммуникациялық саланың даму басымдығын талай рет қайталай жариялаған тынымсыз еңбегі процестің ілгерілеуіне белгілі дәрежеде мүмкіндік туғызды.

ҚР республикалық ақпараттандыру және байланыс (АБА) Агенттігінің мәліметі бойынша 2014 ж. Интернеттің таралу дәрежесі (1,6 млн.) құрады, 2015 -14%, алайда 2016 жылдың қазан айында байланыс операторларының есебіне сүйене отырып, ақпараттандыру және байланыс Агенттігінің төрағасы 30% (4,7млн. адам) деген санды көрсетті. Бұл санға кеңтарапты қолжетімділіктегі 1,2млн. абонент, коммутирлі қолжетімділікте (dial-up) 0,4млн. абонент, сонымен қатар Интернет торына мобильды қолжетімділікте 3,1млн. абонент кірді. Мобильды Интернет қызметін (WAP, GPRS, EDGE) пайдаланушы ұялы операторлар абоненттер көбінесе тұтынушылардың алғашқы екі категориясының біріне қатысты болғандықтан бұл көрсеткішті дұрыс деп санаудың өзі қиындау. Күмәнді десекте, ресми санақ әдістемесінде абоненттер санының тез өсуінің жағымды фактілерін атауға болады: кеңтарапты қолжетімділік абоненттері саны - 2014 жылы 381 мыңнан, 2015 жылы 661 мыңға дейін, яғни бір жарым еседей артық болса, 2016 жылы қайтадан екі есеге арта түсті. Шетелдік дерек көздері Қазақстан бойынша аздап жоғарылау санды көрсетеді. Сонымен WorldStat Internet ұйымының санағы бойынша Интернеттің еніп таралу дәрежесі 12,3%-дым (1,9млн.) құрайды, әйтсе дед республика жұртшылығының Әлемдік ғаламтордағы қатынасу қарқынының жоғары екендігі мойындалады: 2008-2016ж.ж. аралығында қолданушылар саны 27 есеге артты. Iрі Budde Comm Интернет-компаниясының мәліметіне сәйкес қолданушылар саны 1,5млн. адамды құрайды, мобильді телефондар арқылы қолжетімділікті есепке алмағанда таранып ену дәрежесі-9,8%. Nivos Қорының (Нидерландцы) «Ғаламдық ақпараттық ұйымының» есебінде сарапшылардың пікірі бойынша мұндай көрсеткіштер қазірше жеткілікті деп санала қоймайды, оның себебі телекоммуникация секторын либерализациялау қарқынының баяулығы және бағаның бірте-бірте төмендетілуіне қарамастан, Интернет қызметі тарифный әлі де жоғары болып отыр. Бұған Интернетті үйде пайдалануға мүмкіндіктері бар - аса кең тарала қоймаған «орта классы» қабатын, Қазақстандағы ауыл тұрғындарының жоғары процентті құрайтындығын және АКТөр мәселесінде көпшіліктің сауатының төмендігін қоса айтуға болады. Сарапшылар тобында бұл факторлар ортасы басқа да институционалдық параметрлермен үйлесімділікте электрондық даярлық дәрежесін атайды. Осыған қарамастан, пайдаланушылардың көрсетілген әлеуеттік өсімі әрі мемлекеттік және жекеменшік провайдерлер инвестициясының жалғасуы, алаңда бәсекелестіктің қыза түсуі, технологиялық инновациялар, жекелеп алғанда,

кейбір өткізгішсіз жүйенің дамуы, еніп таралу дәрежесінің келешекте әрмен қарай ұлғаятындығына ұйғарым жасауға негіз береді.

1.3 Электронды даярлық

Қоғам ішіндегі ақпараттық технологияның еніп таралу дәрежесін анықтау үшін пайдаланылатын электронды даярлық индексі құқықтық, саяси, әлеуметтік және мәдени ортаның, мемлекеттік қолдаудың т.б. жағдайларды қамтитын сандық әрі сапалық критерийлер қатары негізінде айқындалады. Economist Intelligence Unit 2016-электронды даярлық рейтингі бойынша зерттелген 70 елдің ішінде Қазақстан соңынан санағанда екінші (69-ыншы) орында тұр. Мұндағы негізгі түйткіл жалпылай алғанда ИКТа-ні пайдалану дәрежесінің төмендігінде. Бұрынғы жылдармен салыстырғанда Интернетке қолжетімділік дәрежесі мен электронды сауаттылықта аздаған серпіліс байқалады, али құқықтық ортаның көрсеткіші нашарлаған (1.2-кестеде көрсетілген).

1.2-кесте – 2008-2009 ж. Қазақстанның электронды даярлығының индикаторы

Жыл	Интернетке қосылу түрі	Бизнес-орта	Әлеуметтік-мәдени орта	Құқықтық орта	Билік саясаты	Бизнесіте қолдану	Жалпы балл
2015	3.30	5.66	3.80	3.70	2.85	4.05	3.89
2016	3,40	4,82	4,00	3,45	3,10	1,98	3,31

Economist Intelligence Unit ақпараты бойынша құрылған. Ақпараттық технология дамуының Бүкіләлемдік экономикалық форумы рейтингісінде биылғы жылы Қазақстан әлемнің 134 елінің ішінен 73-інші орын алды. Осал фактор ретінде АКТөр-ды пайдалануға жеке даярлық дәрежесінің төмендігі аталды, АКТөр-ныне бизнес-қауымдастығының пайдалануы, сонымен қатар өндірістің дамуы үшін әлсіз нарықтық орта үкіметтің ақпараттық теңсіздікті төмендетуге бағытталған батыл әрекеттерінің қажеттілігінің маңызын арттыра түсті.

Елдің экономикалық жақтан сәтті дамыған аймақтары Интернет-технологияны белсенді пайдалануға даярлығы мен мүмкіндігін салыстырмалы түрде алсақ, жоғары екендігін көрсетті. ҚР статистика Агенттігінің мәліметінде 2015 жылдың жағдайы бойынша республиканың 16 субъектісі ішінен Интернет абоненттерінің саны бойынша Алматы, Астана және Қарағанды облыстары көшбасшы болды, бұлар бірге абоненттердің 40%-тен астамын қамтамасыз етеді [5].

Егер пайдаланушылардың қолдануы деңгейі жағынан ресурстар танымалдығын бағаласақ, алғашқы орындарды ойын-сауықтық ресурстар мен файл ауыстыруға арналған web-сайттар бөлісуде, оған ауыр контенттерді ауыстыруға арналған бита-торрент технологияларын пайдаланатын қызметтер де кіреді (1.3-кесте көрсетілген).

1.3-кесте – Қазақстандағы пайдалануы жағынан алғашқы тұрған 30 web-сайт

	Атауы	Сипаттамасы	Атауы	Сипаттамасы
1	www.kolesa.kz	Жеке хабарландырулар	www.sports.kz	Спорт жаңалықтары
2	www.nur.kz	Портал	www.svalka.kz	Файл алмасу
3	www.kiwi.kz	Видеохостинг	www.alfa.kz	Ақпараттық портал
4	www.namba.kz	Әлеуметтік желі	www.torrentzone.kz	Файл алмасу
5	www.krisha.kz	Жеке хабарландырулар	www.flashgames.kz	Ойын -сауық
6	www.kinomir.net	Афиша	www.mytv.kz	Онлайн жүйесі
7	www.vse.kz	Форум	www.movieworld.kz	Ойын-сауық
8	www.kino.kz	Афиша	www.resurs.kz	Ақпараттық портал
9	www.zakon.kz	Ақпараттық портал	www.gam.kz	Ойын -сауық
10	www.hh.kz	Жұмыс іздеу	www.satu.kz	Онлайн сату жүйесі
11	www.on-video.kz	Ойын -сауық	www.kazakh.ru	Халықаралық сервер
12	www.bb.ct.kz	Форум	www.gazeta.kz	Ақпараттық портал
13	www.irr.kz	Интернет-газета	www.anime-online.kz	Ойын -сауық
14	www.gameworld.kz	Ойын порталы	www.kinolife.kz	Афиша
15	www.yvision.kz	Портал/блог	www.kaztube.kz	Ойын -сауық

Рейтингтің алғашқы 30-дан 11 жоба ойын-сауықтық тақырыпта (оның ішінде, пайдаланушылар ең көп кіретін kiwi.kz видеоарт-хостингі, афиша түріндегі ресурстар, ойын-сауықтық қызметтердің араласуы, ойын порталдары, сонымен қатар файлдарды көруге, жүктеуге және ауыстыруға арналған сайттар бар). Ақпараттық желілік ресурстарға ақпараттық агенттіктер, дәстүрлі және желілік БАҚ-ның сайттары (6 жоба) кіреді. Осынша web-жоба қызметтік-тұтынушылық бағытта, оған жеке хабарландырулар, қызметке тұру, мәліметтер базасы мен кәсіби қауымдастылар сайттары кіреді. Бұл сайттардың барлығы нақты коммерциялық бағытқа ие. Төрт ресурсы әңгіме-дүкен құруға негізделген, горизонталды түрдегі портал, корпоративті сайт.

Ең көп қолданысқа ие 30 сайттың 40%-ы ресейлік ресурстарға тиесілі, али 36%-дан көбі американдық ресурстар. Рейтинг Alexa мәліметтері бойынша айлық, мемлекет бойынша жазылған сайттар трафиінің көрсеткіші бойынша жасалынады, ол біркүндік пайдаланушылардың орта саны мен өткен айдағы көрінген парақтардың қосылуы мен есептеледі (4-кестеде көрсетілген).

Соңғы болып жаңалықтардың ішінен шетелдік порталдардың елге «ресми» түрде келуге үлкен қызығушылық тудырып отырғандығын атап көрсетуге болады. Бұл «ресми» келіс интерфейссті механикалық тұрғыда тілдік шектеудің шегінен шығуда.

1.4-кесте – www.alexa.com мәліметі бойынша үздік 30 сайт (13.03.16)

#	Адресі	Сипаттамасы	Мемлекет
1	mail.ru	Портал	Ресей
2	google.com	Портал	АҚШ
3	google.kz	Портал	АҚШ
4	yandex.kz	Портал	Ресей
5	youtube.com	Видеохостинг	АҚШ
6	yandex.ru	Портал	Ресей
7	FaceBook.com	Әлеуметтік желі	АҚШ
8	vkontakte.ru	Әлеуметтік желі	Ресей
9	google.ru	Портал	АҚШ
10	wikipedia.org	Энциклопедия	АҚШ
11	Одноклассники.ru	Әлеуметтік желі	Ресей
12	Nur.kz	Портал	Қазақстан
13	ucoz.ru	Сайтқұрастыру/ Хостинг	Ресей
14	Kolesa.kz	Жеке хабарландырулар	Қазақстан
15	livejournal.com	Портал	Ресей
16	taobao.com	Портал	Қытай
17	yvision.kz	Блог-платформа	Қазақстан
18	twitter.com	Әлеуметтік желі	АҚШ
19	Kiwi.kz	Видеохостинг	Қазақстан
20	inetglobal.com	интернет қызметі	АҚШ
21	narod.ru	Сайтқұрастыру/ Файлдарды сақтау	Ресей
22	yahoo.com	Портал	АҚШ
23	rambler.ru	Портал	Ресей
24	Kaztorka.kz	Файлалмасу	Қазақстан
25	LiveInternet.ru	Блог-платформа	Ресей
26	vse.kz	Әлеуметтік желі	Қазақстан
27	traforet.ru	жарнама қызметі	Ресей
28	e.gov.kz	электрондық үкімет	Қазақстан
29	www.live.com	Іздеу жүйесі	АҚШ
30	eBay.com	сату/сатып алу жүйесі	АҚШ

Қазақстан үшін Интернеттегі ірі бизнес-жобалардың экспанциясы 2016 жылдың 19 ақпанында Белоруссияда танымал. ВУЗ ресурсын ашқан «Надежные программный» Оба-сын жасаған NUR.KZ порталының ашылуымен басталады. Жоба ресейлік және қазақстандық әріптестер мен инвесторлардың қатысуымен іске қосылды, алайда оның негізін қалаушы белорустық портал бұл фактіні: «TUT.Vu бизнесінің кеңеюі» деп түсіндірді. Жарияланған мақсаттардың ішінде жергілікті контентті дамыту, қызмет түрлерін кеңейту және Интернет-коммерция үшін алаң дайындау болды. Күзде бұл тенденцияны алдыңғы қатарлы ресейлік «Яндекс» Интернет-компаниясы іліп алып кетті. 1 қазанда Yandex.kz презентациясы өтті, ол негізгі қызмет түрлерінің кең жинағы бар, қазақстандық қолданушыларға лайықталған жоба болды. Сонымен қатар, компания өзінің басты мақсаты контентті дамыту үшін жергілікті ойыншылармен әріптес болу, ал экономикалық фактория Интернеттегі қазақстандық жарнама нарығының болашағынан күтілетін үміт екендігін мәлімдеді. 2016 жылдың сәуірінде

Mail.Ru компаниясы жергілікті компанияларға жарнамалық кеңістікті сату үшін Қазақстан нарығына шығуды жоспарлап отырған жайында хабарлады, бірақ бірқатар қызмет түрлерін локалдау да жоспарда болды.

ҚР статистика Агенттігі аптасына ең кем дегенде бір сағат пайдаланған Азаматты ғана Интернетті пайдаланушы деп түсінеді. Негізгі аудитория жастар болып отыр, ал Интернет ресурстарын күрделі пайдалану дәрежесі қазірше аса жоғары емес, электронды поштамен шектеледі, көбірек тараған әлеуметтік тараптарды пайдаланады, көңіл көтеретін, ермек ететін контенттерді алады, ойындар мен қосымша бір сәттік алмасуларды ғана пайдаланады. «Ақпараттық теңсіздік» мәселесі (яғни тұрғындардың сандық сауаттылығының жеткіліксіздігі, АКТЁР-ға деген сенімсіздік, заманауи технологияға қолжетімді болу мүмкіндіктерінің теңсіздігі) адамзат әлеуеті даму дәрежесінің жеткіліксіздігінен болады.

Қазақстанның ақпараттық-коммуникациялық нарығы Интернетке қолжетімділікті көрсетуші екінші операторлардың үлкен санымен ұсынылады, алайда алғашқы провайдерлер тобы аса көп емес. Олардың ішіндегі ең бастылары мыналар: «Қазақтелеком» АҚ, «Нұрсат», Ducat, Astel, 2Day Telecom және басқалар. Талшықты-оптикалық байланыс жолы инфрақұрылымымен «Қазақтелеком» АҚ ірі оператор болып табылады (ТОБЖ), оның жалпы ұзындығы 11 500км. Компанияның мәліметі бойынша, Интернетке қолжетімді пайдаланушылар саны 2016ж. 1,6 миллионнан астам болды, олардың ішінде кең алапты қолжетімді пайдаланушылар саны - 1,25млн. «Қазақтелеком» АҚ компаниясы тобының құрылымына «Алтел» АҚ, ЖШС «Мобайл-телеком сервисмен» NEO брендімен, ЖШС «GSM Қазақстан», АҚ «Нұрсат» және басқалары кіреді.

Интернет желісі жайлы барлығымыз айтарлықтай жақсы білеміз. Қазіргі кезде барлық мекемелер өз өнімдерін жарнамалау үшін және мекемені нарықта дамыту үшін желіні пайдаланады. Интернет желісі бизнес әлеміне маркетинг үшін зор мүмкіндікті береді. Сонымен бірге маркетинг мүмкіндіктері кәсіпкер қиялына байланысты болады: қарапайым жарнама мен электронды поштаны қолданудан толық функционалды электронды дүкен құруға дейін барады.

Бүгінгі күні әр мекеменің өз жеке Web-сайты бар. Қазіргі заманғы ақпараттық технологияларды қолдану шарттарына сәйкес – бұл қосымша тұтынушыларды қаратуға, мекеме қызметін кеңейтуге мүмкіндік беретін нарықта маңызды орналасу факторы болып табылады [5].

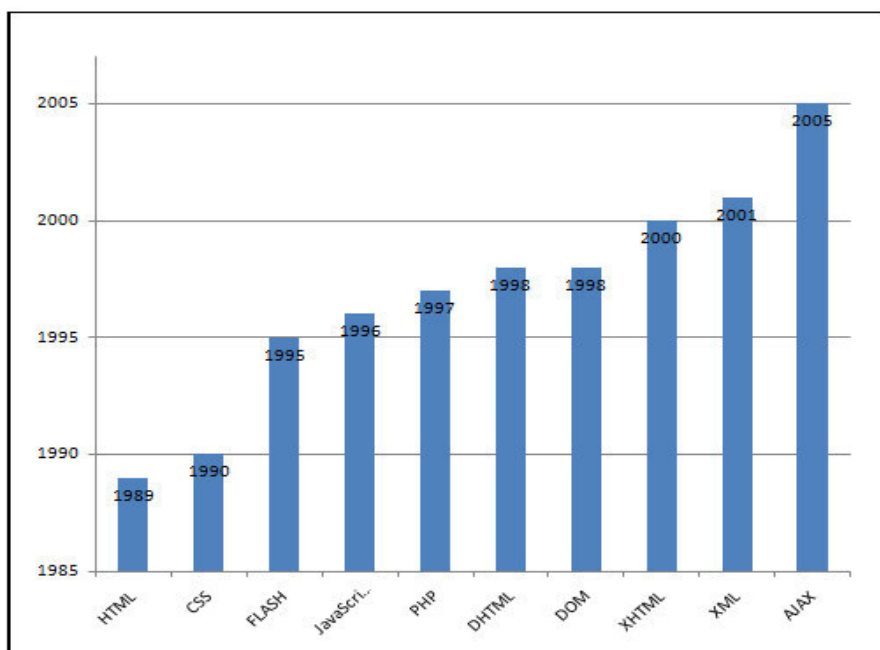
1.4 Сайтты құру құралдары

Интернеттің дамуына орай жасалынған web-беттердің бет-бейнесі өзгере түсуде. Бастапқыда HTML беттер тек белгілі бір ақпаратты бере отыра, ешқандай қосымша қызметтерді атқармайтын. Бірте-бірте сұраныстар күрделене, енді сайтты құруда HTML тілін білу жеткіліксіз. Түрлі технологиялар икемді сайт жасауға ықпалын тигізеді. Қазіргі заманауи

сайттарды құру үшін: HTML, CSS, JavaScript (немесе VBScript), Flash, PHP (немесе Perl) және MySQL реляциялық мәліметтер қоры пайдаланылады. Технологиялардың қолданысқа енуіне байланысты web-сайттардың оңтайлы өзгеруін байқауға болады (1.1-суретте көрсетілген).

Клиенттік орта (браузер, мысалы Opera) бағдарламаның сыртқы келбеті (бір бөлігі) болады. Осы ортада HTML беттер мен қызмет көрсету сеанстары, ағымдағы сессиялар көрсетіледі. Бетте орналасқан нысандар терезелерді, оқиғаларды және HTML беттерін (манипуляциялауға) басқаруға мүмкіндігі болуы міндетті. Ол үшін JavaScript клиенттік тілі керек.

Сервермен жұмыс істеуде PHP тілі (немесе Perl) және MySQL мәліметтер қоры қажет.

1.1-сурет – Web-технологиялардың қолданысқа енуі

HTML – бұл бағдарламалау да, құжаттарды басқару тілі де емес. Бұл ең алдымен гипермәтінді белгілеу тілі. Оның басты мақсаты – мәтінді орналастыру, құрылымын тегтер арқылы сипаттау: параграф, цитата, тізім, бөлім.

HTML тілінде көптеген құрамдас элементтері бар. Олар құжатты кез келген қалау бойынша безендіруге көмектеседі. Браузердің үнсіздік кейпіндегі қаріп стильдерінің көрінісі ұнамаса, қосымша тегтер арқылы оңай өзгертуге болады. Егер бұл да көңілден шықпаса CSS стильдер кестесін пайдалануға болады.

XHTML тілі XML және HTML тілдерінің қоспасы, біртіндеп HTML-ды ығыстырып келеді.

CSS (Cascading Style Sheets) – каскадты стильдер кестесінің тілі. Ол web-беттердің мүмкіндіктерін арттыру үшін құрастырылған.

Web-құрастырушыларға беттің сырт келбетін жақсартуға мүмкіндік береді (қаріптер, түстер, шегіністер, орналасуы, т.б.). CSS құжаттың негізгі ішкі құрылымын (мысалы, HTML тілінде жазылған) және оны безендіруінен (CSS-те жазылғанынан) айыру үшін жасалған. Мұндай әрекет құжаттың сырты көрінісі мен қайталанатын элементтерін безендіруге септігін тигізеді.

HTML мен CSS-ті пайдаланғанда келесілерді ескеру қажет:

– HTML-код мәтінді логикалық тұрғыда жазады, яғни web-беттің құрылымын береді: абзацтардың, графикалық суреттердің, жолдар мен ұяшықтардың орналасуы мен кезегі;

– CSS стильдер кестесі мәтіндерді физикалық тұрғыда орналастырады, яғни web-беттің көрінісін береді: абзац мәтіндері қандай қаріппен терілетіндігі, атаулары қандай түспен көрінетіндігі, кестелердің қалыңдығын және т.б.

Web-беттің көрінісі оның құрылымынан бөлек жасалуы тиіс. Сондықтан, мамандандырылған web-құрастырушылар CSS стильдерін бөлек файлға жазады.

Сонымен қатар, стильдерімен толтырылмаған HTML бет оқылуға ыңғайлы. Себебі, HTML бетте бір уақытта web-беттерді (форматтаудың) өңдеудің логикалық және физикалық тегтері болады. Қаріпті қоюлатып ерекшелейтін `` және `` тегтері, сонымен қатар курсивті `<i>` және `` тегтері бар. Бірақ `` және `<i>` физикалық өңдеу тегтері мәтінді тек ерекшелеп қояды (сондықтан олар ескірген және қолданылмайтын тегтер қатарына жатқызылады), али `` және `` логикалық өңдеу тегтері тек ерекшелеп қана қоймай, мәтінге маңыздылық дәрежесін береді. Егер web-бетті мүмкіндігі шектеулі адамдар арнайы браузер арқылы оған дауыстап оқып берсе, `` және `` тегтер арасындағы сөздерге өзге интонация беріледі.

Каскадты стильдер өзінің мәні бойынша динамикалық емес. Олар құжаттың жүктелу барысында көріну күйін анықтауға мүмкіндік береді. CSS көмегімен web-беттердің қасиеттерін JavaScript тілін пайдаланып динамикалық өзгертуге болады.

DOM. DOM (Document Object Model)- құжаттың нысандық моделі. Сценарийлер тілін қолданып web-бетті динамикалық өзгертеді. DOM әр элементіне ID атрибутный арқылы JavaScript функциясын қояды. Осындай функциялармен CSS арқылы берілген нысан атрибуттарының қасиеттерін басқаруға болады.

ID (объектив идентификаторы) барлық HTML- тегтерімен қолдайды. Оның мәні уникалды, яғни бетте бір id- мен бірнеше элемент орналаса алмайды, ал class элементі бірнеше элементтерге қолданыла береді. ID-динамикалық HTML (DHTML)-дың негізгі түсінігі оның көмегімен JavaScript уникалды объектіні анықтап басқарады.

DHTML тілі жоқ. Динамикалық HTML– HTML- дың шектеулерін айналып өтіп, web- браузерлердің 4 версиясына ендірілген технологияларды сипаттау үшін ойлап табылған коммерциялық терминал.

DHTML web-стандарттардың комбинациясы:

CSS+ JavaScript+ DOM +XHTML=DHTML

мұндағы, CSS- объектілер атрибутын анықтайды;

JavaScript- объектілерді өзгертеді;

DOM- объектілерді табады;

XHTML- объектілерді құрады (мәтінді белгілейді);

DHTML негізінде құрылған сайт серверге жүгінбей өзгере алады, яғни web-беттің интерактивтілігін арттыратын клиенттік код (client-side-code) ретінде ұсынылады.

DHTML-дың мүмкіндіктері:

– барлық браузерлер қолдайды;

– стандартный технологияларды қолданылады;

– Web-бетті жүктегеннен кейін өзгертулерді енгізуге болады;

– DHTML мәтіндік файлдары Flash пен Java-ға қарағанда жылдам жүктеледі;

– кеңейту модульдерін қажет етпейді;

– менгеруде қарапайым;

– Web-беттерді жасау жылдамдығы жоғары;

Кемшіліктері:

– JavaScript пен CSS синтаксисте жіберілген қателерге сезімтал;

– браузерлердегі қателерге байланысты жұмысы тұрақсыз;

– браузерлер мен операциялық жүйенің үйлесімсіздігіне байланысты web-беттердің көрінісі әр түрліше.

Flash. Flash бір уақытта бағдарлама (Flash, Adobe Inc.) және файлдық формант (.swf кеңейтілімде). Adobe Flash- Adobe компаниясының мультимедиялық платформасы. ол мультимедиялық презентацияларды, web-беттерді, жарнамалық баннерлерді, анимациялық ойындарды, web- беттерде видео және аудио жазбаларды ойнауда қолданылады. Adobe Flash векторлы, растрлы және үш өлшемді графикалық суреттермен жұмыс жасайды.

Компиляцияланған flash файлдар .swf кеңейтілімімен сақталады. Flash файлында видеороликтер .flv кеңейтілімінде болады да, ал swf роликтер текст контейнер рөлін атқарады. Файлдық жұмыс форматы .fla кеңейтіліміне сәйкес келеді.

Flash Player интернеттен flash программалық коды жүктелетін виртуалды машинка. Соның көмегімен flash-тег жасалған өнімдер оқылады. Flash- тег жасалған роликтердің негізінде векторлы морфинг жатыр, яғни бір кілттік кадрдан екіншісіне өту. Flash ActionScript программалық тілін пайдаланады.

Flash ерекшеліктері:

– платформалық тәуелсіздік, яғни flash арқылы құрылған сайттар түрлі операциялық жүйелер мен браузерлерде бірдей көрінеді;

– үлестірілген және дизайнерлерге үлкен көлемді құралдардың берілуі;

– дұрыс жасалынған flash сайттар аз орын алып, тез жүктеледі.

Flash кемшіліктері:

- интернет пайдаланушылардың flash ойнатқыштарын жаңарту ниеттерінің болмауы, сол себепті жаңа flash модульдері жұмыс істемейді;
- интерфейсі мен стандартталуының қиындығы;
- ұзақ жүктелуі – графикалық объектілердің көлемді болуына байланысты.

Flash және DHTML. Web-сайт дизайнерлеріне Flash және DHTML арасында таңдау көп жағдайда туындайды. Егер DHTML интерактивтілікті HTML, CSS және JavaScript құралдары арқылы жүргізсе, Flash технологиясы HTML бетіне ендірілген жеке Internet- технологиясы болып келетін нысан.

Таңдау мәселесі тұрса, сайтта қандай ақпарат орналасатындығын анықтап алу міндетті:

- мультимедия элементтері көп қолданылса, дұрысы- Flash;
- көлемді мәтіндерді қамтитын сайтқа DHTML немесе HTML қолданылған жөн. Өзінің жетістіктеріне қарамастан Flash HTML беттерді ығыстыра алмайды.

1.5 Интернеттегі бағдарламалау тілдері

Web- сайтты құрастыруда қолданылатын программалау тілдерін 2 топқа бөліп қарастыруға болады.

Біріншісіне, сайтқа кірушінің компьютерінде, браузерінде, орындалатын кода жатқызылады. Бұлар бәріне таныс JavaScript, VBScript, Java-апплеттері. Осы тілдерде жазылған бағдарламалар, web-беттің кодына ендіріледі, немесе бөлек файлға жазылып web-беттен шақырылады.

Екінші топқа, web-сервер орналасқан компьютерде орындалатын бағдарламалар жатқызылады. Бұл топқа PHP жатады, және басқа тілдерге қарағанда өзінің қарапайымдылығымен ерекшеленеді. Бұл тілде бағдарламаны құра отырып C++ немесе Perl тілдеріндегі сияқты файл сценарийлеріне қатынау құқығы туралы, түрлі модульдерге қатынау жолдарын көрсету және т.б. әрекеттерді ескермеуге болады. PHP бағдарламасын тестілеу үшін хостинг провайдерде орнатылған операциялық жүйені орнату қажет емес. Сәйкес web-серверді жүктеп PHP модулін қоса жеткілікті.

PHP-дан жазылған бағдарлама сервер жағында орындалады, яғни сұраныс жіберген (мысалы, адресті енгізуден) кейін бетті жүктегенге дейін жұмыс істей бастайды. Сұранысты сервер- бағдарламасы өңдеп жауап ретінде динамикалық генерациялайтын (өңделетін) беттерді береді. Бұл беттер стандартты HTML тегтері мен JavaScript немесе VBScript-тег жазылған «скриптерден» тұруы мүмкін.

JavaScript- пен VBScript- терм көбіне бетке динамиканы беруші үшін қолданылады: төмен ашылатын мәзірлер, жарқырайтын батырмалар, әсерлі көшулер және т.б. JavaScript функциялары клиенттік машинаның ресурстарымен және локальды файлдық жүйемен жұмыс істеуге мүмкіндік береді.

Локальды бағдарламалар арасында ең жылдамдысы JavaScript, серверліктер арасында Perl, PHP екінші орында, бірақ кез келген сервердің мәліметтер қорына кең көлемді қатынау мүмкіндігі бар.

Құпиялылығы. JavaScript және VBScript скриптері web-бетке тікелей орналастырылады да көру кезінде беттің кодында қарап шығуға болады. Қандай да бір скриптің коды ашық жазылады. Ешқандай құпиялылығы, қауіпсіздігі не авторлық құқық сақталынбайды, кез келгені алып өз ыңғайына өзгерте береді. Perl-дан жазылған бағдарламалар жеке файлдар түрінде SSI директивалар, IFRAME және IMG тегтері арқылы шақырылады. Бұл жағдайда web-беттің кодында скриптердің орындалуының нәтижесі ғана шығады. Қауіпсіздік режимі- максималды. PHP бағдарламалары JavaScript сияқты web-беттің денесінде орналастырылады, бірақ Perl-бағдарламасындағыдай тек орындалу нәтижесін береді.

1.6 JavaScript

JavaScript тілінің танымалдылығы web- бет элементтерін бір-бірімен байланысу және қайта жүктеудің кең мүмкіндіктеріне байланысты. Дизайнер бөліктерін көрсетуге, жасыруға, көшіруге және безендіруге көмектеседі. Осындай әрекеттер презентациялық эффектілерді жасауға, формат мәліметтерін өңдеуге және құрамын басқаруға септігін тигізеді.

– қабаттарды қолдау. Бірінің үстіне бірін орналастыруға болатын HTML бөліктері (пиксельге дейінгі дәлдікпен);

– пішіндермен жұмыс. Кез келген мәліметтерді скрипттер арқылы өңдеу ыңғайлы, ол ақпаратты серверге жіберу алдында дұрысытығына тексереді. Егер мәтіндік алаңға қандай да бір санды енгізуін сұраса, әріптік символдардың енгізілу мүмкіндігін ескеру қажет;

– суреттермен жұмыс. Скрипт арқылы суреттің алдын ала жүктелуін жасауға болады. Суреттерді тікелей көру алдында браузер өзінің жадысында сақтайды да, қажет болған жағдайда жылдамырақ бейнелейді. Ені, биіктігі, графикалық файлдың адресі сияқты суреттің негізгі параметрлерін динамикалық өзгертуге болады. ол тінтуірдің әрекетіне байланысты жауап береді, ерекшеленде сурет өлшемі өзгереді. Ұқсас әдіспен суреттер галереясы жасалады- суреттің өзгеруі бір бет шекарасында жүргізіледі;

– уақыт пен күнді айқындау. Көптеген дизайнерлер өз жобаларында ағымдағы күн мен уақытты көп қолданады. Арнайы күнмен жұмыс істеуге арналған Date объектісі пайдаланылады;

– cookies файлдарымен жұмыс. JavaScript cookie файлдарымен толық жұмысты қамтамасыз етеді. Cookie- техникалық ақпарат сақталатын локальды компьютердегі мәтіндік файл. Бұл файлды оқырманның соңғы кіру күнін, парольдерді, сонымен қатар сайттағы басқа да әрекеттері туралы ақпарат сақталады. Аталған әрекет сайтты жекешелеп кірушілерге ыңғайлы етіп жасайды;

– оқиғаларды бақылау. Оқиға ретінде пайдаланушының белгілі бір әрекеті немесе құжат күйінің өзгеруі айтылады. JavaScript көптеген оқиғаларды бақылап отырады да оған жасалған әрекеттерді анықтауға мүмкіндік береді. Мысалы, web-бетті жүктегенде onLoad оқиғасы жүреді. Егер скриптті құжат жүктелгеннен кейін жүзеге асуы керек болса, онда осы оқиға басталғандағы болатын функцияны анықтау қажет;

– жаңа терезелерді құру. Скриптер жаңа терезелерді құруға, оларға сыртқы пішінін және ішкі құрамын өңдеуге мүмкіндік береді. Жасалған терезелердің адрестік жолын алып тастауға, айналдыру жолағын жасыруға және экранда орналасу орнын беруге болады;

– браузерді тексеру. Түрлі браузерлерде объектілік модельдерді бейнелеу стандартталмаған, соңына дейін барлығы қолдамайды. Сол себепті универсалды құжатты жасау үшін, ағымдағы уақытта қандай браузер қолданыста екендігіне байланысты сәйкес кодты беру керек;

– математикалық функциялар. JavaScript қажетті арифметикалық операцияларды қамтиды, барлық стандартты математикалық функцияларды, бүтін мен үтірі жылжымалы сандарды, қолдайды;

– құжат құрамын басқару. Write() әдісімен кез келген ақпаратты жасалған құжатқа ендіруге болады, мысалы, бүгінгі күнді. Жаңа құжатты динамикалық құрастыруға болады. Бұл түрлі браузерлердің, операциялық жүйелердің ерекшеліктерін ескере, жеке мәтіндерді шығаруға мүмкіндік береді.

Әрине, мұнда JavaScript тілінің барлық мүмкіншіліктері жазылмаған. Дегенмен, айтылған мысалдардан web-беттің мүмкіндіктерін арттыратын универсалды және ыңғайлы құрал екендігін көруге болады.

1.7 PHP

PHP – сайтты құруға арналған программалау тілі. PHP сайт жұмысын автоматтандыруға көмектеседі. Бұл серверде орындалатын HTML-ге ендірілген скрипт. PHP-дің JavaScript-тен айырмашылығы, PHP скриптін серверде орындалып нәтижені клиентке көрсетеді, ал JavaScript-тің коды клиенттік машинаға беріліп сол жерде орындалады.

Өткен ғасырда «әлемдік деңгейдегі» сайт жасау үшін HTML тілін біліп және көркем стильге ие болу жеткілікті еді. Біраз уақыт өте талаптар күрделене түсті: JavaScript пен Dynamic HTML-ді қолдану ескіре түсті (кертартпаға айналды), али оларды қолданбау web-бет дизайнының көркін кетіреді. Кейін корпоративті сайттарды жасау үшін C++ және Perl тілдерін қолдану енді. Бірақ web-дизайнерлер мұндай технологияларды пайдалана алмағандықтан, скрипт тілінің күрделі мүмкіндіктерін қамтитын және де қолдануға, үйренуге қарапайым тіл php шықты.

PHP-ді таңдау себептері: PHP ендірілген сценарийлер тілі болып саналады. Тілдің мақсаты – web-құрастырушыларына динамикалық генерацияланатын беттерді жылдам құруға бағытталған. Сонымен бірге, сайт

пайдаланушы арасында интерактивтілікті қамтамасыз ету керек: ақпаратты іздеу, конференциялар, баға беру, сатып алу және т.б. PHP тілі web- сервердің бір бөлігі ретінде жұмыс істейді. Бұл тілде бір жүйеге келтірілген мәліметтерді сұрыптау және жадыдан орын босату мен бөлу әрекеттерін қажет етпейді. PHP тілінде жазылған бағдарламалар оқуға өте ыңғайлы.

PHP мүмкіндіктері. PHP көмегімен барлығын да жасауға болады: пішіндерде мәліметтерді өңдеу, динамикалық беттерді генерациялау, куки (cookies) сеанстарын қабылдау және жіберу. Бұдан басқа, PHP көптеген мәліметтер қорын (databases) қолдайды. Сонымен қатар, PHP- IMAP, SNMP, NNTP, POP3 және HTTP хаттамаларын түсінеді де, сокеттермен жұмыс істеу мүмкіндігі бар, және басқа да хаттамалармен қарым қатынас жасай алады. include() командасы арқылы HTML-кодының бір бөлігін бірнеше беттердің ішіне ендіруге болады. ол үшін тек команда орналасқан файлдың атауын басты бетке қыстыру керек. Нәтижесінде, өңделген файлды жаңарту арқылы қалған барлық беттер автоматты түрде өзгеріп шығады. Сайтта болатын материалдарды редакциялағанда, жаңартқанда HTML кодты өзгертуге ұшыратпай, тек мәтіннің өзімен жұмыс істейтін боламыз.

PHP-дың айқын ерекшеліктерінің бірі – ол серверлердің мәліметтер қорымен жұмыс істеу үйлесімділігі. Ол үшін web- серверде мәліметтер қорымен жұмыс істейтін бағдарламаны орнатып (көбіне қолданылатыны MySQL), онымен жұмыс істейтін команданы PHP скриптің құрамына қосу керек. Тілдің мүмкіндіктерін түрлі функциялардан тұратын қосымша модульдердің көмегімен кеңейтуге болады. Олар PHP- интерпретаторы (түсіндірушісі) орнатылған жерде болады. Мысалы, Zlib модулі PHP бағдарламасына .zip форматындағы мұрағаттармен жұмыс істеуге көмектеседі, али libswf – Flash роликтерімен. PHP жетілдіруші тіл болғандықтан, жаңа модульдері жиі шығып тұрады. Дегенмен, оларды тек web-серверге орнатқаннан кейін ғана тексеруге болады. Хостинг қызметінің провайдері мұндай әрекетке қарсы болуы мүмкін. Сондықтан, қандай да бір модульдің функцияларын пайдаланбас бұрын, сайт орналасқан web-сервердің оны қолдайтынын тексеру керек. Ол үшін `<?php phpinfo()?>` жолы көрсетілген бетті серверге жүктеп браузер арқылы ашу болғаны. Онда php версиясы, web-сервер параметрлері және т.б. модульдердің қасиеттері көрсетіледі.

PHP тілінде жазылған бағдарлама серверде өңделеді. Браузерлер PHP коды бар бетке сұраныс жібереді. Сервер сұранысты PHP интерпретаторына орындауға береді, интерпретатор генерацияланған HTML кодты серверге қайтарады, соңында сервер клиентке нәтижені көрсетеді. Ешқандай PHP код браузерге түспейді. Бастапқы PHP кодты көру мүмкін емес.

PHP кемшіліктері. Өзінің идеологиясы бойынша алғашында PHP кішігірім скриптерді жазуға бағытталған еді. PHP интерпретацияланатын тіл болғандықтан, компиляцияланатын C тілімен жылдамдығы бойынша салыстырыла алмайды. Алайда, көлемі аз бағдарламаларды жазуға PHP-ға теңдесі жоқ.

PHP-дің қолдануын үш топқа бөлуге болады:

– ең оңайы, бірақ күрделісі – бұл PHP тілінде сайт және модульдерді құрастыру. Сайттың тұрақты бөліктерін (мәзір, денесін, баннерлерін) жеке файлдарға жазып, шақырып отыру – әр бетке жазғанша әлдеқайда жеңіл. Мысалы, мәзірге жаңа бөлімді қосса;

– келесі– кішігірім жеке бағдарламаларды құру. Ол сауалнама, конференция, форум болуы және қандай да бір ақпаратты серверге сақтау үшін PHP қолданылуы мүмкін;

– материалды сайтқа FTP арқылы жүктемей, админ панелі арқылы қонақ кітабының формасын толтыратындай енгізу. Бұл жағдайда 2 бағдарлама жазылады, бірі администратордың сайтқа ақпаратты ендіруі мен екіншісі, кірушілерге ақпаратты көрсету. Қазіргі заманғы сайттың көбісі осылай ұйымдастырылған;

– алғашында PHP Personal Home Page сөзінің қысқартылуы болған, енді Personal Hypertext PreProcessor мағынасында.

1.8 MySQL

MySQL – үлестірілген мәліметтер қорының жылдам және мықты басқару жүйесі. ол ақпаратты тиімді түрде сақтауға, іздеуге, сұрыптауға және таңдауға мүмкіндік береді.

Артықшылықтары:

– web- қосымшаларының файлдық нұсқаларына қарағанда кодтың әлде қайда кішігірім болуы (2-3 есе). Оның құрастыру уақытысын үнемдеп, өңдеу үрдісін жеңілдетеді;

– C тілінде жазылғандықтан МҚБЖ сұраныс процедураларының жоғары жылдамдығымен орындалуы.

Кемшіліктері:

– қосымшаның web-сервердің және мәліметтер серверінің жұмыс істеу тиімділігіне тәуелділігі. Екі сервердің бірі істен шығатындығы, біреуін қолданғанға қарағанда мүмкіндігі жоғары;

– МҚБЖ қолданғанға қарағанда файлдық жүйемен жұмыс істеу әлде қайда жылдам іске асады. Мысалы, сұранысты жылдам өңдейтін әйгілі Google іздеу жүйесі файлдық жүйеге негізделген және мәліметтер қорын қолданбайды.

МҚБЖ- сін қолдану 2 себепке байланысты: Интернетте ақпарат пассивті түрде берілуі мүмкін (қолдаушы тек оқи алады) және активті түрде қолданушы ақпаратты енгізіп, өңдей алады. Бұл қонақ кітапшасы, форумдар, чаттар, блогтар, wiki-жобалар, контентті басқару жүйесі және т.б.

Аталған жағдайда МҚБЖ-ныне қолдану ерекшелігі айқын: ақпаратпен байланысты барлық іздеу, жазу операцияларын SQL сервер өзіне жүктейді, программист тек web-қосымшаның логикасын қадағалайды. MySQL мәліметтерге қатынау құқығын қадағалап отырады, бір уақытта құқығы бар қолданушылар мәліметпен жұмыс істей алады.

1.9 AJAX

Қазіргі уақытта web- жобаларды жасау күннен күнге күрделене түсуде, осыған орай олардың іске асуы баяулауда. Және құрастырудың өзі көп уақытты алады. Бұл мәселені шешудің екі жолы бар:

– шаблондар. Қазіргі кезде web-қосымшаларын құруда клиенттік және серверлік бөлімдерін бөліктеуге ұмтылады, сол себепті шаблондарды бірге қолданады. Түрлі технологияларды бір-бірімен байланыстыра пайдалану құрастырушының уақытын қымбатқа түсіреді. Мысалы, барлық формат стильдері CSS-қа немесе XSL-ға жазылады, HTML немесе XML мәліметтері басқа бөлімдерде сақталады, серверлік өңдеулер үшіншісінде, мәліметтер қоры тағы біреуінде. Егер 5-6 жыл бұрын аталғанның барлығы бір файлда ұйымдастырылған болса, қазір бұл сирек кездеседі;

– бұдан да күрделі жобаларды құрастыруда кодтың құрылымданғандығы мен оқуға ыңғайлылығы талап етіледі. Программалық кодты беттеушінің, яғни дизайнердің кодымен араластыру қажет емес. Екі маманның жұмысын бөліктеу қажеттілігі туындайды. Сол кезде жоба сапалығы жоғарылай түседі;

– AJAX (Asynchronous JavaScript and XML- асинхронды JavaScript және XML) – web-қосымшаларының қолданушылар интерфейсінің интерактивтілігін ұйымдастыру әдісі. ол браузер мен web- сервер арасында «фондық» режимде мәлімет алмасуға мүмкіндік береді. Нәтижесінде, мәліметтері жаңартылған web-бет толығымен қайта жүктелмейді де, web-қосымша жылдам және ыңғайлырақ болады;

– DHTML концепциясының бір компоненті.

Артықшылықтары:

– трафиктің үнемдеуі. Бетті толығымен қайта жүктеудің орнына, тек өзгерген бөлікті жүктеу web-қосымшамен жұмыс істеу кезіндегі трафикті үнемдеуге AJAX елеулі септігін тигізуде;

– серверге түсетін жүктеме азаяды. Мысалы, Gmail-дан оқылған хаттарды белгілегенде, сервер тек мәліметтер қорына өзгертулер енгізіп, клиенттік скриптке операция сәтті орындалғандығы туралы мәлімет жіберіледі. Бета қайта жүктеліп клиентке берілмейді;

– интерфейс шапшандығының (реакция) жылдамдауы. тек өзгерген бөлікті ғана жүктеу керек болғандықтан, қолданушы өзінің әрекеттерінің нәтижесін бірден көреді.

Кемшіліктері:

– браузердің стандартты құралдарымен интегрирленуі. Динамикалық құрылатын беттер браузер кірген беттер тізімінде көрінбейді, сол себепті кірген беттерді қайта көруге мүмкіндік беретін «Артқа» батырмасы жұмыс істемейді. Бірақ бұл мәселені шешетін скриптер бар. Тұрақты URL-дан беттің контенті керекті немесе ұнаған материал жаңарып отыратындықтан

сақталынбайды. Бұл мәселелерді фрагмент идентификаторын динамикалық өзгертуі арқылы шешуге болады(#-дан кейінгі URL бөлігі);

– динамикалық жүктелетін құрылым іздеу машиналарына қол жетімсіз. Іздеу машиналары JavaScript-ті орындай алмайды, сондықтан құрастырушылар сайт құрамына қол жеткізетіндей альтернативті жолдарды ескеру керек;

– сайт статистикасын жүргізудің ескі әдістері актуалдылығы төмендеуде. Көптеген статистика қызметтері AJAX-ты қолданатын беттерді жүрмейді;

– браузерде әрқашан JavaScript қосулы болуы міндетті.

Бұл технологиялардың пайда болуы мен дамуы ұйымдастырылған және басқаруға ыңғайлы, икемді жүйелердің шығуына септігін тигізбей қоймады. Бірнеше тілдерді, қызметтерді ортақ пайдаланып, дайын шаблондарға кигізілетін сайттардың дамуы арта түсуде. Әрбір пайда болған шешім жоғарыдағы технологиялар негізінде жасалады.

1.10 Manabgement Content Management System (CMS) жүйесі

Бұл басқару құруды және басқару мен ақпараттық ұйымдастыратын және компьютерлік ететін ақпараттық жүйе немесе компьютерлік бағдарламалар CMS жүйесінде екі қор бар. Біріншісінде сайтта реляционды МҚБЖ мәліметтер сайтта көрсетілген барлық мәліметтер файлдық. Екіншісінде (файлдық жүйе шаблондар көрсетілім элементтері – шаблондар және графикалық суреттер және т.с.с. сақталады көрінетін

Қолданушыларға түрінен сайттың сыртқы түрінен жұмыс екі арнайы жұмыс орны ұйымдастырылған жұмыс

Бірінші жұмыс орны – арналған өңдеушісі үшін арналған. Оның сайт құрылымын, контент береді, сайттың сыртқы түрін анықтайды, ақпарат бейнелеу шаблонын жөндейді. Бұл құрал әдетте толық автоматтандырылмайды. Сайтты жөндеу үшін өңдеушілер жиірек CMS құралдары арқылы жұмыс жасайды, ақпарат тікелей орналастырылады.

Екінші жұмыс орны – сайт басшыларына арналған. Ол ұйым немесе компания қызметкерлеріне өз бетінше өңдеушілер қызметінсіз сайтқа ақпарат тапсыруға мүмкіндік береді. Тұтынушы менеджері тек арнайы жұмыс орны арқылы жұмыс жасай алады.

Қазіргі уақытта көптеген ұйымдарда қандай күйде болмасын, өз web-сайттары бар. Кішігірім компанияларда ішкі интранет жүйесі болады.

Қазіргі сайттардың көпшілігі статикалық беттер негізінде құрылған. Нәтижесінде мұндай сайттарда ақпарат орналастыру қарапайым қолданушылардан жасырылуда. CMS техникалық мамандар түрінде ешбір делдалсыз, ақпаратты қамтитын, ақпаратты қызмекер жариялайды – ақпаратты оперативті жаңартуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар CMS негізінде түрлі қызметтер – функционалды жүзеге асырылған, яғни қажет етілген функциялар CMS-та жүзеге асырылған және жедел қолданысқа

беріледі. CMS негізінде сайт құруды бірнеше реті тексеруден өткен дайын модульдер пайдаланылады, сайттың сыртқы түрі статикалық сайттар жағдайына қарағанда, кішігірім шығындармен алмасады.

CMS өңдеушілері сайт құруда ақпаратты кез келген маман жүзеге асыра алады деген тұжырым айтса, онда арнайы визуалды өңдеу құралдарын пайдалана отырып, кеңсе құжаттарын ақпаратты импорттауға арналған web-интерфейс бар екені анық. Контентті басқару техникалық маманы жоқ сайтқа ақпаратты және мәтінді қарапайым орындауға мүмкіндік береді.

Сонымен қатар CMS – қосымшалар ең бақталастардың бірі. мұндай қосымшалардың жуық түрлері бар.

Бірнеше жылда web-қорлар басқару жүйелері айтарлықтай жетілдірілді CMS-ты пайдалануына қарай порталдар :

– мен – жаңалықтар жолын мақалаларды жариялаудың қорлар жайдақтататын ақпараттық қорлар үшін пайдаланылады Құрамына дербес модульді CMS типтерін. Бұл кластың ең ХООРQS типтері – ХООPS, Хnuke, ВебZE, ВебZE және т.б;

– қозғалтқыштар (SQL-сыз) - әлсіз CMS өңдеуде тармақтары дамыған, негізінде ақпарат құжаттарын негізінде мәлімет байланысқан орнына түрлі мәселелер байланысқан. Бұл CMS-тың модификациясы мен контент модификациясы тегін орналасу мүмкіндігінің бар болуы Бұл бірнеше тараулары бар: Cute News, Deelight Proghressive, Progressive, SAPID;

– Weblog ағылшын сөзінен тараған. Орысша термині –желілік күнделік» - бұл автордың жеке мақалалары орналасатын сайт Әдетте мақалалар сайттарға сілтемелер мүмкін. Бұл категорияға келесі CMS-тарды жатқызуға болады: bBlog, CMS MyPUPBlog, Nucleus, plog, pMacdhineFree, WordPress;

– форумдар – бұл сайтта пікір алмасу құралы. Форумда хаттар пошталық хаттар сияқты өз авторы мен мазмұны бар. Бірақ хат жіберу үшін арнайы программа қажет емес – жай ғана сайтта сәйкес формат толтыру қажет. Форумның принциптік қасиеті, онда хаттар өзара байланысқан тредтерге (thread - жіп) біріктірілген. Форумға жауап берген жағдайда сіздің жауабыңыз алдыңғы шығыс хатқа байланысқан болады;

– биллинг (Billing). Тұтынушылар шотымен провайдерлер мен рессерлерге жұмыс жасауға мүмкіндік береді. Осындай CMS- те қолданушылар қызметін пайдалану жүйесінің ажырамас бөлігі болып саналады. Бұл CMS категориясының мақсаты – көрстетілетін қызметтер, жаңа қызметтерді қосу, ағымдағы параметрлерді өзгерту, төлемдер қабылдау және т.с.с. қызметтер жайлы ақпаратты көрсету болып табылады;

– хостингтің Админ панелі. Бұл класқа ConturoI PANEL (С-панель), Direct Admin өнімдері жатады.

CMS жүйесінде мәліметтерді көрсетудің объектілі үлгісі – классы және объектив секілді түсініктерді қамтиды. Класстар атрибуттар жиынын құрайды және мәліметтер құрылымын анықтайды. Объектілер өкілеттігі арнайы құрылымды құрайды және иерархиялық құрылымды құра отырып, басқа

объектілерді қамтиды. Объектілер өздерін қамтитын объектілер мазмұны мен әрекет қызметін мұра етеді. Объектілер, мысал ретінде, қолданушылардың тіркелу жазбаларын, құжаттарын, суреттерін алуға. Класс нақты ақпарат сақтамайды мұндай ақпаратты классы (класс данасы) сақтайды Бұл жағдайда объектілі үлгі реляционды қорына көрсетіледі. Объектілер әдетте байланыс арқылы орнатылады.

Объектілі бағытталған мәліметтер негізделген жүйелер функционалды икемді болып келеді бірақ ол күрделі.

СМSte мәліметтер желілік түрі –теориясына сүйенеді: құрылымы өзара байланысқан белгіленген түйіндер көрсетіледі. Жүйе фундаменті ретінде мәліметтер сипатының желілік үлгісі көрсетілген желілік жүйесі ғана емес, сонымен бірге дәстүрлі реляционды МҚБЖ қызмет ете алады. Реляционды кестелерде түйіндер, олардың атрибуттары және өзара байланыстары жайлы ақпарат сақталады. Атрибуттың байланыстан айырмашылығы, атрибутта – өз мәні, ал байланыста – басқа түйінге сілтеме сақталады. Бағытталған графтан мәліметтерді бөлу үшін әдетте түйіндер тізімін құрау, түйіндер атрибуттарын басқа атрибутика түйіні бойымен анықтау өндеудің рекурсивті процедуралары пайдаланады та модульдік көрсетудің модульдік үлгісі мұндай типті контент мазмұны бойынша жеке модульдерге. Мәліметтер модульге байланысты, және барлық модуль ішінде жинақталады.

Модульдер тәуелсіз берілген типтің жұмысына толығымен жауап береді. белгіленген сипаттамалар жиынының көмегімен сипатталады – құжаттар қатаң белгіленген. бар кодты немесе өзгерту, модуль қосу кеңейтіледі. Контент типінің стандартты жиыны мынадай: сілтемелер, мақалалар, жаңалықтар, бөлімдер, форумдар. Модульді CMS-жүйелерінің ортақ кемшілігі, ол – мазмұнының модуль негізінде қатаң белгіленген құрылымды қамтуы. Алайда олардың функционалдығын кеңейту үшін сыртқы модульдерді, пайдалануға болады. Модульді жүйелердің айқын артықшылығы – аз уақыт ішінде дайын порталды пайдалануға мүмкіндік алу.

CMS – бұл хостинг-аймақта орнатылатын және екі негізгі функция атқаратын программа болып табылатындықтан, оның басты функциясы мәліметтер қорында сақталатын алдын ала анықталған контентпен дизайнмен, яғни мәтіндермен, суреттермен, кестелермен және т.б. материалдарды құрылымдап, қолданушыларға сайт беттерін көрсету (1.2-суретте көрсетілген).

1.2-сурет – CMS жүйесінің жұмыс істеу принципі

Мынаны ескерген жөн, мұндай түрде сайт беттері болмайды. Жеке шаблондар және түрлі материалдар жиыны – мәтін, суреттер, мұрағатталған файлдар, MSOffice/PDF құжаттары және т.б. материалдарды құрайды. CMS қолданушы сұраныс жіберген жағдайда web-бет құрастырылады. Сонымен жағдайдан тәуелсіз, қолданушыға ешкім көрмейтін, қандай да бір уникалды ақпарат көрстетіледі. Әрине сайтты CMS-сыз құруға болады. Сайт визиткалар MS-Word-көмегімен жасалады. Бұл үшін құжатты HTML-форматта сақтап, хостинг-серверге орналастырылады. Әрине беттер саны біреу емес, бірнеше болса, онда айтарлықтай қиындықтар туады. Әсіресе, беттерде қандайда бір сілтемені ауыстыратын болсақ, мұндай күрделі құрылымды қолдау үшін арнайы программалық қамтамалар көмегі қажет. Егер сайтқа қандай да бір қаратпа пішін орнату керек болса, арнайы программалау жасау қажет. Ал заманауи CMS көмегімен барлық қиындықтарды шегеруге болады.

Тағы бір функциясы – сайт басшысына ешбір арнайы тәжірибелерсіз сайтты басқаруға көмектесуге болады.

1.11 CMS жүйелерінің рейтингісі

Тегін (source-source) CMS - бұл программаны кез келген мақсатта пайдалануға программа кодына қатынауы программа көшірмелерін таратуға; программаны жаңа версиясына қарай жанарту, жақстартуға мүмкіндік беретін шарттарды сипаттайтын бағдарламалық қамтама.

«Қорапты» CMS сайт өңдеу бойынша қызметтен бөлек қатынауға болатын жүйелер, сонымен қатар онымен азғандай web-студиялар қолдануда.

Open source CMS — ашық кодты таралған өнім. Программаны оның оның шығыс кодтарын тез жүктеп ала алады.

Соңғы 20101 -2010 жылдары «Рейтинг Рунета CMS жүйелерінің ішінен CMS жүйелерге талдау жасалынды.

«Рейтинг Рунета интернет-маркетинг және өңдеу алдыңғы қатарлы жүйелерді таңдау интерактивті құрал болып табылады. Жоба қолданушылар web-студиялар, компаниялар, CMS жүйелерінің талдауларын жоба таныса алады. Жыл сайын жобада интернет жобаларға, қамтамаларға байқау жүргізіледі.

Сонымен, осы «Рейтинг Рунета» жобасы 2015-2016 жылдарда CMS жүйелерінің арасында «Қорапты» CMS, Open Source (тегін, ашық кодты) CMS, Жеке(студиялық) CMS жүйелері бойынша байқау нәтижелері 1.3-суретте көрсетілген.

Open Source CMS рейтингі 2009 ▾

Open source CMS (Content Management System) — ашық кодты тегін таралған өнім. Программаны және оның шығыс кодтарын кез келген қолданушы жүктеп ала алады.

#	CMS	жобалар	балл
1	 Joomla!	767	35.02
2	 Drupal	323	23.82
3	 TYPO3	185	17.48
4	 MODx CMS / CMF	402	15.25
5	 WordPress	206	8.45

1.3-сурет – «Рейтинг Рунета» жобасының 2015 жылға жасалынған CMS рейтингісі

Көрсетілген тегін CMS жүйелері шетел программистерімен құрылған болатын және қазіргі кезде Қазақстанда да өз орындарын тапты.

Ең үздік CMS өз компоненттері мен даму модельдері бойынша ұқсас.

Жасалынған талдау бойынша бұл рейтинг берілген CMS жүйелері үшін «иә» әлде «жоқ» секілді аргументтер жайлы емес. тек мынаны ескерген жөн, Батыс Интернетіне қарағанда, Қазақстанда CMS жүйелерін таңдау бойынша тәуелсіз сарапшылар институты әлі дамымаған. Және арнайы жүйелер пайдасына қызығушылық танытқан мамандар немесе барлық көз салған көзқарастарын білдіруі мүмкін Сондықтан барлық талдауларды жүзеге асыру үшін Қазақстанда Web-технологияларды саласын жүзеге асыру қажет [12].

Open Source CMS рейтингі

2010 ▾

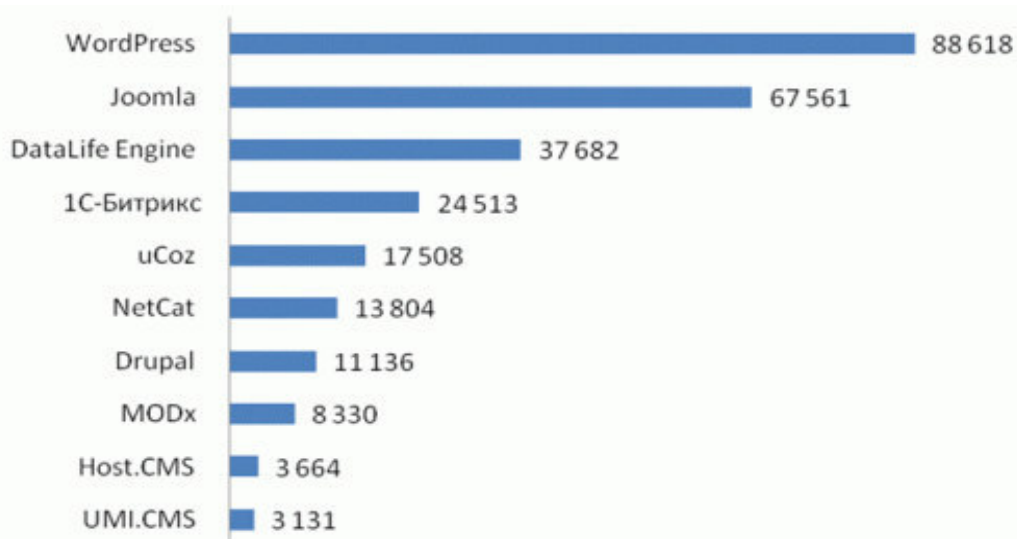
Open source CMS (Content Management System) ашық кодты тегін тараған өнім. Программаны және оның шығыс кодтарын кез келген қолданушы жүктеп ала алады.

#	CMS	жобалар	балл	тренд
1	 Joomla!	1 624	36.68	—
2	 Drupal	634	24.54	—
3	 WordPress	478	14.65	▲
4	 MODx CMS / CMF	637	13.99	—
5	 TYPO3	184	9.38	▼
6	 CMS Made Simple	48	0.75	new

1.4-сурет – «Рейтинг Рунета» жобасының 2016 жылға жасалынған CMS рейтингісі

Соның Soursce Open Source CMS жүйелері оптималды, ең үздік CMS бірі – Joomla!

I-компаниясы 2016 жылы қаңтар айларында Ресей тіркелген CMS жүйелерінің көрсеткіштері талдау (1.5-суретте көрсетілген).

1.5-сурет – Ресей домендерінде тіркелген CMS жүйелер көрсеткіштері
1.12 Joomla!

Joomla! – PHP тілдерінде JavaScript тілдерінде сайттың контентін басқару. Оны локальды (сервер Apache-ны алдын ала орнату керек) және кез келген хостингке орнатуға болады Мәліметтер қоймасы MySQL мәліметтер қоры пайдаланады. GNU GPL лицензиясымен таратылатын бағдарламалық қамтама.

Көптеген беделді сайт құрастырушылардың ойы бойынша, және күрделі жобаларға Joomla CMS лайықты болады. Аталған CMS қолдана сайт визитканы, порталды интернет дүкенді болады.

2005 жылы 16 қыркүйекте Joomla-ның алғашқы версиясы шықты.

CMS Joomla! Web- сайтты құрастырудың түрлі құралдарын қамтиды. Жүйенің басты ерекшелігі, бастапқы орнату кезінде қажетті минималды құралдар жиыны болып саналады. Керек болған жағдайда толықтыруға болады. Бұл административтік панелде қолданылмайтын элементтердің болмауына мүмкіндік береді. Сонымен қатар, серверге түсетін жүктемені азайтып, хостингте алатын орынды үнемдейді.

Joomla! кез келген тілде әкімшілік және фронтальді бөлімде интерфейсті көрсетуге мүмкіндік береді. Кеңейтілім каталогы түрлі пакеттер тілін құрайды, олар әкімшілік құралдарымен орнатылады.

Сайтты құрастырудың және жылжытудың құралы ретінде Joomla-ның артықшылықтары:

- сайт дизайнын кез келген уақытта өзгертуге болады;
- Joomla-ның танымалдылығына байланысты, хостинг- провайдерлер берілген жүйені үнсіздік бойынша қолдануға мүмкіндік береді;
- Joomla интерфейсінің қарапайымдылығы мен түсініктілігі;
- функционалдығын қосымша кеңейтілімдер (компоненттер, модульдер, плагиндер) көмегімен кеңейтуге мүмкіндік береді;
- қосымша Joomla модульдерін тегін алуға болады;
- сайтты жылжыту функциясы ендірілген;
- PHP-ді қолданған MySQL мәліметтер қорында жасалған жүйе;
- администраторлар және қолданушылардың аутентификациялық модулі;
- жаңалықтар, өнімдер, қызмет көрсету секцияларын өңдеу және басқару;
- мақала авторларының құру мүмкіндігі
- элементтердің,, сол блоктар мен орналасуын толығымен баптау мүмкіндігі
- форум/сауалнама конференция ұйымдастырылуы;
- Linux, FreeBSDMacOPSMacOS, Solaris, AIX, SCO, WinNT, Win23K операциялық жүйелерде жұмыс істей алады.
- Басқару мүмкіндіктері:
 - шексіз беттер көлемін құру;
 - әрбір динамикалық web- сипаттама мен белгілей отыра іздеу сайт рейтингісін көтеру мүмкіндігі;
 - кез келген материалдар публикацияға күнтізбе бойынша бағдарламалауға болады.
 - тіркелген арнайы құқықтарды белгілеу;
 - элементтерді бет бойынша орналастыру–дизайн жасауға көмектеседі;
 - қосымша модульдердің ендірілуі соңғы статистикасы, кіру статистикасы, форум кітапшасы, форум және т.б.;
 - әр контактқа кері байланыс формасын ұйымдастыру
- объектілердің орналасуын өзгерту кездейсоқ;

- жаңалықты көрсету генераторы;
- жіберу менеджері;
- объектілер иерархиясы секция, бөлім, бет көлемі;
- архивтер менеджері;
- кез келген мақаланы баспаға шығару, сақтау және e-mail арқылы жіберу;
- TinyMce - орнатылған визуалды редактор, визуалды редактордың үш нұсқасынан бірін таңдау;
- мақаланы шығару алдында алдын-ала көру мүмкіндігі;
- шаблонды оңай ауыстыру функциясы;
- жүйелік талаптары:
- PHP 5.x және жоғары;MySQL
- MySQL 4.1.x, 5.x;
- Apache 1.3.x жоғары.

Web-сервер ретінде MS IIS (Internet Information Server) 5.0 және жоғары нұсқаларын пайдалануға болады. PHP нұсқасын пайдаланғанда MySQL, XML және Zlib пайдалану талаптарына сәйкес болуы керек [13].

Төмендегі ірі компаниялар Joomla-ны өздерінің сайтына құруда пайдаланып отыр:

- MTV Networks Quizilla(әлеуметтік желі) – www.quizilla.com;
- IHOP (мейрамхана желісі) – www.ihop.com;
- гарвардтық университет – www.gsas.harvard.edu;
- жасыл Mavefn(eco-қор) – www.greenmaven.com;
- фотография журналы – www.outdoorphotographer.com;
- Playzshakesrere.com (мәдениет) – www.playshakerspere.com;
- Sensto интерері (жиһаз дизайны)– www.sensointeriors.co.za.

1.13 WordPress

WordPress – GNU GPL лицензиясы бойынша таралатын, ашық шығыс кодта жүретін контентті басқару жүйесі. PHP тілінде жазылып, қоры ретінде MySQL –ді қолданады. Пайдалану ортасы қарапайым блогтардан қорлар мен интернет-дүкендер дейін болады.

контентті басқару таксономия негізінде сайт ұйымдастырудың икемді ұсынылған. Таксономия дегеніміз – сайт құрамының объектілерін байланысын құруға мүмкіндік беретін және «жазба кілттерімен», «жазба категорияларымен» немесе «сілтеме категорияларымен» біріктіретін механизм.

«Категориялар», «кілттік сөздер» немесе «сілтемелер» тегіс немесе иерархиялық тізімдерді, әлде бірнеше түпкі элементтер ұйымдасқан күрделі құрылымды құрайды. Мұндай түрдегі сұлба және жүйе компоненттері

көмегімен құрамды шығару және өңдеу, құрылымдау сияқты түрлі нұсқалар ұйымдастырылуы мүмкін.

«Таксономия» және «Кілттік сөздерден» басқа Wordpress:

- ашық шығыс кодты;
- тіркеу жазбалар саясатының толық бақылау мүмкіндігін;
- ақпараттық материалдарды жариялауды бақылаудың икемді мүмкіндігін;
- ыңғайлы, өңделетін, административті интерфейсін;
- тұтынушы жағынан программалық немесе аппараттық үзілістен ақпарат жоғалуын сақтау үшін мәтіндік редакторда енгізілетін автосақтау жүйесін;
- аяқталмаған материалды уақытша сақтауды;
- жаңа шыққан CMS жүйелері жайлы хабарлау мүмкіндігін;
- «RSS», «Atom», «XML» технологиялық құралдары көмегімен ақпараттық материалдарды импорттау және экспорттау мүмкіндіктерін;
- графикалық көркемделген шаблондар жиынын;
- Мәліметтер базасын резервті көшіру мүмкіндігі және администратор поштасына уақытында мұрағаттарды жіберу мүмкіндігін;
- жаңа версиясын автоматты жаңарту құралын;
- рұқсат етілген IP-адрестері бойынша администратор интерфейсіне қатынауды шектеу мүмкіндігін құрайды [15].

1.14 Drupal

CMS қолданушыларын түрлі топтарға жатқызуға болады. Қолданушылар тобы қолданушыға тиесілі құқықтарды анықтайды. Кез келген CMS жүйесін орнатуда бір қолданушы құрылады, ол суперадминистратор болып табылады. Оған «Admin» аты және орнату кезінде көрсетілген парольге иеленеді.

Әрбір CMS жүйесінде қолданушылардың орнатылған тобы бар. Бұл келесідей топтар:

- Super Administrator;
- Administrator;
- Manager;
- Auditor;
- Editor;
- Publisher.

Administrator тобы Super Administrator-ға қарағанда бірнеше қысқа құқыққа ие. Бұл топқа қолданушылар келесі:

- Super Administrator тобының қолданушыларын қосуға және өзгертуге;
- Global Configuration Settings – глобальді өңдеу бөліміне кіруге;
- массалы e-mail хаттарды жіберуге;

- шаблонды қосуға немесе өзгертуге;
- тілдік файлдарды қосуға/өзгертуге тыйым салынады.
- Manager тобы бойынша контентті басқару үшін құрылған. Бұл топтың қолданушылары сайттың админ панелінде тіркелуіне болады, бірақ:
 - басқа қолданушыларды өзгерту;
 - модульдерді орнатуға;
 - компоненттерді орнатуға;
 - супер администратормен көрсетілген кейбір компоненттерге қатынауға тыйым салынады;
 - Registered тобының қолданушылары сайтқа логин пішіні көмегімен кіре алады, сонымен қатар сайтқа құрылған қосымша ақпаратқа қатынай алады;
 - Author тобының қолданушылары өздері қосқан сайттағы контент ақпаратты өзгерте алады;
 - Editor тобы қолданушыларға кез келген қолданушымен құрылған контент ақпаратты қосуға немесе өзгертуге мүмкіндік алады;
- Publisher тобы – кез келген контент ақпаратты жариялауға, өңдеуге немесе қосуға мүмкіндігі бар [16].

Қазіргі заманғы сапалы CMS жүйесі келесі сипаттамаларды қамтуы қажет:

- қарапайым инсталляция. CMS-тың алғашқы эксплуатация кезеңі – орнату (инсталляция) кезеңі. Үдеріс максималды түрде құжатталған, қарапайым болу керек – мәліметтер базасын құруды немесе конфигурациялық құжаттарды басқарудан бастамау қажет. Бұл орнату скриптінің көмегімен орындалатын қарапайым процедура болу керек.

- жылдам бастау. CMS жүйесін он қолданушы пайдалана бастаған сәттен максималды үйрену қажет. Орнату тапсырмалары біртіндеп күрделенуі, қарапайым үдерістен күрделі үдеріске өтуі қажет. Сосын бірнеше CSS стильдерін қосу мүмкіндігі (нұсқа ретінде – шаблонды таңдау), және жаңа құжатты басқа сілтемелер мен web-бетті байланыстыру керек. Әрі қарай шолу жүйесінің және барлық қызметтердің қосылуы, блоктардың асуы орындалады.

- сапалы құжаттау. Егер CMS жүйесін қандай да бір қиындықтар туындаса, құжаттаманы абзал.

- администрациялауды бөлу және құрамын басқару. Барлық ашық CMS жүйелері «администратор» және «қолданушы» деген түсініктерді айырады, бірақ қолданушы құрамды басқару және админ тәртібі арасында өзгертулер енгізу үшін ауысу міндетті емес. CMS жүйелерінің 98% қолданушылар – бұл өз сайтының өз жүйесін емес, құрамын басқаратын тұлғалар. Ал қалған қолданушылар үшін оңтайландырылған жүйе жасалынбаған.

- бірегейлігі. Кез келген үшін бірден тікелей басқару жүйесі сәйкес келе. Өкінішке орай барлық «түрде» бір жүйелік өңделген тек функционалдығымен ерекшеленуі мүмкін, бір программалық пакет екіншісіне қатты ұқсауы мүмкін.

CMS бұл жай ғана функциялар жиыны, оның сыртқы белгісі әр жағдайда шаблонға сәйкес өзгеруі тиіс. CMS шаблонды кез келген шаблон жұмыс, санымен қажет жасай білу, ал бұл құрылымы мүмкіндігі және қатаң шектелмеген болу қажет.

– қолдану икемділігі. Кеңейтілуі. CMS қолдану икемділігі әр үшін болу қажет. универсалды өнім өзінің қызметімен жұмыс жасау қажет.

– мәліметтер құрылымы. CMS жүйесі қамтылған сайтта түрлі типті құжаттар көрсетілуі тиіс. Басқа сөзбен айтқанда, түрлі беттері бойынша ғана, дизайн бойынша да болуы мүмкін.

– қауіпсіздігі. Мұнда SQLinjection, XSS-скриптинг бойынша жіберілетін параметрлердің беріктілігі кіреді. Мәліметтердің резервті көшірілуі, және қалыпқа келтірілуін жүзеге асыру мүмкіндігі міндетті түрде бар.

Бүгінгі күні кез келген сайт авторы қанағаттандыратын 800-ден астам модульдер мен компоненттерді табуға болады. Берілген жүйелер кішігірім сайттарға ғана емес, корпоративті сайттар мен ақпараттық жобалар үшін өте ыңғайлы.

Интернет желісін бизнес жүргізу құралы ретінде пайдалану web-сайттарды құруға және интернет-сайттарды өңдеу кезінде жобаларды басқару технологияларын қолдануға жаңа талаптарды шығарды. Осылайша, өмірге жобаларды басқару әдістемесінің жаңа облысы – web-жобаларды басқару келді.

2 Мекеменің Web-сайтын жобалау («FINANCE MASTER» ЖШС мысалында)

2.1 Сайтты құру

Кез келген өнім сияқты web-өзінің өмірлік кезеңдері болады (2.1-суретте көрсетілген).

2.1-сурет – Сайттың циклының кезеңдері

Жобалау мен міндеттері. Жауапкершілігі шектеулі ретінде 2010 жылы ұйымдастырылған. толық аты – «Finance Master жауапкершілігі шектеулі серіктестік. Finance Master» ЖШС ҚР сай құрылған.«Finance Master» ЖШС негізгі мақсаты пайда табу мақсатында заң қызмет көрсететін болып табылады.Серіктестіктің ағымдағы қызметін басқару атқарушы органмен жүзеге асырылады, Серіктестіктің бас директоры Имангали Ерболмен жүзеге

асырылады. «Finance Master» ЖШС 2010 15 мамырында тіркелген Компания азаматтық қылмыстық құқық бойынша заң қызметтерін, сонымен банктік, микронесиелік, сақтандыру және лизингтік ұйымдарға қарыздарын өндіріп алу бойынша қызметтерді көрсетуге бағытталған.

Серіктестік принциптері. серіктестік қызметін ҚР қолданыстағы заңына сүйене отырып жүзеге асырады. Компания жұмысының негізі болып келесілер табылады: адамгершілік нормаларын ұстану және жақсы бизнес-репутацияны қолдау.

- кәсіпқойлық және біліктілік;
- құпиялылықты сақтау;
- тапсырыс берушінің мүддесін қорғау;
- әр клиентке жеке дара тіл табу.

Компания қызметтері:

- заң бойынша кеңестер;
- заң құжаттырын жасау;
- заңдық қорытындыларды шығару;
- заңдық сүйемелдеу;
- сотта өкілеттік ету;
- заңды тұлғаларды тіркеу;
- банкроттық;
- неке шарттары;
- риелторлық қызметтер;
- қарыздарды өтеп алу;
- аударымдар.

2.2 Коммерциялық ұсыныс

«Finance Master» ЖШС банктік және микронесиелік ұйымдарды, сақтандыру компанияларын, ТКШ (коммерциялық және мемлекеттік ұйымдар) саласында қызмет ететін компанияларды, сонымен қатар несиелендірумен айналысатын басқа да заңды тұлғаларды бірде қызмет етуге шақырады.

Компания ірі несие және қаржы ұйымдарымен, сонымен қатар шағын және орташа бизнес өкілдерімен, физикалық тұлғалармен істеуге бағытталған.

Дебиторлық өтеуге бағытталған тізімі:

- проблемалы қарыз алушылардың орналасқан жерін анықтау кепілдік қамтамасыз іздеп табу шараларды өткізу;
- проблемалы алушыларды қосымша табу;
- қарыз алушының Тапсырыс берушінің алдындағы міндеттерін өз еркімен орындауға бағытталған сотқа дейінгі шараларын ұйымдастыру;
- кепілдегі меншікті сотта сату;
- сот тәртібімен қарызды өтеу;

– заңдық күшіне енген сот актілері бойынша қаулыны орындау сатысында тапсырушының мүддесін қорғау;

– ақпараттық кеңес беру қызметін жүргізу.

Серіктестік риелторлық қызмет түрлерін ұсынады, оның шеңберінде сенімді басқару қызметін қарастыруды ұсынады. Сенімді басқару – заңды негізінде заңды тұлғаның мерзімді тұлғаның меншігін қысқа мақстаты басқару оның мақсаты пайда болып табылады. Компания сәйкес сенімді заңды келісімшартын басқа кезде Тапсырыс қамтамасыз заңды түрде бас тартқан және соны етуден пайда арттыруға, бар соны кепілдіктің жабуға арттыруға және бар жалға беру қарызды басқа жіберуді ұсынады берілген жалға беру пайдалы бизнес тартқан кепілдікке оны меншік негізінде бизнес құру және оны дамыту профилін не болмаса пайдалы профессионалды тиімді өндіріске келісімге өзгерту. Компания профессионалды тиімді келісімге отырған бизнесті олар өзара профилін шарт негізінде проблемалы бизнесті реанимациялауға, қызмет профилін өзгертуге кіреді.

Ал қызмет тізіміне жалға кіреді: келісім шартты

– адал және жалға алушыны іздестіру;

– келісімшартты жасау бизнеске отырғызу;

– коммерциялық жылжымайтын профессионалды табысты бизнеске реанимациялау немесе айлық өзгерту үшін төлемді басқарушыны қатыстыру;

– айлық жалға алуға төлеуді уақытылы алуды бақылау;

– коммуналдық төлемдерді төлеуді бақылау;

– мүліктің сақталуын қамтамасыз сақтау .

Түрлерін кепілдегі жылжымалы бар орталықтандырылған сақтау бойынша қызмет түрлерін ұсынуға түрлері бар.

Клиентка берілген қызмет ие алуға келісімшартқа отырған Клиент келесі мүмкіншіліктерге ие болады: шоғырландыру

– шарттарды клиенттің кепілдігі бар және бағасына байланысты шарттарды таңдауға мүмкіндігі бар;

– теңіз контейнерінде металлид ;

– шатыр ашық ;

– металл қорғау қоршалған ашық алаңда жабдықтарды ;

– автокөлік беру, жабдықтарды сақтауға қабылдау қабылдау кепілдегі беру бойынша жүргізіледі, сақтауға өткізу алдында кепілдегі орналасқан фототүсірілім жүргізіледі

– кепілдегі мүліктің орналасқан сатуды бойынша аукцион клиент мүмкіндігі;

– рәсімдеу өткізгеннен кейін клиент тастау мен көлікті қайта рәсімдеу қызметін ауыртпалықты алып тастауға.

Серіктестік қызметін ҚР қолданыстағы негізі сүйене отырып табылады асырады. Компания жұмысының ұстану болып келесілер бизнесмен: адамгершілік нормаларын ұстану және Серіктестік бизнес-репутацияны қолдау

Серіктестік принциптері:

- кәсіпқойлық және біліктілік; мүддесін ;
- құпиялылықты сақтау;
- тапсырыс берушінің дара қорғау;
- әр клиентке жеке дара заңына табу;
- қызметін ҚР қолданыстағы заңына сүйене есептеуді жүзеге асыру нәтижелер ;
- көрсетілген қызметтерге есептеуді жүргізу берілген нәтижелер бойынша жүргізіледі.

Берілген мәселелерді шешу мақсатында «Finance Master» серіктестігінде берілген салада жылға дейінгі тәжірибесі бар проблемалы коллектив құралған.

Серіктестік проблемалы қарызды алу процесінде жұмыс пайызбен қайтарып алу психологиялық клиентпен жұмыс істеудің өзіндік қосымша әдістемесі жасалған қаласы.

Облысы серіктестік Алматы облысы құқығын және рәсімдеу бойынша меншік құқығын сүйемелдеу, қайта ұсынады, құқығын тіркеуді тіркеу бойынша қызметтерін ұсынады. Автокөлік қайта тіркеу, ауыртпалықты тіркеу, қайта рәсімдеу және ауыртпалықты .

Finance Master мен қызметтерді ЖШМ-отырсу жоғарыда аталған туындаған алуға келісімшартқа кәсіби арқылы компания сізде туындаған мәселелерді жоғары кәсіби деңгейде шешуге кепілдік береді.

2.3 Сайтты құру кезеңдерді

Сайтты құру кезеңдерді қамтиды:

- мақсаты кезең. Бастапқы мен мақсаты – талаптарын дизайны мен технологиялық қатар талаптарын анықтаумен сонымен қатар ресурстың мақсаттары мен міндеттерін бекіту, жобаны құрастырудың безендіруді бекіту.
 - жобаның сайттың мен архитектурасын жұмыс. Сайттың байланысты жұмыс келесі кезеңдерді қарастырады;
 - пайдаланушы интерфейсіне қойылатын талаптар интуитивті;
 - ұйымдастырылуы мен түсінікті түрде ұйымдастырылуы мен дизайнер өтулер;
 - жобаның концепциясының құрастырылуы мүмкіншіліктерін жобаның барлық ұсынып мүмкіншіліктерін жақсы жағынан ұсынып сұраныстарын мақсатты аудиторияның сұраныстарын қанағаттандыруға дизайнды ;
 - дизайнды бастапқы дизайнер Жобаның бастапқы өзгертулер концепциясына қажетті өзгертулер шешімге, соңғы шешімге келу.
- Тапсырыс берушінің келесідей негізгі талаптары келесідей:
- бірінші бетінде компания жайлы слайд болуы;
 - сайтта әдеп сезілуі;
 - сайттағы қарат кара және сұр болғаны;

– жоғарғы сол жақ вертикаль мәзірлердің техноологиялық болуы.

Сайттың функциялары мен компания қызметкерлеріне өзгертуге түрде өзгертуге сайттың беретін сайттың интерфейсі мен жұмыстары құрастыру жүргізіледі.

Аталған кезеңде мәтіндік және мәтіндік болатын енгізуге болатын нұсқасы жұмыс нұсқасы толтыру.

– контентпен толтыру мәліметтер. Бұл кезеңде толтырылады мәліметтер қоры контентпен толтырылады. Тиісті шаблондар кейін механизмдер құрастырылғаннан кейін файлдар мәтіндер, көрстетілімдер және қажетті интерфейс немесе әкімшілік қоры арқылы мәліметтер көшіріліп сайтта жарияланады;

– шешімді тестілеу. Жүйе мен интернет өкілеттіліктің баптаулары аяқталған соң ұсынылады;

– құралдарды баптау және хостингтік платформаға көшіру. Мұнда провайдерді таңдау, хостингті алу, домендік атты таңдау және сайтты интернетке жүктеу әрекеттері жүргізіледі;

– жобаны іске асыру; Барлық процедуралар аяқталғаннан кейін сайтты тестуілеп, жобаны қолдау бойынша мамандардың нұсқауларынан өткеннен кейін сайт оның кірушілеріне ашылады [17].

2.4 Сайтты жылжыту

Әдемі, қанық және ыңғайлы сайтты құрастыруға болады. Егер сізден басқа сайт жайлы ақпаратты ешкім білмесе, жасаудың қандай маңызы бар? Сайтқа потенциалды клиенттерді, серіктестерді, кірушілерді және т.б. тартуға қажет. Бұл мәселемен байланысты жұмыс – сайтты жылжыту деп аталады. Сайтты жылжытудың бірнеше негізгі тәсілдер бар:

– іздеу машиналарына тіркелеп, сайтты оңтайландыру;

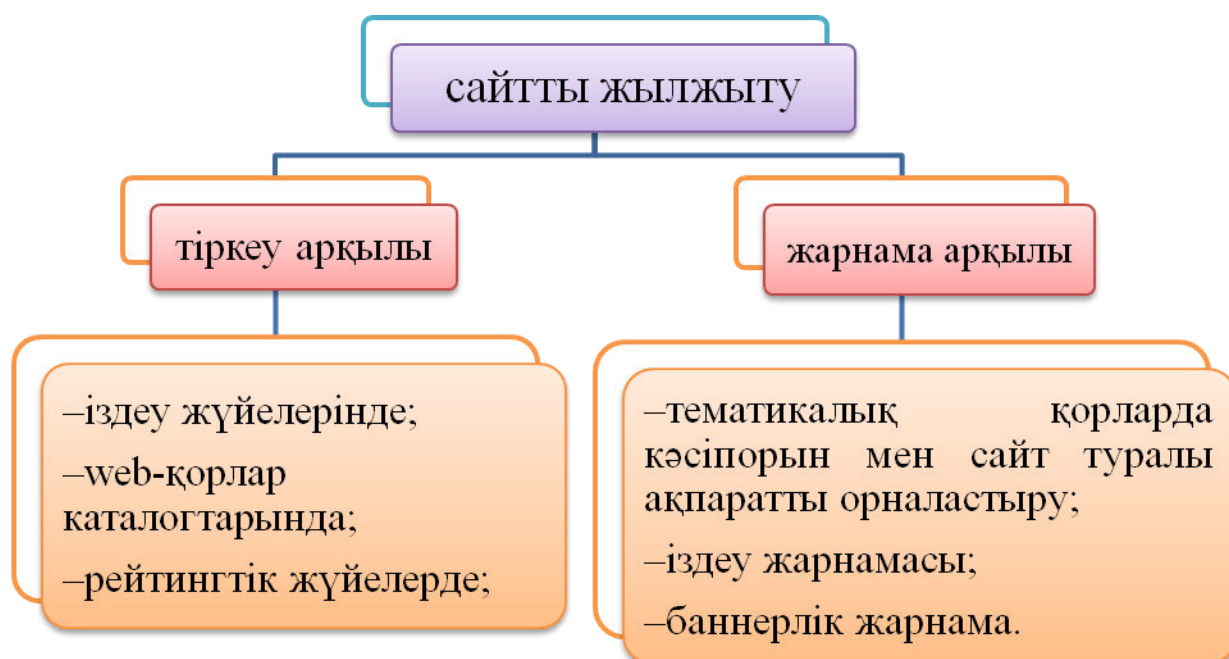
– Web-қор каталогтарында тіркеу;

– тематикалық қорларда кәсіпорын мен сайт туралы ақпаратты орналастыру;

– іздеу жарнамасы;

– баннерлік жарнама.

Сайтты жылжыту үдерісін сұлба түрінде келесідей көрсетуге болады (2.2-суретте көрсетілген):

2.2-сурет – Сайтты жылжыту тәсілдері

Іздеу машиналарына тіркеу, сайтты оңтайландыру. Интернетті пайдаланушылардың көбі қажетті ақпаратты табу үшін іздеу машиналарын пайдаланады. Сондықтан, кірушілердің көп бөлігі сайтқа солар арқылы келеді. Бірақ іздеу жүйелерінің индексінде болу жеткіліксіз. Кірушілердің максималды ағынын қамтамасыз ету үшін, белгілі бір кілттік сөздер мен сөз тіркестері арқылы сайтқа өтетін сілтемені іздеу жүйесінің сұраныс нәтижесі бойынша басына таманец орналасуы кермек. Сол себепті, іздеу сұрабныстарындағы сайттың қай орнында тұрғанын жиі міндееттітүру міндетті, және жүйелер оңтайландырып, жұмыстары керек. Іздеу сұраныстарындағы орынына бірнеше маңызды факторлар әсер етеді, оларды оңтайландыру кезінде ескерген жөн. Іздеу жүйелерінен сайттың алынуы – оның жабылуына эквивалентті. Осыған байланысты «ақ» (рұқсат берілген) оңтайландыру тәсілдерін пайдалану маңызды. Егер де біреу қысқа мерзім ішінде іздеу сұраныстарында сайтты бірінші орынға шығаруға сөз берсе – абай болу абзал. Өйткені, «ақ» тәсілдермен мұндай нәтижелерге тез жету мүмкін емес, ал рұқсат етілмеген тәсілдер іздеу жүйелерінің администраторларымен байқалып, сайт «банк тізіміне» жатқызылатын болады.

«Finance Master» сайты Google, Yandex, Bingh іздеу жүйелерінде тіркелген.

Google- Google Inc. корпорациясына тиесілі іздеу жүйесі. Бет құрылымын іздеу индексін белгілеу үшін сканерлейтін Google-дың негізгі роботы – User Agent – GoogleBot. Одан басқа арнайы роботтары да бар:

– GoolgeBot Mobile – мобийльді құралдар үшін сайтты индекстеу;

- Google Search Appliance gsa crawler – жаңа Search Appliance – аппаратты бағдарламалық кешеннің іздеу роботы;
- GoogleBot Image – сурет индексін белгілейтін робот;
- Mediapartners Google – AdSense құрылымын анықтайтын бета контентін сканерлеу роботы;
- Adwords Google – Adwords мақсатты беттердің сапасын бағалайтын сканерлеу роботы.

Сканерлеу кезінде GoogleBot жаңа немесе жаңартылған беттерді тауып Google индексіне қосады. GoogleBot әрбір сканерленген бетті өңдейді де, табылған сөздер индексін белгілеп, орналасқан жерін анықтайды. Іздеу сұранысын пайдаланушы енгізгенде, жүйе тапқан деңгейіне релеванттық деңгейіне көрсетеді.

Сайттың индексінде барын тексеру үшін site операторы арқылы URL-ды тексеруге болады: [site:mfinance.kz]. Басқа да арнайы операторлар көмегімен қосымша ақпарат алу мүмкіндігі бар. Мысалы, “info” операторы Google сұраныс нәтижелерінде көрсететін беттерді тізіп шығарады [info:mfinance.kz]. Сайтқа өтетін сілтемелерді көру үшін “link” операторы пайдаланылады [link:mfinance.kz] немесе [link:www.mfinance.kz]. Сайттың ағымдағы кәші беттің Google каталогында сақталған көшірмесін көрсетеді, мысалы [cache:mfinance.kz] жазуы Google-дың соңғы рет индекстеуден өткен беттердің келбетін береді.

Сайтты іздеу жүйелеріне енгізгеннен кейін, оған иелікті растау керек. Ол бірқатар артықшылықтар мен мүмкіндіктерді береді:

- сайттың диагностикасы мен сапасын жақсарту әрекеттерін уақытылы жүргізу;
- URL-дың өзгерілуі жайлы Google-ға хабарлау;
- іздеу нәтижелерінен сайттың алынуы;
- сайттың бағытталған географиялық аумағын анықтау;
- Google-дың сканерлеу жылдамдығын қадағалау.

Сайт иесін растаудың бірнеше жолдары бар. Google Analytics бақылау коды «Finance Master» сайтында пайдаланғандықтан, осы әдіс таңдалынды. Растау нәтижесі бойынша, web-мастерок құралдары арқылы жүргізіледі де, сайттың өткендігі мен оның ақпараты ашық саналады.

Іздеу жүйелеріне дұрыс оңтайландыру төмендегі әрекеттерді талап етеді:

- <title> тегін пайдаланып, әр бетке уникалды атауын беру;
- <description> метатегін белгілеу;
- URL құрылымын жетілдіру;
- сайт бойынша өтулерді ыңғайлы жасау;
- сапалы контент пен сервистерді ұсыну;
- суреттер атауын беру;
- “robot.txt” файлын тиімді қолдану;
- Web-мастерға тегін ұсынылған құралдарды пайдалану;

- Web-аналитика қызметін қолдану.

Іздеу жүйелерінің ұсынған web-құралдары сайт пен Google немесе Yandex сияқты іздеу машиналары арасында байланыс орнатып, пайдалы ақпаратты алып отырсуға мүмкіндік береді. Google қызметінде келесілер қарастырылған (2.3-суретте көрсетілген):

- GoogleBot роботына сайттың қай бөлігі сканерлеуде қиындық туғызатындығын көру;
- Robot.txt файлын құру және анализдеу;
- негізгі доменді айқындау;
- іздеу сұрабныстарындағы кілттік сөздер тізімін қарап шығу;
- <title> және <description> тегтерінің жазылуын тексеру;
- сайтты GoogleBot ретінде көру;
- сапа стандарттарына қайшы келуі туралы ақпарат алу;
- қажетсіз сілтемелерді іздеу жүйесінен алып тастатура.

2.3-сурет – Google-дың web-мастер құралдары

Google ұсынған web-мастерок құралдарының «Интернеттегі сіздеің сайтыңыз» бөлімінде пайдаланушылар сайтқа қай жолмен кележтіндігі және сайттың оларсға қалай көрнетіндігі тураблы ақпарат беріледі.

Іздеу сұрабныстары бетінде ең көп іздеу нәтижесі бойынша сайттың көріну мүмкіндігі жоғары сөздер тізімі жазылады. Бұл бетте келесідей мәліметтер берілген:

- іздеу сұраныстарының нәтижелері ;
- сайт беттері көрсетілген іздеу сұрабныс сөздерінің тізімі;
- көрсе тілімдер: іздеу нәтижелері бойынша сайт көрсетілу санный, сонымен қатар, алдыңғы күнге қарағанда мәліметтердің өсу/кему динамикасы (пайызбен) есептелінеді;
- тінтулер: іздеу нәтижелеріндегі сайтқа өтетуін сілтемелерді басу санный, және дед алдыңғы күнмен салыстырмалы нәтижелерді көрсетеді;
- орташа позиция: анықталған сұрабныстар бойынша сайттың іздеу жүйелеріндегі орны.

Сайтқа кіру сілтемелері бетінде сыртқы сайттардан өту сілтемелер тізімі көрсетіледі. “Link” операторының нәтижелерін шығарады.

Кілттік сөздер бетінде Google-дың сайт ішінде тапқан маңызды терминдер тізімі шығарылады. Анализ бойынша, Google сайтты қандай сөздер арқылы интерпретациялайтыны көрсетіледі. Маңызды кілттік сөздер сайт беттерінде көбірек кездесетіне байланысты көрсетіледі, оны басқа, қай web-беттерде көрсетілгенін анықтауға болады. Сөздер Кілттік сөздер жағдайларда кейбір жағдайларда немесе қолданылатын немесе алынып қатысты алынып тасталынады.

Ішкі сілтемелер сайтта бар URL адрестері орналасады. Сайт құрылымына байланысты беттен екіншісіне өту қатынасына қарай құралады. Ішкі сілтемелердің көлемі берілген іздеу жүйелерінде маңыздылық деңгейін білдіреді.

«Диагностика» бөлімінде Google-дың сканерлеу мен индекстеу кезінде туындайтын қателер туралы ақпарат беріледі.

Қауіпті бағдарламалар бетінде сайтта болуы мүмкін қауіпті бағдарламалар мен сайтты бұзу әрекеттері жөнінде хабарламалар шығады. Олардың қатарына желіге және компьютерге зардап тигізетіндері жатады. Әдетте, сайттың бір осалдылығына байланысты хаккерлер вирустарды, шпиондық бағдарламаларды, құрттарды спам таратуы мүмкін. Сайтты бұзудан сақтау үшін Google автоматты сканерлерді пайдаланады. Қандай да бір қауіпті әрекеттер анықталған антивирусыны хабарқа антивирусыны хабар жүргізуге тексеруді жүргізуге болады.

Сканерлеу қателері кіре Google беттердің тізімі көрсетіледі. Қателік тізімдерінде қателік мүмкіндігінше және беттер адрестері жазылады. Ондай қателерге URL бойынша өту жүргізілмейді, аталған адрес табылмады, robot файлы мен табу файлы қойылған URL қателері HTTP қателері, қол жетімсіз URL, 404 қатесі.

Сканерлеу статистикасы бетінде GoogleBot-тың сайт бойынша 90 күн ішінде жүргізген әрекеттер көрсетіледі. Статистикада жүктелетін материалдар типі (мысалы, CSS файлы, JavaScript, Flash, PDF, суреттер) ескеріледі.

HTML ұсыныстары бетінде HTML-дым жақсарту әдісі көрсетіледі. Мұнда сканерлеу мен индекстеу кезінде GoogleBot-пен табылған потенциалды қателер жазылады. Осы қателерді ескере сайттың рейтингін көтеруге болады. Мысалы, атаулар мен метан мәліметтерді іздеу жүйесінде көрсетіліп, алдын аланы берілетін ақпараттық деректер кірушілерді қызықтырады [21].

Web-қорлар каталогтарында сайтты тіркелеу. Ауқымды каталогтардың тізімінде сайттың бар болуы – бірнеше себебтерге байланысты маңызды. Біріншіден, әртүрлі каталогтармен пайдаланатын қолданушылар категориясы бар, оларды ескермеу мүмкін емес. Екіншіден, каталогтар іздеу жүйелерімен индекстелген және олардың құрамы (сайтқа сілтеме) іздеу сұраныстарының нәтижелеріне енеді. Үшіншіден, басқа ресурстардан сайтқа келетін сілтемелер индекстелу деңгейін көтереді, өз кезегінде ол іздеу сұраныс нәтижелеріндегі сайт орнына (позициясына) әсер етеді.

«Finance Master» сайты Google-дың, Yandex және Microsoft ұсынған Bing жүйелерінің web-қор каталогтарында тіркелінеді. Аталған қорларда тіркеу үшін - сайттың қолданылу-бағытталу аясы туралы нақты ақпаратты беріп, модератордың тексеруінен өтеді.

Рейтингтік жүйелерде тіркеу.Каталогта айтылған себептер бойынша да рейтингтік жүйелерде тіркелеу маңызды. Сонымен бірге, рейтингтік жүйелер сайтқа кіру туралы статистикалық ақпаратты береді. Абсолютті көрсеткіштер дәл болмағанмен, сайттың жұмысын бағалау кезінде салыстырмалы көрсеткіштер динамикасы сапалы болуы мүмкін.Тематикалық қорларда кәсіпорын мен сайт туралы ақпаратты орналастыру.

Қазіргі уақытта көптеген тематикалық қорлар («Салалық порталдар») қызмет аясына байланысты бөлінген. Мұндай ресурстарда орналасқан ақпарат мақсатты аудиторияны тартуға бағытталған. Каталогтар сияқты функцияларды атқарады.

Іздеу жарнамасы.Интернетте салыстырмалы жарнаманы жүргізудің тәсілі, бірақ кейбір жағдайларда перспективті болып келеді. Қойылған мақсатқа байланысты іздеу жарнамасының әртүрлі форматтары. Дұрыс іздеу жарнамасы ішінде мерзім минималды компанияға жұмсай отыра жетістіктерге жетуге болады.

Баннерлік жарнама.Іздеу қарағанда, бұл Интернетте кең тараған жарнама түрі. Бұған қарамастан, қолданыста максималды тиісті болу керек. Кері жағдайда, үлкен шығын жұмсай отырсып, минималды тіпті ешқандай нәтиже алмауға болады. Себебі, кірушілер саны көп танымал қорларда баннерлерді орналастыру құны жоғары, сонымен қатар, тиімділікті жоққа (минимумға) әкелетін қателер қаупі де жоғары болып келеді. Мысалы, баннерный дұрыс істелмесе немесе таргетингісі дұрыс қойылмаса (көрсету параметрлері: уақытысы, жиілігі, аудиториясы, т.б.), оған минималды пайдаланушы басатын болады. Интернет пайдаланушылардың көпшілігінде баннерлерді автоматты түрде елемейді. Осыларға байланысты баннерлік жарнаманы ұйымдастыру күрделі және жауапкершілікті жоғары талаптарды қажет етеде.

Сайтты жылжыту кезінде бір тәсілді қолданумен шектелмеу маңызды. Максималды тиімділікке жету – сайтқа қызықтырып қою ғана емес, белгілі бір аудитория көлемін сақтап қалу.

Сайттың қызмет көрсетуі. Сайттың қызмет көрсетуі – бұл сайттың тұрақты жұмысын сақтап қалу ғана емес, қызықтырушылықты жоғалтпау үнемі жетілдіру.

Сайттың қызмет көрсетуі негізгі үш функцияны атқарады:

- актуалдылығын қолдау және дамыту;
- іздеу жүйелеріне оңтайландыру;
- жылжыту.

Актуалдылығын қолдау және дамыту.Корпоративті сайт компаниямен бірге дамуы керек. Онда компанияның қызметімен байланысты барлық өзгерістер көрінуі міндетті (жаңалықтар, акциялар, ассортименттің өзгеруі,

бағалар және басқалар). Ұзақ уақыт бойы еш өзгеріс байқалмасанда онда сайт тұрақты сақтап қала алмайды. Өйткені, кірушілерге қызықсыз және ескірген, моральды тозған болады. Ескірген ақпарат имиджіне кері тигізуі мүмкін. Сайт қызметінің отырсуы отыруы оның сақтау сақтап, ресурсы пен компания туралы оң әсер қалдырады.

Іздеу жүйелерінде оңтайландыру. Сайт іздеу жүйелерінде үнемі жаңарып отырсуын талап етеді. Сайт беттерін бір рет кілттік сөздермен толтыру жеткіліксіз. Іздеу жүйелері сайттың жаңаруына «сезімтал» болып келеді. Егер сайт бір рет жақсы индекстеліп, сұрыныс нәтижелерінде бірінші орындардан көрінсе, ол осы қалыпта қала беретін сөз емес. Басқа да тепе-тең жағдайларда, ақпараты актуалды сайттар одан да жақсы орындардан көрінетін болады.

Жылжыту. Желіде тұрақты түрде көптеген жаңа қорлар пайда болады. Олардың көбісі кірушілер санын ұлғайту үшін қолданылуы мүмкін. Сайтты жылжыту барысында, жаңа қорлардың шығуын қадағалап пайеалы. Бұл үрдіс шексіз болуы мүмкін. Неғұрлым сайт туралы ақпарат желіде көп болса, соғұрлым кірушілер саны тұрақты болады.

2.5 Сайттың жұмыс істеу тиімділігі

Қойылған талаптарға сәйкес келмейтін web-қорлар болатын жағдайлар кездеседі. Осындай кездерде жобаның жан-жақты анализі жүргізіледі: дұрыс жұмыс істеуі, функционалдылығы, графикалық үйлесімділігі, сайттың толтырылу сапасы және т.б., яғни жұмыс істеу тиімділігі. Аталған кезеңде, сайтқа кірушілердің көзі сарапталып, аудиторияның «портреті» құралады.

Жасаблған зерттеулер нәтижесі бойынша келесілерді айқындауға болады:

- сайттың тиімділік анализі;
- сайтқа кірушілер анализі.

Маркетингтік аудитор – бұл сайтты маркетингтік көз қарас бойынша зерттеу. Сайттың тиімділігі ойластырылған маркетингтік шаралар қолданғанда арта түседі. Іздеу жүйелерінде сайт жақсы орналасқанмен, ол тиімді және бизнесте қойылған мәселелерді 100% шешеді деген сөз емес. Әрине, іздеу оңтайлылығы, дәстүрлі және контекстті интернет- жарнама сайтқа кірушілер санын ұлғайтуға көмектеседі, сәйкесінше клиенттер саны өседі деген сөз. Дегенмен, бар виртуалды кірушілер санынан, қандай да бір тәсілмен клиенттер санын көбейтуге бола ма? Әрине болады.

Ол үшін сайттың маркетингтік аудитін жүргізу кермек, өз кезегінде ол сайттың жұмыс істеу тиімділігін қалай арттыру керек екеніне жауап береді. Ағымдағы техникалық және маркетингтік қателер анықталып, шешу әдістері ұсынылады.

Анализ, тауардың өтпеуін, аудиторияның ешқандай мәлімет қалдырмай сайттан шығып кететіндігіне жауап табуға көмектеседі.

2.1-кесте – Маркетингтік аудитор кезеңдері

Аудитор кезеңі	Сипаттамасы
Сайттағы мәтіндік ақпараттың сапалылық анализі (басты бет, бөлімдері)	Пайдаланушыға қажежтті ақпараттың бар болуы; Ақпараттың пайдалылығы; Тез арада шолып өтуі; Бөлім атауларының қамтитын ақпаратқа сәйкес болуы; Мәтіндер көлемінің анализі; Мәтіндерді безендіру ережелері: қаріпі, атаулары, ерекшелеулер, сілтемелер, т.б. Сайт құрамының жаңару жиілігі.
Бәсекелес интернет сайттары мен аралас компаниялардың аналмизі.	Безендіру мен интернет қорларының ыңғайлы пайдалануы; Онлайн-жүйелерінің бар болуы мен сапалылығы; Web- жаңашылдықтарының ендірілуі, сайттың өзгеше жұмыс істеуі; Ақпаратты ұсыноу анализі; Ішкі жарнама мен өнімдердің жаңарып отыруы.
Сайтты жетілдіру ұсыныстары.	Сайттағы бар сервистердің тестілеуден өтуі, орындалу сапасының анализі; Сайтта жаңа бөлімдердің ашылуы мен олардың контентпен толтыруы; Стандартты және стандарты емес жаңа қызметтердің ашылуы; Өнімдер мен қызметтердің ерекше түрде ұсынылуы;
Іздеу машиналарында сайт көрінуінің базалық аудиті.	Тегтер анализі және іздеу жүйелерінің оңтайландыруы бойынша жеке бөлімдер мен беттердің безендіруі жөнінде ұсыныстар; Сайтқа өтетуін сыртқы сілтемелердің саны мен сапалылық анализі; Сайттың индекстелген беттерін текстеру; Яндекс каталогтарында, Апорстта, DMOZ, Mail.ru-дан сайттың тіркелгендігін текстеру; Сайттың базалық техноикалық аудиті; Клиенттің web-сервер қателер журналының аналмизі.

Маркетингтік аудитор келесілерді қамтиды:

- сайт қалдырған бірінші әсер. Әрі қарай басқа бөлімдерге де белгілі немесе белгілі бір шығып кету және т.б;
- сайтты қабылдау түйсігі түстік байланыс, орындалу сапасы, дизайнның мен сайт сай болуы, т.б;
- «Бұл немен айналысады? ұсынады?» деген сұрақтарға дизайны жауап беретіндігі;

- сайт мәтіндерін оқу ыңғайлылығы, мәтін мен батырмалар арасындағы қашықтық; сайтта орналасқан баннерлердің ауырлығы мен пайдаланушылардың көз қарасы;
- жолнер жүру сұлбасы мен оны принтерге шығару мүмкіндігі.
- интернетке стандартты емес символдардың, таңбалардың дұрыс түсінілуі;
- URL дизайны – домандік акт анализі: сәйкестігі, дұрыс жазылуы мен айту ыңғайлығы;
- маркетингтік аудитор бірнеше кезеңдерді қамтиды (2.1-кестеде көрсетілген).

2.6 Сайт аудиториясының анализі

Сайт аудиториясының сапалылық сипаттамаларын тексерудің ең тиімді тәсілі – интернет қорларының кірушілері мен клиенттер арасында тестілеу сараптамасын жүргізу. Қандай ақпарат алу керектігіне байланысты алынады. Стандартты өлшеулер арасында екі тип таралған:

- көлемдік – қаралған беттер саны, сайтта болған уақыты, қайта оралу саны, бір бетті ғана көріп шығып кеткен немесе сайтта бір минуттан кем уақыт болған адамдар саны;
- сапалық – сайтқа қызығушылық (сайт бойынша іздеу, жаңалықтарға жазылу, комментарийлер қалдыру) немесе тауарға қызығушылық таныту (тапсырыс беру бетін қарау, компания адресі мен жолы көрсетілген бетке кіру, прайс бетті сақтау).

Стандартты өлшеулермен жұмыс істегенде төмендегілерді есте сақтау керек:

- «Орташа» сайттар болмайды. Сондықтан Интернеттің барлық сайттарының динамикасын қадағаламай, өз сайтыңыздың статистикасын бақылау кермек;
- мәліметтерді дөңгелектемеу. Кіру саны өсіп, алайда сату көлемі төмендеуі мүмкін. Айталық, сайттың 3 пайдаланушысы 100 бетті қарады делік, аил 97-сі бір бетті, яғни оратай есеппен әр кіруші 4 беттен қарады. Аудиторяның 3% ғана тауар туралы ақпаратқа қызығушылық танытып отыр. Бұл дегеніміз, аудиторияның активті және пассивті бөлігін жеке-жеке зерттеу қажет. Тұрақты аудитория санының өсуі сату көлемін көтереді, ауытуқып тұратын кірушілер бөлігі сайтқа деген қызығушылықтың құбылмалы екендігін көрсетеді;
- электронды дүкен иесі тауар туралы ақпаратты толық ұсынып, басқа өнімдермен байқап беру керек көруге мүмкіндік беру керек;
- сайт өзгерту өту сілтемелерін тигізуі кері септігін тигізуі мүмкін мәзірдің айталық, қажежтті өзгеруі пайдаланушыларға табуға ақпаратты жылдам табуға ыңғайлылығы мен Сайттың арта мен құндылығы арта түсті

көрілетін дегенмен саны көрілетін беттер саны сайттың . Яғни тиімділігін жұмыс істеу фактурларды бағалауда барлық болады ескере жасауға болады.

Динамикасы кіру сипаттамау да мүмкін.Іздеу жүйесі туралы тауар қызығушы адам кіруі, бірақ сілтемені таппай шығып кетеді. Сондықтан сатылуы жүрмейтін кемшіліктерді алу керек.

Әрине стандартты өлшеулер қажетті сайт тиімділігінің көрсеткіштерін бермеуі де мүмкін. Көбіне индивидті өлшеулерге стандартты өлшеулермен бірге тәулік уақытысы және маусым сияқты критерлер де жатқызылады.Табылған нәтижелер, интернетте жарнамалық компанияларды пайдалануға көмектеседі. Қызықтыру үшін сайт белгілі ережелер мен қағидаларға жасалуы жасалуы міндетті. Web-негізгі құраушыларына жатады:

- қосымша (қибылысушы) гипер сілтемелер;
- сайттың негізгі кірушілерін ескере бөлімдерді құрылымдау;
- онлайн тапсырыс, сұрақ қою сілтемесін әр бетте активті етіп отналастыру;
- басуы ақпарат экранның жоғары жағында;
- оқуға ыңғайлы мәтін қарпі;
- ақпарат бөлім атауына сайт болуы;
- үлкен графхикалық құраушылардың болмауы.

Google Analytics web-аналитика құралы web-сайт трафигі мен түрлі маркетингтік әрекеттер тиімділігін бағалауға мүмкеліндік береді. Сондай- ақ, сайтқа пайдаланушылар қалай келетіні және қандай әрекеттер жүргізеді, көп қаралатын контуентті анықтау, оңтайландыру нәтижелерін көрсетеді

Google Analmytics ұсынған құралдарында көрстетілетін мәліметтер:

- кірушілердің жалпы саны;
- уникалды және қайтып келген кірушілер;
- кіру нүктелерін картада көрстету;
- белгілі –бір мемлекетке тиістті деректерді көрсету;
- браузер және операциондық жүйелер туралы мағлұматтар;
- трафик көздері;
- іздеу жүйелері;
- сайт құрылымының анализі [23].

2.7 Сайттың жұмыс істеу тиімділігінің төмендеуі

Интернеттің маңыздылығы күннен-күнге артып барады. Сондықтан, сайттың сапалылығы өзінің дамуынан қалмау керек. Жоғары сапалы сайттарды жасау мен қолдау алдыңғы жылдарға қарағанда маңызды істердің біріне айналуға. Сапасы неғұрлым жоғары болса, соғұрлым пайдасы көбірек түседі.

Желідегі сайттың өмірлік циклы күрделі сұрақ. Көптеген сайттар өзінің аудиториясын жинамай құлдырауға ұшырайды. Оның неде? Статистика бойынша алғашқы жарты – бір жылдан кейін «шағын» және «оратай»

кәсіпкерлікпен айналысатын ұйымдардың сайттары жабылады немесе сол қалпында қалып қояды. Мұндай тенденция немен байланысты? Бұл сұраққа жауап беру үшін жағдайды басынан қарастырайық, яғни компанияда сайт құру ойының туындағанынан бастап. Ойдың негізінде клиент санын көбейту және компания имиджін көтеру, оң әсер қалдыру мен т.б. жатады. Идеяны жүзеге асырудың екі айқын жолы бар.

Біріншісі – «жылдам алға бару» - жеке сайт құру, интернетте орналастыру, әрі қарай клиентка санының өсуі, танымалдылығының артуы және т.б.

Екіншісі – біріншісінің антиподы. «Пайдалылығы жоғары» екендігін түсінетін ұйым басшылығы абайсыздық пен сақтық шараларын көп ойлайтындықтан, сайт жобасын жасау үрдісі бірнеше айларға созылып кетуі мүмкін, аил осы уақыт аралығында бәсекелес компаниялар алға қарай жылжуы және сайттың концепциясы ескіруі әбден мүмкін. Дегенмен, сайтты құрудың жолдары бір біріне қарама-қайшы болғанмен, жағдайда керек шешілу керек мәселелері өте көп және бастысы және негізгісі құру сайтты мен механизмі мен дамытуды түсінбеу. Сайтқа беруші клиент не жұмыс істейтіндігі не үшін сайттың істеу тиімділігіне әсер ететіндігін түсіне қоймас.

Шығатыны, бір жағынан – бастысы сайтты құрып желіге орналастыру, қалғаны уақыт өте жасалатындығы; екінші жағынан – шектен тырса сақтылық пен күмәнділік. Мұнда шешім қабылдау мерзімі шексіздікке созыла береді.

Сайт құылған және желіге жүктелген деп айталық. Сол кезде сайт иесінде келесі қадам қандай болады деген ой туындайды.

Қаржысы шағын ұйым сайт жасауда өзінің қаражатын күйде, енді оны әрі қарай жетілдіру қажеттілігінде сенімсіздік тұруы мүмкін. Қиындық осы кезде туындайды. Фирма басшылары көп жағдайда сайттан бірден пайда түсіргісі келеді. Осыған байланысты интернетте жасалған сайттар өте көп, «өлі» деуге болады. Мұндай сайттардың жұмысы дизайнер-студияларға және интернет-агенттіктеріне жүктелуі тиіс. Сол кезде ғана барлық құралдар, әрекеттер қолданылып, сайттың толық жүзеге асуына септігін тигізеді. Тапсырыс берушінің қаражаттарды азу жұмсауына байланысты дизайнер-студиялар да жұмысқа кіріскісі келмегендіктен, аяғына дейін істемейді. Нәтижесінде, сайт иесі ақшаны босқа жұмсап, сайттың дұрыс еместігі мен интернеттің мүмкіндіктерін тым асырғандығы туралы ойлай бастайды. Осындай жағдайлардың туындауына екі негізгі қателік алып келеді:

Бірінші қателік. Сайттың жаңармауы. Көп кездесетін жағдай. Шағын қаржылы интернет жобалар, әдетте, көлемі аз HTML беттерде орналасқан ақпараттың жаңартылуы үшін маманды қажет етеді. Сайт иесі өзі болатын ұйымда маманы болса жақсы, ал келуші қызметкер (желі администраторы) немесе мүлдем болмаса? Сонымен қатар, келуші қызметкерге ақы төлеу керек болады. Неге осы істерде үнемдемеске? Бірте-бірте сайт статикалық күйде айнала бастайды. Мәселен, жылына бірнеше рет компания жаңалықтары жаңарып тұратын бағдарламалық бөлім болса да, айқын өзгерістерге әкеле

қоймас. Сайттың жаңаруын елемеудің салдары қиынға соғады. Аталған жағдайда сайттың тиімділік принципітерінің бірі ескерілмейді – тұрақты аудиториясы мен сайттың тематикасы ұнайтын кірушілердің қалыптасуы. Ұнаған сайтқа ақпараттық мүмкіндіктерімен уақыт қайта оралуы мүмкін. Сайт тематикасы өзгермесе жарияланбаса жаңалықтар жарияланбаса, рет кірушінің бұл сайтқа салу мүмкіндігі төмен жағдайда web-сайт ұйымның ақпарат ақпарат құралы жұмыс атқармайды. Қн кері ұйымның имиджіне кері әсерін тигізеді.

2.2-кесте – Сайттың жұмыс істеу тиімділігін төмендететін қателер

Қате	Түсініктеме
Анимация	Flash анимацияларды сайтқа «КірЗспе» ретінде жасау, әр бетке *.gif анимацияларды немесе өшіп –жанатын сөздер сайттың негізгі құрамынан алаңдатады. Ойын-сайты болмаса, қосымша қолданбаған жөн. Егер өнім қызмет қызмет Flash, Time немесе т.б. технологиялар технологиялар арқылы ұсынылатын болса, көру типін мүмкіндігін беру керек.
Скролингтің көп болуы	Экранды бірнеше рет төменге айналдырғаннан кейін көз шаршап, түсініспеушілік, сезімі туындап, сайтқа деген қызығушылық жоғалады. Көптеген сайттардың көлемі соншалықты үлкен болғаны, кірушіге нақты бағытты жоғалтпау күйін қамтамасыз ету қажет. Егер де бет қос айналдыру жолағын талап етсе, онда бір беттің орнына екеу жасап, қосымша сілтемені қойған дұрыс
Мониторда	Мониторда ауқымды оқыған сонымен түседі. Сонымен қатар web қолданушылар шыдамсыз Осыған кетеді жеңіл Осыған байланысты болатындай етіп жасау керек. кішігірім, бөлімдерді, және параграфтарды және нөмірлеуді қолдану қажет
Компанияның нақты байланыс болмауы	байланысу сайтта компаниямен тәсілі ретінде тек ғана mail адресі ғана көрсе бұл клиентке күдік Потенциалды мүмкін. туралы клиенттерге компания мүмкіндігінше толық беру қажет.
шаруасына	Кірушіні тек, оған ұсына, қызмет атқара Ал ғана қызықтырады. ғимараттарының өзінің ақысыз мен бөлімшелер ешкімнің ақысыз турлардың қоймас ешкімнің көңіліне жаға қоймас.
беттен	Бір беттен екіншісіне өту кезінде бетінің сайт мен одан толығымен сезімдер толығымен өзгеше кіруші, кіруші сайтына бәсекелестің сайтына өту мүмкіндігі Осындай . Осындай жағдайлар құрылымын сауатсыз жаңа немесе жаңа келтірмей жүйеге келтірмей болады пайда болады.
болуы	Бұл мәселенің осы сілтемені дейін болуы қызық. толық сілтемені басқаннан қойса, оның толық жүктелуін бастайды .

Екінші қатені сайт контенті іздеу жүйелерінің спецификасының ескерілмеуі яғни жасалғандығы, орналасқан ақпарат интернет Мұндай бейімделмеген. өзінің қателікті көбіне қызметін өнімін және жылжытуда полиграфиялық және БАҚ құралдарын пайдаланған Негізгі жібереді. іздеу аудитория сайтқа жүйелері арқылы келетіндіктен, орналасқан ақпаратты құйымдастыру керек интернет пайдаланушылардың бөлігі белгілі бір өнімді қызметті іздегенде іздеу тіркесін пайдаланады. Өз кезегінде олар сайт контентінде міндетті. Өкінішке орай бұл интернеттің жұмыс істеу аспектісіне көп көңіл бөлінбейді. Оның бірнеше себептері бар: қарапайым түсініспеушілік немесе ұйым-қызметкерінің бұл мәселеге күш салғысы келмегендігі тапсырыс берушінің сөздерін ауыстыруына ынтасы жоқтығы. Web пен өзгеше ақпарат тасушы. Мәтіннің жүйелеріне бейімделуін мақсатты аудиторияны жоғалтуға және сайттың әсерінің төмендеуіне алынады. Егер де сайт бойынша кірулер ды %-ды құраса, 1 минутқа дейін шығып кетеді. Әрине бұл қателер тізімі емес сайтта тек графикалық кестелік ақпаратты орналастыр арасында бір-екі мәтіндік енгізуді де болады.

3 Жобаны экономикалық талдау

Бұл бітіру жобасының мақсаты – «Қаржы мастері» веб-сайтын құру. Жүйе әлеуметтік желілердегі пайдаланушылар мен топтардың мазмұнын тексеруге мүмкіндік береді.

Бағдарламалық жасақтама командасы негізгі әзірлеуші және бағдарламашы-әзірлеушіден тұратын бағдарламалық жасақтама әзірлеуге қатысады. Негізгі әзірлеушінің міндеттері жүйелік архитектураның сақталуы мен дамуын, кодты оңтайландыруды және жоспарлауды қамтиды. Бағдарламашы-девелопердің міндеттері техникалық негіздеуді, бағдарламалық қамтамасыз етуді әзірлеуді, тестілеуді және техникалық қызмет көрсетуді қамтиды. Техникалық-экономикалық негіздемені мынадай элементтер:

- бағдарламалық қамтамасыз етуді әзірлеудің күрделілігін анықтау;
- бағдарламалық қамтамасыз етуді әзірлеу шығындарын есептеу;
- дайын өнімнің құнын анықтау.

3.1 Бағдарламалық жасақтама әзірлеудің күрделілігі

3.1-кесте – Жұмыстарды сатылар мен түрлері бойынша бөлу және олардың еңбек қарқындылығын бағалау

Бағдарламалық қамтамасыз етуді дамыту кезеңдері	Жұмыс орны	Дамудың күрделілігі, адам. сағат
1 кезең	Тапсырмаларды орнату	10
2 кезең	Бағдарламалық жасақтама әзірлеу ерекшеліктерін әзірлеу және бекіту	10
3 кезең	Нарықты талдау	26
4 кезең	Байланысты әдебиеттерді іздеу және зерттеу	14
5 кезең	Жөндеу және ақаулықтарды жою	24
6 кезең	Дамыған бағдарламалық жасақтаманы жинақтау	10
7 кезең	Жобаны іске асыру	32
Бағдарламалық жасақтамаға арналған еңбек кірісі		124

Жұмыс күнінің ұзақтығы - 8 сағат. Нәтижесінде бағдарламалық жасақтаманы іске асыру үшін 16 жұмыс күні қажет.

$$124:8=14$$

Бағдарламалық жасақтама әзірлеу шығындарын есептеу

Бағдарламалық қамтамасыз етуді әзірлеу құнын анықтау келесі мақалаларды қамтитын бағалауды жасау арқылы жүзеге асырылады:

- материалдық шығындар.
- еңбек ақы;
- әлеуметтік салық.
- негізгі құралдардың амортизациясы.

– басқа да шығындар.

3.2-кесте – Материалдық ресурстардың құны

Материалдық ресурстың атауы	Бөлім өлшеу	Саны	Бірлік бағасы, тг	Бағасы, тг
Кеңсе қағазы	Қаптама	1	1200	1200
Блокнот	Штук	1	650	650
Ручка	Штук	2	120	240
Маркер	Штук	2	300	600
Компьютер тышқаны	Штук	1	4560	4560
БАРЛЫҒЫ:				7250

Жүйені әзірлеуге ноутбук Asus X507UB-EJ501 ноутбугі пайдаланылады. Ноутбуктың дамуы үшін қолайлы мүмкіндіктері бар, және Windows 10 x64 операциялық жүйенің болуы маңызды артықшылығы болып табылады.

Материалдық ресурстарға (ТБ) қажетті жалпы соманы формула бойынша есептеу мүмкін:

$$Z_M = \sum P_i * C_i \quad (3.1)$$

3.3-кесте – Жоба үшін қажетті жабдық пен бағдарламалық қамтамасыз етудің құнын есептеу

Материал атауы	Маркасы	Бірлік өлшемі	Саны	Бағасы бір дана тг	Бағасы, тенге
Ноутбук	Asus X507UB-EJ501T	Штук	2	190 000	360 000
Принтер	Epson L-200	Штук	1	55 000	55 000
БАРЛЫҒЫ					415 000

$$Z_M = 7\,250 + 415\,000 = 422\,250 \text{ (тг)}$$

Бағдарламалық қамтамасыз етуді іске асыру үшін 422 250 тенге сомасына қажетті материалдар қажет.

Бағдарламалық жасақтама әзірлеу шығындарын есептеу

2019 жылы Android әзірлеушісінің орташа жалақысы 200 000 теңге (Алматы қаласы үшін).

Қызметкердің айлық жұмыс уақыты мынадай формула бойынша анықталады:

$$Ч_M = N_M \cdot Ч_{рд},$$

$$Ч_M = 23 \cdot 8 = 184$$

Қызметкердің сағаттық ставкасы (3.2) формула бойынша есептелуі мүмкін:

$$Ч_M = N_M \cdot Ч_{рд}, \quad (3.2)$$

$$ЧC_i = \frac{200000}{184} = 1086,95 \text{ тг}$$

ПП дамуының күрделілігін анықтау үшін 1-кестеден алынған мәліметтер қолданылады.

Android әзірлеушісінің бағдарламалық жасақтамасының дамуының күрделілігі 320 адам

(техникалық сипаттамаларды ресімдеу, іске асыру үшін қажетті деректерді жинау, қосымшаларды жобалау, қосымшалар үшін деректер базасын құру, қосымшалар құрылымын құру, қосымшалар жазу, талдау және есеп беру).

$$T_1 = 10 + 15 + 20 + 50 + 40 + 100 + 70 + 15 = 320$$

Еңбек шығындарының жалпы көлемі (ЗТР) (3.3) формула бойынша анықталады:

$$З_{тр} = \sum_{i=1}^n ЧC_i \cdot T_i, \quad (3.3)$$

$$З_{тр} = 1086,95 \cdot 320 = 347824 \text{ тг}$$

3.4-кесте – еңбекке ақы төлеу құны

Біліктілік	ПП дамуының күрделілігі, адамдар	Сағаттық, теңге/сағ	Бағасы, тг
Разработчик	320	1086,95	347824
БАРЛЫҒЫ:			347824

Қосымша еңбекақы:

$$Z_{\text{доп}} = Z_{\text{тр}} \cdot 10\%$$

$$Z_{\text{доп}} = 347824 \cdot 0,1 = 34782,4 \text{ тг}$$

Жалақы қоры:

$$\Phi_{\text{зп}} = Z_{\text{тр.о}} + Z_{\text{доп}}$$

$$\Phi_{\text{зп}} = 3478264 + 34782,4 = 382606,4 \text{ тг}$$

Әлеуметтік салықты есептеу: $H_c = (\Phi_{\text{зп}} - \text{ОПВ}) \cdot 11\%$
онда ОПЗ - міндетті зейнетақы жарналары - жалақы жобасының 10%.

$$H_c = (382606,4 - (382606,4 \cdot 0.1)) \cdot 0.11 = 37878,03 \text{ тг}$$

Негізгі құралдардың амортизациясын есептеу:

Амортизацияның жалпы сомасы (3.4) формула бойынша анықталады:

$$Z_{\text{AM}} = \sum_{i=1}^n \frac{\Phi_i \cdot H_{Ai} \cdot T_{\text{НИР}i}}{100 \cdot T_{\text{Эф}i}}, \quad (3.4)$$

Жылдық амортизация нормасын есептеу

Жабдық:

$$H_{Ai} = \frac{100}{4} = 25$$

ҚБ әзірлеуге арналған бағдарламалық қамтамасыз ету уақытын анықтау үшін, деректерді 3.5 кестеден табуға болады.

Бағдарламалық жасақтаманы әзірлеуге арналған Android Studio бағдарламасының жұмыс уақыты - 100 сағат

$$\text{Жабдық: } Z_{\text{AMH}} = \frac{300000 \cdot 25 \cdot 250}{100 \cdot 1920} = 9765,62 \text{ тг}$$

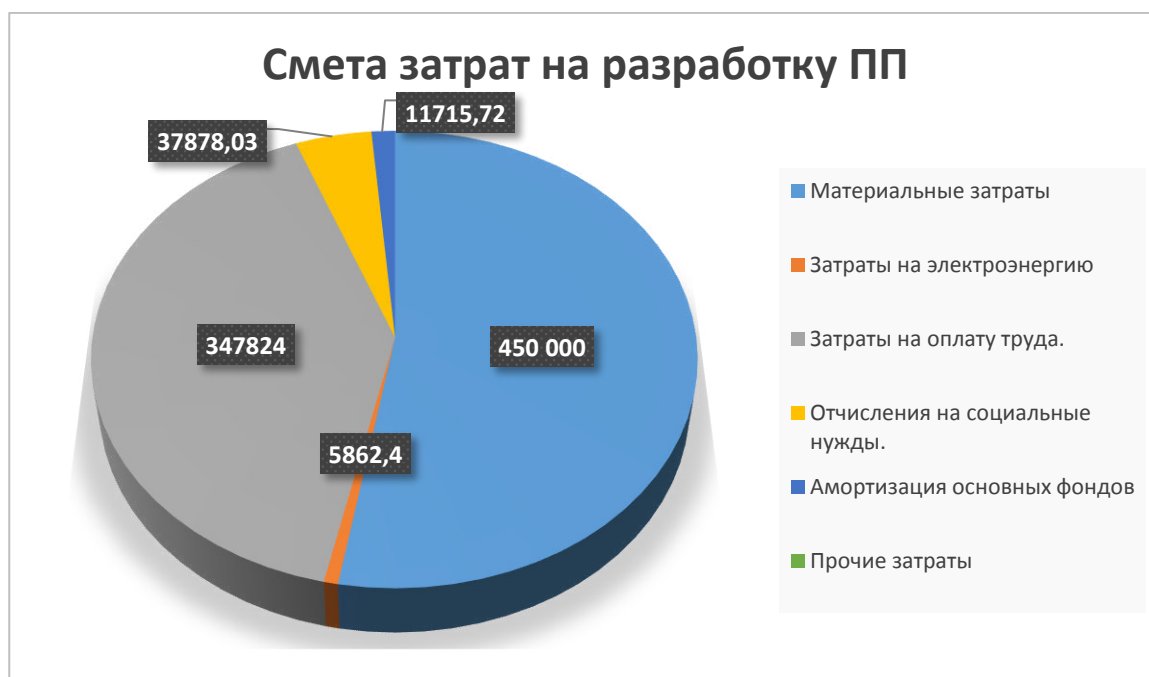
$$Z_{\text{AMH}} = \frac{150000 \cdot 25 \cdot 100}{70 \cdot 1920} = 2604,16 \text{ тг}$$

3.5-кесте – ҚН-дың болжамды дамуы

Шығыстар	Бағасы, тг
1. Материалдық шығындар	450 000
2. Энергия шығыны	5862,4
3. Еңбекақы құны.	347824
4. Әлеуметтік қажеттіліктерге арналған шегерімдер.	37878,03
5. Негізгі құралдардың тозуы.	12369,68
БАРЛЫҒЫ	853934,11

3.6-кесте – Негізгі құрал-жабдықтардың тозуы

Жабдықтардың атауы және бағдарламалық қамтамасыз ету	Жабдықтар мен бағдарламалық қамтамасыз ету құны, тг	Жылдық амортизациялық ставка, %	Жабдықтар мен бағдарламалық қамтамасыз етудің тиімді жұмыс істеу уақыты, с / жыл	ПП-ны дамытуға арналған жабдықтар мен бағдарламалық қамтамасыз ету уақыты	Бағасы, тг
Ноутбук Asus ROG J771	300000	25	1920	250	9765,52
Смартфон Samsung A8+	150000	25	1920	70	2604,16
ИТОГО					12369,68

3.1-сурет –ПП-ның ықтимал (шарттық) бағасын анықтау

Келісімшарттық бағасы (Ц_д):

$$Ц_d = Z_{\text{НИР}} \cdot \left(1 + \frac{P}{100}\right), \quad (1.7)$$

мұндағы, Z_{НИР} - дамытуға арналған шығындар (1.6-кестеден), тг;
P - ПП рентабельділігінің орташа деңгейі - 20%.

$$C_d = 853279.46 + 170655.892 = 1023935,352 \text{ тг}$$

2019 жылы ҚҚС ставкасы 12% деңгейінде белгіленеді.

ҚҚС қоса алғанда, сату бағасы мынадай формула бойынша есептеледі:

$C_p = C_d + C_d \cdot \text{НДС}$.

$$C_p = 1024590 + 1024590 \cdot 0.12 = 1147540,8 \text{ тг}$$

3.2 Экономикалық бөлім бойынша қорытынды

Өтінім тұтынушылық тауарларды тану процесін автоматтандыруға мүмкіндік береді. Осы бөлімде әзірленген бағдарламалық өнімді талдау экономикалық артықшылық тұрғысынан жасалады. Бағдарламалық жасақтама өнімді жасау бойынша жұмыстың күрделілігі мен уақытын анықтады. Есептер мен индикаторлар бұл өнім тұтыну тауарларын тануды автоматтандыру үшін көптеген сату орындарында қолданыла алады деп айтуға мүмкіндік береді.

Осылайша, ҚҚС есебімен сату бағасы 1147540,8 теңгені құрайды, оның өзіндік құны - 853934,11 теңге, кірістілік (пайда) 170655,892 теңгені құрайды.

4 Өміртіршілік қауіпсіздігі

4.1. Жұмыс жағдайын талдау

Түпкілікті жұмыс тақырыбына сәйкес, бетон бұйымдар зауытында көлемді материалдарды мөлшерлеуге тапсырыс беру, өлшеу және кептіру посттарына бетон қоспаларын жеткізудің кіші жүйесі арқылы АСС-ні біріктіру қарастырылады.

Біздің жұмысымызда «Қостанай минералдары» АҚ қысым құбырларын қалпына келтіру қарастырылады.

Дозалау цехында орнатылған: бетон араластырғыштар, салмақ өлшеуіштері бар конвейерлер. Бұл жабдықтар шу береді. Дозалау цехында құмды, қиыршық тасты және цементті мөлшерлеу жүргізіледі. Жұмыс ортасы өте шаңды және ластанған. Қалыпты еңбек жағдайларын жасау үшін ыңғайлы метеорологиялық жағдайды ғана емес, қажетті таза ауаны да қамтамасыз ету керек. Өндірістік қызметтің арқасында технологиялық үрдістерде пайдаланылатын зиянды заттардың әрқайсысы ішкі ауа ортасына кіруі мүмкін. Санитарлық-гигиеналық практикада зиянды заттарды химиялық заттарға және өнеркәсіптік шаңға бөлу әдеттегідей. Өнеркәсіптік шаң - қауіпті және зиянды өндірістік фактор. Жоғары шаң концентрациясы тау-кен өнеркәсібі, машина жасау, металлургия, тоқыма өнеркәсібі, ауыл шаруашылығы, құрылыс материалдары өндірісіне (отқа төзімді бұйымдар, кірпіш, цемент) тән.

Пішіндеуді ұйымдастырудың жалпы мәселелері

Құю жұмыстарының технологиялық кешенінің міндеті - бетон алу. Бұл тиісті формаларды пайдалану арқылы қамтамасыз етіледі және жоғары тығыздықты бетон қоспасын қысу жолымен қол жеткізіледі. Пішіндеу процесінің жұмысы екі топқа бөлінуі мүмкін: біріншісі нысандарды дайындау және дайындау (тазалау, майлау, құрастыру), екіншісі - өнімнің бетонын тығыздау және оларды белгілі бір түрде алу. Темірбетон өнімдерін өндірудің жалпы технологиялық кешенінде қалыптау жұмыстары орталық және шешуші орын алады. Барлық басқа операциялар - бетон қоспасын дайындау, арматураны дайындау - белгілі бір деңгейде дайындық және осы кәсіпорынның бетоннан тыс темірбетон бұйымдарының сыртында жүргізілуі мүмкін; бетон қоспасын орталықтан бетон зауытынан, арматуралық өнімдерден алуға болады

Материалға қарамастан, мынадай жалпы талаптар қойылады:

қажетті өнімдер мен өнімдерді ұсыну. барлық технологиялық операцияларды жүзеге асыру барысында өлшемдері мен оларды сақтау;

нысандардың ұтымды дизайны арқылы қол жеткізілетін өнімнің салмақтық салмағына қатысты ең аз салмақ;

нысандарды жинау және бөлшектеудің қарапайымдылығы мен ең аз күрделілігі; жоғары қаттылығын және жүк тасымалдау, демонтаж өнімдері

мен құрастыру формаларын сөзсіз туындайтын динамикалық жүктемелер бойынша пішіні мен өлшемін сақтау мүмкіндігі.

Тегіс стендтерде қалыптау. Тегіс стенд - бұл бөлікке бөлінген бетонды тегістелген аймақ, бөлек құю сызықтары. Сайттың бетінде жылытқыштар будың өтуі, хош иісті судың жануы немесе электрлік спиральлар салынған құбырлар түрінде салынған. Құрастырудан бұрын, стендте портативті пішіндер жинақталады, оларда майлаудан кейін арматура орналастырылады және бетон қоспасы әр жолдың үстіндегі рельстер бойымен қозғалатын төсемнен беріледі. Айтпақшы, жалпақ стендтерді ұйымдастыру жұмыстары ұзаққа созылады Тұғырдың стендтері осы атауды алды, себебі стендтің қапталында орналасқан тәртіпсіздіктерден шыққан болат сымдар, кран немесе арнайы троллейбустың көмегімен стендтің қарама-қарсы аяғына созылып, ол тоқтауға бекітілген. Бұл стендтер үлкен қимасы мен биіктігі бар ұзақ өнімдерді өндіру үшін, сондай-ақ арматурамен нығайтылған өнімдерді өндіру үшін қолданылады. Қазіргі уақытта ең механикаландырылған - таяз науада орналасқан GSI (6242) стенд. Осы стендтегі өнімдер келесідей дайындалған. Сымдары бар қапталымдар қалыпқа келтірілген өнімдердің үйлесімінде орналасады және сымдардың ұштары арнайы арбаларға орнатылған білезіктерде сыналармен бекітіледі. Одан кейін стендтің қарама-қарсы жағына бекітілген кран немесе лента, трамвай қозғалысқа шығып, тәртіпсіздіктен сымның тартылуын сүйреп апарады. Тұғырдың соңында күшейтетін сымдармен бірге тұтқаны алып тастап, тіректерге бекітіледі. Арматура кернеуі (бір уақытта 2-ден 10 сымдар) ұялар арқылы жүзеге асырылады, содан кейін бетон қоспасы салынып, тығыздалады. Қысым әдісі құйылған өнімдердің түріне байланысты таңдалады - жер үсті, тереңдігі және монтаждalған вибраторы. Бетон қоспасын тығыздаудан кейін өнім жабылған, бу шығып, жылу мен ылғалдың өңделуі белгілі бір режимге сәйкес жүзеге асырылады.

4.2.Бөлмедегі шу деңгейін бағалау. Шудың қорғанысын есептеу

Берілгендер: А м ұзындығымен жұмыс кеңістігінде В м ені мен N м биіктігі

ISH1-BSU1 (бетон араластырғыш қондырғысы), ISH2-BSU2 (бетон араластырғыш), ISH3-BSU (бетон араластырғыш), ISH4 бетон араластырғыш және дыбыс деңгейінің деңгейі бар ISH5 бетоншы. ISH1 шуының көзі шоғырланған. Семинар соңында қосымша қызмет көрсету бөлмесі бар, ол негізгі семинардан есік бөлігімен бөлінген. Есептелетін нүкте шу көздерінен г қашықтықта орналасқан. $C = 2,5 \text{ м}^2$

ЕСЕП:

1. Дизайн орталығында дыбыс қысымының деңгейі - RT, қолайлы стандарттармен салыстырыңыз, жұмыс орындарында қажетті шуды азайтуды анықтаңыз.

2. Бөліктің және есіктің дыбыс өткізбейтін қабілетін бөлуге және есікке арналған материалды алыңыз.

3. ISH1 қайнарына арналған корпусстың дыбыс өткізбеу мүмкіндігі. Шу көзі еденге орнатылған, оның өлшемдері - (a x b) m, биіктігі - h м.

4. Шуды азайту, дыбыс жұтатын торға орнатылса. Акустикалық есептеулер 250 және 500 Гц орташа геометриялық жиілікте екі октавалық жолақтарда жүргізіледі.

Шикізат деректері

көлемі	25	50	көлемі	25	500
L _{P1}	10	11	Δ1	8x	1,6x
L _{P2}	99	97	Δ2	8x	5x1
L _{P3}	95	98	Δ3	3,2	6,3x
L _{P4}	93	10	Δ4	2x	1x1
L _{P5}	10	11	Δ5	8x	1,6x

$$A = 35 \text{ м}; \quad C = 8 \text{ м}; \quad r_1 = 7,5 \text{ м}; \quad r_3 = 8,0 \text{ м}; \quad r_5 = 14 \text{ м}; \\ B = 20 \text{ м}; \quad H = 9 \text{ м}; \quad r_2 = 11 \text{ м}; \quad r_4 = 9,5 \text{ м}; \quad L_{\text{МАКС}} = 1,5 \text{ м}$$

1. Дизайн нүктесінде күтілетін дыбыс қысымының деңгейін есептеу және шу деңгейінің қажетті азаюы.

Бөлмеде радиациялық дыбыстың әртүрлі деңгейлері бар бірнеше шу көздері болса, 63, 125, 250, 500, 1000, 2000, 4000 және 8000 Гц орташа геометриялық жиіліктер үшін дыбыс қысымының деңгейі және есептелетін нүкте формула бойынша анықталуы керек:

$$L = 10 \lg \left(\sum_{i=1}^m \frac{\chi_i \phi_i \Delta_i}{S_i} + \frac{4\psi}{B} \sum_{i=1}^n \Delta_i \right)$$

Мұнда:

L - күтілетін октаваның қысым деңгейлері, дБ; x - есептік нүктеден акустикалық орталықтан 1 мкм-ге дейін, 2-сурет (нұсқаулық) көзінің ең үлкен жалпы көлеміне дейін ара қашықтыққа қатынасына байланысты эмпирикалық түзету коэффициенті. Шу көзінің акустикалық орталығы еденде орналасқан, оның геометриялық орталығының көлденең жазықтықта орналасуы. Барлық жағдайлардағы r / l_{max} қатынасы болғандықтан, біз қабылдаймыз

$$\chi_1 = 1, \chi_2 = 1, \chi_3 = 1, \chi_4 = 1, \chi_5 = 1$$

$\Delta_i = 10^{0.1L_{pi}}$ кесте бойынша анықталады. 1 (әдістемелік нұсқау). L_{pi} - шу көзінің октавалық дыбыс қуаты, дБ;

F - бағыттық фактор; Біртекті сәулелену көздері үшін, Ф = 1; S - қайнар көзге айналатын және есептеу нүктесінен өтетін тұрақты геометриялық пішіннің беймәлім бетінің ауданы. Есептеулерде, онда r - есептелген нүктеден шу көзіне дейінгі қашықтық; $S = 2\pi r^2$

$$S = 2\pi r^2 = 2 \times 3,14 \times 7,5^2 = 353,25 \text{ м}^2$$

$$S = 2\pi r^2 = 2 \times 3,14 \times 11^2 = 759,88 \text{ м}^2$$

$$S = 2\pi r^2 = 2 \times 3,14 \times 8^2 = 401,92 \text{ м}^2$$

$$S = 2\pi r^2 = 2 \times 3,14 \times 9,5^2 = 566,77 \text{ м}^2$$

$$S = 2\pi r^2 = 2 \times 3,14 \times 14^2 = 1230,88 \text{ м}^2$$

ψ - Тұрақты бөлменің В бөлмесінің корпустың беткі қабаттарының ауданына байланысты санына сәйкес 3-кесте бойынша (әдістемелік нұсқау) сәйкес қабылданған бөлмедегі дыбыс өрісінің диффузиясының бұзылуын ескеретін коэффициент

В - формула бойынша анықталған октавалық жиілік белдеулеріндегі тұрақты үй-жайлар, онда кесте. 2 (әдістемелік нұсқау); m - кесте бойынша анықталған жиілік коэффициенті.

3 (әдістемелік нұсқау).

$$B_{1000} = V/10 = 35 \times 20 \times 9/10 = 630 \text{ м}^3$$

$$250 \text{ Гц: } \mu=0,55 ; B = B_{1000} \times \mu = 630 \times 0,55 = 346,5 \text{ м}^3$$

$$250 \text{ Гц: } \mu=0,7 ; B = B_{1000} \times \mu = 630 \times 0,7 = 441 \text{ м}^3$$

$$250 \text{ Гц: } \psi=0,93$$

$$250 \text{ Гц: } \psi=0,85$$

t - есептік нүктеге ең жақын шу көздерінің саны, олар үшін. Бұл жағдайда барлық 5 көзден шарты орындалады, сондықтан m = 5.

n коэффициентті ескере отырып, бөлмедегі шу көздерінің жалпы саны олардың жұмысын бір уақытта жүргізу.

Қажетті Октава дыбыс қысымының деңгейін табыңыз 250 Гц:

$$L = 10 \lg (1 \times 8 \times 10^{10} / 353,25 + 1 \times 8 \times 10^9 / 759,88 + 1 \times 3,2 \times 10^9 / 401,92 + 1 \times 2 \times 10^9 / 566,77 + 1 \times 8 \times 10^{10} / 1230,88 + 4 \times 0,93 \times (8 \times 10^{10} + 8 \times 10^9 + 3,2 \times 10^9 + 2 \times 10^9 + 8 \times 10^{10}) / 346,5) = 93,37 \text{ дБ}$$

500 Гц үшін күтілетін Октавия дыбыс қысым деңгейлерін табыңыз:

$$L = 10 \lg (1 \times 1,6 \times 10^{11} / 353,25 + 1 \times 5 \times 10^9 / 759,88 + 1 \times 6,3 \times 10^9 / 401,92 + 1 \times 1 \times 10^{10} / 566,77 + 1 \times 1,6 \times 10^{11} / 1230,88 + 4 \times 0,85 \times (1,6 \times 10^{11} + 5 \times 10^9 + 6,3 \times 10^9 + 1 \times 10^{10} + 1,6 \times 10^{11}) / 441) = 95,12 \text{ дБ}$$

Дизайн қысымының қажетті деңгейін төмендету жобалық нүктесінде сегіз

формула бойынша октавалық жолақтар:

$$\Delta L_{\text{малап}} = L_{\text{есеп}} - L_{\text{кос}} ,$$

$\Delta L_{\text{малап}}$ - дыбыс қысымының қажетті деңгейін төмендету, дБ;

$L_{\text{кос}}$ - есептелген октавалық дыбыс қысымының деңгейлері, дБ;

$L_{\text{ор}}$ - шудан оқшауланған октавалық дыбыс қысымының деңгейі үй-жайлар, дБ, кесте. 4 (әдістемелік нұсқау).

$$250 \text{ Гц: } \Delta L_{\text{малап}} = 93,37 - 77 = 16,37 \text{ дБ}$$

$$500 \text{ Гц: } \Delta L_{\text{малап}} = 95,12 - 73 = 22,12 \text{ дБ}$$

4.3. Дыбысты жұтатын қабат

Шағылысқан дыбыс толқындарының қарқындылығын төмендету үшін қолданылады.

Дыбысты сіңіретін қабат (материал, дыбысты сіңіру дизайны және т.б.) кестеге сәйкес жасалуы керек. 8 қажетті шуды азайтуға байланысты.

Таңдалған дыбыс сіңіргіш конструкцияларды қолдану кезінде дыбыс қысымының деңгейін ықтимал максималды төмендету шамасы формула бойынша анықталады:

$$\Delta L = 10 \lg \frac{B_1 \psi}{B \psi_1}$$

Орнатпастан бұрын оның тұрақты үй-жайлары дыбыс шығаратын қабатын анықтау.

B_1 - дыбыс шығаратын құрылымды орнатқаннан кейін тұрақты бөлме және формула бойынша анықталады:

$$B_1 = \frac{A_1 + \Delta A}{1 - \alpha_1}$$

$A = \alpha (S_{\text{орг}} - S_{\text{обл}})$ - дыбыс сіңіргіш арқанмен жұмыс істемейтін беттердің дыбыс жұтылуының балама ауданы;

α - бұл дыбыс шығаратын қабықпен жұмыс жасайтын беттердің орташа дыбыс сіңіру коэффициенті және формула бойынша анықталады:

$$\alpha = \frac{B}{(B + S_{\text{орг}})}$$

$$250 \text{ Гц: } \alpha = 346,5 / (346,5 + 2390) = 0,1266$$

$$500 \text{ Гц: } \alpha = 441 / (441 + 2390) = 0,1558$$

$$S_{\text{ауд}} = 0,6 S_{\text{орг}} = 0,6 \times 2390 = 1434 \text{ м}^2 \quad 250 \text{ Гц: } A_1 = 0,1266 (2390 - 1434) = 121,03 \text{ м}^2 \quad \text{Для } 500 \text{ Гц: } A_1 = 0,1558 (2390 - 1434) = 148,945 \text{ м}^2$$

ΔA - дыбыс-сіңіру жабынының құрылымы арқылы енгізілген қосымша дыбыс сіңірудің мәні, м^2 формула бойынша анықталады:

$$\Delta A = \alpha_{\text{обл}} S_{\text{обл}}$$

$\alpha_{\text{обл}}$ - Кесте 8 (нұсқаулықтар) бойынша анықталған октавалық жиілік диапазонында таңдалған жабынның дизайнын реверберацияға дыбысының сіңіру коэффициенті. Супер-жіңішке талшықты таңдау

$$\alpha_{\text{обл}} = 1$$

$$\Delta A = 1 \times 1434 = 1434 \text{ м}^2$$

Конструкциямен анықталған формула:

$$250 \text{ Гц } \alpha_1 = (121,03 + 1434) / 2390 = 0,6506$$

$$B_1 = (121,03 + 1434) / (1 - 0,6506) = 4450,57 \text{ м}^2$$

$$\Delta L = 10 \lg (4450,57 \times 0,93 / 346,5 \times 0,36) = 15,21 \text{ дБ'}$$

$$500 \text{ Гц } \alpha_1 = (148,945 + 1434) / 2390 = 0,6623 ;$$

$$B_1 = (148,945 + 1434) / (1 - 0,6623) = 4687,43 \text{ м}^2$$

$$\Delta L = 10 \lg (4687,43 \times 0,85 / 441 \times 0,35) = 14,12 \text{ дБ.}$$

Қорытынды:

250 Гц және 500 Гц үшін таңдалған дыбыс шығаратын қабат октавалық жиілік ауқымында қажетті шуды төмендетеді:

$$\Delta L_{\text{макс}} < \Delta L_{\text{талап}}$$

4.4. Нөлдеу жүйесін есептеу

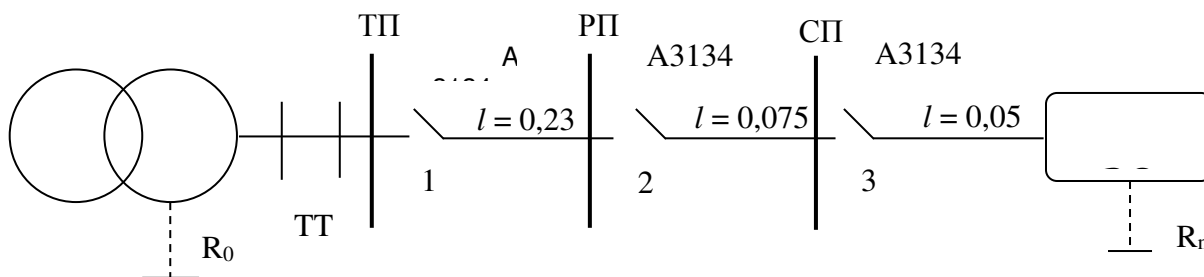
220 В номиналды кернеу арқылы, электр жабдықтарымен нөлдеуді жобалау қажет. Электр жабдығы - автоматика шкафы, датчиктер және операторлық кабинада және троллей қозғалтқыштарында мониторы бар компьютерлік процессор.

Процессор қуаты 120 Вт, монитор - 360 Вт. Перифериялық жабдықтарды қосуды (біздің жағдайда, принтерді) ескере отырып, біздің электр жабдықтардың қуаты 1 кВт-тан аспайды деп есептейміз. Демек, номиналды ток - $I_n = P / U = 4,5 \text{ А}$.

Электр құрал-жабдықтарын дүкен қуат жинағынан қуаттандыру үшін болат құбырларға салынған APR бренді сым қолданылады. Алюминий сымның қимасы $S = 2.5 \text{ мм}^2$, сымдарды төсеу үшін газ құбырының диаметрі $d = 19,1 \text{ мм}$. Тұтынушы жеткізу желісінің үшінші бөлігіне қосылады. Ұзындығы 0,05 км. Автомагистральдың бірінші бөлімі AVRE маркасының алюминий өткізгіштері бар үш қабатты кабельмен жасалған, 3×70 қимасы бар, $1 \times 25 \text{ мм}^2$ ПВХ курткаларымен, ұзындығы 0,23 км. Бұл торап А3134 типті автоматты ажыратқышымен қорғалынған $I_n = 150 \text{ А}$ номиналды ток үшін біріктірілген шығарылыммен қорғалған. № 2 басты сызығы AVLG 3×35 кабелімен, ұзындығы 0,075 км қашықтықта, А3134 автоматты ажыратқышымен қорғалған, $I = 80 \text{ А}$ номиналды ток үшін Ол 10 кВ кернеуі бар бастапқы кернеуі бар ТМ-1000 типті трансформатор және 400/230 В қайталама түрдегі трансформатор. Алғашқы екі бөлікте жерлендіру сызығы төртінші тұрғын үй кабелімен, үшінші бөлігінде - болат құбырмен жасалған.

Қосалқы станцияның коммутациялық тақтасы, олардан желісі жұмыс істейтін, ток трансформаторларымен жабдықталған.

Құрылғының қуат беру тізбегі 4.1-суретте келтірілген.

4.1-сурет – Қуат кестесі

ТП - трансформаторлық қосалқы станция, RP - тарату пункті, SP - қуат қосалқы станциясы.

Қорғау аппаратын таңдау, қарсылық және қайтадан жерге тұйықтау алаңы:

PR-2 қауіпсіздік құлпын қорғауға қатысты,

$I_{pr} = 1.25 I_n$, мұндағы I_n электрлік жабдықтың номиналды тоғы.

$I_{pr} = 1.25 * 4.5 = 5.6A$.

Есептеу үшін, 6А сақтандырғыш рейтингісін таңдаңыз.

Қуат көзінің тізбегі ұзындығы 200 м-ден асатын бір секцияны пайдаланады, сондықтан оны тарату нүктесінде (RP) қайта орнату керек. Жерге қайта төзімділік ГОСТ 12,1,030-81 бойынша реттеледі, PUE кез-келген уақытта 380, 220, 127 V бір фазалы ток көзінен 5, 10, 20 Ом-тан аспауы тиіс барлық қайталанған жерге тұйықталудың кедергісін реттейді. Мәселен, біздің жағдайда қайта қосылудың кедергісі 10 омнан аспауы керек.

Есептелген нөлдік тексеру:

PR-2 сақтандырғышы үшін бір фазалы қысқа тұйықталудың номиналды мәнін анықтаңыз, егер қоршаған орта қалыпты болса,

Мен оқимын $> I_n$, мұндағы I_n - қорғаныш құрылғыларының номиналды ток (бұл жағдайда сақтандырғыш);

K - көпше коэффициенті; PR-2 үшін $k = 3$,

Мен оқимын $= 3 * 6 = 18 A$

Нөлдік тізбектің бір фазалы қысқа тұйықталу тогы формула бойынша анықталады:

$$I_3 = \frac{U_\phi}{z_T/3 + z_n}, \quad (5.7)$$

онда z_m - трансформатордың есептік қарсылығы, z_p - фазалық өткізгіштің толық кедергісі және бейтарап қорғаныс өткізгіші.

Трансформатордың есептеу қарсылығын анықтаңыз.

$z_T = 0.081 \text{ Ом}$; $z_T / 3 = 0,027 \text{ Ом}$.

«Фаза-бейтарап сым» циклінің импеданс формуласы бойынша анықталады:

$$z_n = z_\phi + z_n; \quad (5.8)$$

$$z_\phi = \sqrt{r_\phi^2 + (x_\phi' + x_\phi'')^2};$$

$$z_n = \sqrt{r_n^2 + (x_n' + x_n'')^2};$$

Әрбір секция мен жалпы формула үшін фазалық сымның кедергісін анықтаңыз,

$$r = \rho \frac{l}{S};$$

ρ - материалдың меншікті кедергісі, $\frac{\text{Ом} \cdot \text{мм}^2}{\text{км}}$

l – жер телімінің ұзындығы км;

S – сым қимасы, мм^2

$$\rho_{\text{алюм}} = 31,4 \frac{\text{Ом} \cdot \text{мм}^2}{\text{км}};$$

$$r_{\phi 1} = 31,4 \cdot 0,23 / 70 = 0,1032 \text{ Ом};$$

$$r_{\phi 2} = 31,4 \cdot 0,075 / 35 = 0,0673 \text{ Ом};$$

$$r_{\phi 3} = 31,4 \cdot 0,05 / 2,5 = 0,628 \text{ Ом};$$

$$r_{\phi \Sigma} = 0,7985 \text{ Ом}.$$

Факторлы өткізгіштердің есептік белсенді қарсылығын температураның түзетуін есепке ала отырып анықтаймыз, барлық аудандардағы сымдардың жылытуы 550 С-ге тең.

$$r_{\phi} = r_{\phi \Sigma} \cdot K_T, \text{ онда } K_T = 1 + \alpha (T-20) - \text{ түзету коэффициенті}$$

α - қарсылықтың температуралық коэффициенті.

Алюминий үшін $\alpha = 0.004 \text{ deg}^{-1}$ [12]

$$K_T = 1 + 0,004 (55 - 20) = 1,14;$$

$$r_{\phi} = 1,14 \cdot 0,7985 = 0,9103 \text{ Ом}.$$

Қорғаныс өткізгіштің қарсылығын нөлге келтіріңіз:

$$r_{n1} = 31,4 \cdot 0,23 / 25 = 0,2889 \text{ Ом},$$

$$r_{n2} = 31,4 \cdot 0,075 / 10 = 0,2355 \text{ Ом},$$

Су және газ құбыры үшін $d = 19,1 \text{ мм}$, сызықтық кедергі

$$r_{\omega} = 1,8 \text{ Ом/км (табл. 25, [11])}$$

$$r_{n3} = r_{\omega} \cdot l = 1,8 \cdot 0,05 = 0,09 \text{ Ом}.$$

Температураны түзетуді ескере отырып, нөлдік басты сызықтың есептік қарсылығын анықтаңыз.

$$r_{n1t} = 0,2889 \cdot 1,14 = 0,3293 \text{ Ом},$$

$$r_{n2t} = 0,2355 \cdot 1,14 = 0,2684 \text{ Ом},$$

$K_t = 1 + 0,05 \cdot (55 - 20) = 1,175$, мұнда α болатқа төзімділік температуралық коэффициенті.

$$r_{n3t} = 0,09 \cdot 1,175 = 0,1057 \text{ Ом}$$

$$r_{n\Sigma} = 0,7036 \text{ Ом}.$$

– Фазалық сымның сыртқы индуктивті қарсылығын анықтаймыз және нөлдік.

$$x_{f'} = hf \cdot m' - hf \cdot L'; \quad x_{n'} = x_n \cdot m' - x_n \cdot L'$$

– $x_{\phi \cdot m'} = x_{n \cdot m'} = 0,145 \cdot \lg d_{\phi-n} \cdot l$; мұнда d - фазалық және бейтарап сымдар арасындағы қашықтық.

- Автожолдың 1-ші және 2-ші учаскелері үшін келесі мәліметтер каталогына негізделеді:
- кабельдің 4-сымды кабельдерінің қалыңдығы 2,1 мм
- сыртқы қабықтың диаметрі - 39,9 мм, 3x70 және 1x25 мм² және 30,4 өткізгіштері үшін - 3x35 және 1x10 мм²
- S, мм² ядролардың оқшаулау қалыңдығы:

70 – 1,6 мм;

25 – 1,4 мм;

35 – 1,4 мм;

10 – 1,2 мм;

Осылайша:

$$d_1 = 39,9 - 4,2 - 1,6 - 1,4 - 9,4 - 5,6 = 17,6 \text{ мм};$$

$$d_2 = 30,4 - 4,2 - 1,4 - 1,2 - 6,7 - 3,6 = 13,4 \text{ мм}.$$

Үшінші секция үшін газдың радиусын газ құбырынан шығарып алу арқылы анықталады:

$$d_3 = 19,1 / 2 - 0,9 = 8,7 \text{ мм}.$$

Сонда

$$x_{\phi.M1}' = x_{H.M1}' = 0,145 \cdot \lg 17,6 \cdot 0,23 = 0,0416 \text{ Ом};$$

$$x_{\phi.M2}' = x_{H.M2}' = 0,145 \cdot \lg 13,4 \cdot 0,075 = 0,0122 \text{ Ом};$$

$$x_{\phi.M3}' = x_{H.M3}' = 0,145 \cdot \lg 8,7 \cdot 0,05 = 0,0068 \text{ Ом}.$$

$$x_{\phi.M\Sigma}' = x_{H.M\Sigma}' = 0,0606 \text{ Ом}.$$

Өзіндік индукцияның сыртқы индуктивті кедергісі формула бойынша анықталады:

$x_{\phi.L}' = x_L' \cdot l$; онда x_L 'өзіндік индукцияның ұзақ сызықтық индуктивті кедергісі, Ом / м. Әрбір сегмент үшін x_L мәндері таңдалады.

$$x_{\phi.L1}' = 0,09 \cdot 0,23 = 0,0207 \text{ Ом},$$

$$x_{\phi.L2}' = 0,068 \cdot 0,075 = 0,0051 \text{ Ом},$$

$$x_{\phi.L3}' = 0,03 \cdot 0,05 = 0,0015 \text{ Ом},$$

$$x_{\phi.L\Sigma}' = 0,0273 \text{ Ом}.$$

$$x_{H.L1}' = 0,068 \cdot 0,23 = 0,0156 \text{ Ом},$$

$$x_{H.L2}' = 0,03 \cdot 0,075 = 0,0023 \text{ Ом},$$

$$x_{H.L3}' = 0,138 \cdot 0,05 = 0,0069 \text{ Ом},$$

$$x_{H.L\Sigma}' = 0,0248 \text{ Ом}.$$

Жалпы сыртқы индуктивті кедергілер:

$$x_{\phi}' = 0,0606 - 0,0273 = 0,0333 \text{ Ом},$$

$$x_H' = 0,0606 - 0,0248 = 0,0358 \text{ Ом}.$$

Ішкі индуктивті кедергілерді анықтаңыз:

$$x_{\phi 1-2}'' = x_{H 1-2}'' = 0,0157 \cdot l_2 = 0,0048 \text{ Ом} (l_2 = 0,23 + 0,075 = 0,305 \text{ км}),$$

$$x_{\phi 3}'' = 0,0157 l_3 \cdot 0,05 = 0,0008 \text{ Ом},$$

$$x_{H 3}'' = 0,6 r_{H3} = 0,06 \cdot 0,1057 = 0,0634 \text{ Ом},$$

$$x_{\phi}'' = 0,0056 \text{ Ом}, x_H'' = 0,0682 \text{ Ом}$$

Фаза мен нөлдік сымдар кедергісін табыңыз:

$$z_{\phi} = \sqrt{0,9103^2 + (0,0333 + 0,0056)^2} = 0,9111 \text{ Ом},$$

$$z_H = \sqrt{0,7036^2 + (0,0358 + 0,0682)^2} = 0,7112 \text{ Ом}.$$

Бір фазалы қысқа тұйықталуды есептеңіз:

$$I_{0.к.з.} = \frac{U_{\phi}}{z_T/3 + z_{\phi} + z_H}; \quad (5.9)$$

$$I_{0.к.з.} = 220 / (0,027 + 0,9111 + 0,7112) = 133,39 \text{ А}.$$

Есептелген параметрлерді дұрыс деп салыңыз.

$$133,4 > 18 I_{0.к.з.} > k \cdot I_H,$$

$$0,71 < 2 \cdot 0,91 \quad z_H < 2 \cdot z_{\phi}$$

Сенсорлы кернеулердің рұқсат етілуін және қорғаныс құрылғысының жауап беру уақытын тексеру.

Бейтарап сым аймағындағы кернеудің төмендеуі:

$$U_H = I_{0.к.з.} \cdot z_{H2-3} \quad (5.10)$$

$$z_{H2-3} = \sqrt{r_{H2-3}^2 + (x'_{H2-3} + x''_{H2-3})^2}$$

$$r_{H2-3} = r_{H2t} + r_{H3t} = 0,2684 + 0,1057 = 0,3742 \text{ Ом},$$

$$x_{H2-3}' = x_{H2}' + x_{H3}' = (x_{H.M2}' - x_{H.L2}') + (x_{H.M3}' - x_{H.L3}') = 0,0122 - 0,0023 + (0,0068 - 0,0069) = 0,0098 \text{ Ом},$$

$$x_{H2-3}'' = x_{H2}'' + x_{H3}'' = 0,0157 \cdot 0,075 + 0,064 = 0,0013 + 0,0634 = 0,0646 \text{ Ом}$$

Т.е. $x_{H2-3} = 0,3815 \text{ Ом}.$

$$U_H = 133,4 \cdot 0,3815 = 50,89 \text{ В}.$$

Қайта нөлдеудегі кернеудің төмендеуі тізбектің бірінші бөліміндегі ағымдық бөлуді ескере отырып анықталады.

$$U_{п.з.} = R_{п.з.} \cdot I_{0.к.з.} \cdot z_{H1} / (R_{п.з.} + R_0)$$

$$z_{H1} = \sqrt{r_{H1t}^2 + (x'_{H1} + x''_{H1})^2};$$

мұндағы $r_{H1t} = 0,3293 \text{ Ом},$

$$z_{H1} = \sqrt{0,3293^2 + (0,026 + 0,0036)^2} = 0,3307 \text{ Ом}.$$

$$U_{п.з.} = 10 \cdot 133,4 \cdot 0,3307 / (10 + 4) = 31,51 \text{ В},$$

Сенсорлық коэффициентті [34] ескере отырып, біз толық сенсорлық кернеуді аламыз:

$$U_{пр} = U_H + \alpha \cdot U_{п.з.} = 51,42 + 0,3 \cdot 31,91 = 60,99 \text{ В}$$

Максималды 0,9 с дейін әсер ету уақыты.

4.5. Өміртіршілік қауіпсіздігі бөлімі бойынша қорытынды

Темір бетон зауытының көптеген кәсіпорындарында химиялық заттар кеңінен қолданылып келеді, технологиялық үрдістер жиі шуылдың айтарлықтай деңгейімен, қатаң және тұрақты микроклимат параметрлерімен қатар жүреді, көптеген операциялар шаңды жағдайда жүзеге асырылады.

Сонымен қатар, көптеген кәсіпорындар жоғары технологиялық және автоматтандырылған жабдықтар, бетон араластырғыш қондырғылар және басқа заманауи жабдықтарды пайдаланады. Осыған байланысты травматикалық жағдайлардың ықтимал қаупі, кәсіптік ауруға шалдығу қаупі, еңбек жағдайлары қызметкерлердің денсаулығына айтарлықтай әсер етеді.

Технологиялық процестердің күрделілігі, технологиялық режимдердің дәлдігіне жоғары талаптар қауіпсіздікке қатысты жақсарту үшін технологиялық процестерге тікелей әсер ету мүмкіндігін жоққа шығармайды, яғни «көзден күрес».

Сондықтан шаралардың шоғыры жаңа технологияларды құруға, сондай-ақ қызметкерлерге технологиялық процестердің зиянды әсерін азайтуға, тиімді ұйымдастырушылық және басқару әсерлерін жасауға мүмкіндік беретін құрылғыларға аударылады.

Осылайша, жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, біз өнеркәсіптік қауіпсіздік мәселелерін зерттеудің өзектілігі, қажеттілігі және сонымен бірге айтарлықтай әдіснамалық күрделілігі туралы айта аламыз.

Есептеуді жасағаннан кейін 250 Гц және 500 Гц үшін таңдалған дыбыс шығаратын төсеніш октавалық жолақтарда қажетті шуды азайтпайды, себебі:

6А [36] номиналды тоғы бар PR-2 сақтандырғышының сипаттамаларынан көрініп тұрғандай, қорғаныстың әрекет ету уақыты 0,9 немесе одан аз, егер ағымдағы қатынасы $k > 7$ болса, бұл біздің тапсырманы қанағаттандырады есептеу нәтижесі бойынша алынған шынайы коэффициент $k = 133,4/6 \approx 21$.

Қорытынды

Берілген дипломдық жоба қазіргі кезде көп қызығушылық танытып отырған web-сайтты құрастыру тақырыбына арналды. Сапалы сайтты конструкциялау, дизайнер талаптарын ескеретін, толық функционалды web-өнімді ендіріп, оның актуалдылығын қолдап отыру маңыздылығы көкейкесті. Сайт компания имиджінің бет бейнесі және беделділік дәрежесін көрсететін құрал. Интернеттің дамуы – сайтты, шығыны аз және перспективті құрал екендігін көрсетті. Заманауи технологиялар икемді сайтты жасауға ықпалын тигізеді. Олар компания кәсібінің өсуіне қарай жетілдіріле алады. Сайтпен жұмыс тапсырыс берушінің талаптарына сай басқару жүйесі арқылы жүргізіледі.

Сайтты құру кәсіпорынға маркетингтік іс-шараларды тиімді және мақсатты аудиторияға жүргізуге мүмкіндік береді. Себебі:

- сайт жарнаманың қызметін атқарады;
- потенциалды серіктестер алдында кәсіпорынның бейнесін құрады;
- жарнаманың басқа түрлеріне қарағанда, сайт арқылы жасалғаны, әлдеқайда арзан және мазмұнды болып келеді;
- бағытталған, таңдаулы және кең көлемді аудиторияны қамтиды;
- кәсіпорын мен оның кәсіпкерлік бойынша серіктестер арасында ұзақ уақытты жасауда ықпал көмектеседі.

Web- сайттың басты критерийі оның дизайны болып табылғандықтан, қолданушыны кірген сайттан интуитивті түрде қажетті ақпаратты таба алуы керек. Дизайндың басқа да қолдану аумағы сияқты, web- да дизайн сүйене жасалады, яғни көрікті пайдалы, қарапайым, қолдануда ыңғайлы және т.б. Сайттар мүмкіндігінше жұмбақ тәріздес, еліктіретін және толғандыратын болуы керек.

Дипломдық жобада «Finance Master» ЖШС-ның сайты құру, ендіру және оңтайландыру әрекеттері сипатталып, жүргізілді. Өзінің оқылу аумағын кеңейту мақсатында, компания басшылары сайт көмегімен айналысу аясын көрсете, оқырмандарды тарту болып келеді. Ағымдағы кезде, сайт танысу құралы ретінде ұсынылып отыр. Болашақта түрлі викторина мен конкурстарды ұйымдастыру, желі арқылы компания жұмысшыларына сұрақ-жауап жүйесін ұйымдастыру, оларға тікелей тапсырыс беру қызметтері қарастырылуда.

Web- сайтты тұрғызу барысында интерактивті web-беттерді құруға арналған қазіргі заманғы web- технологиялар талдауға алынды. Соңғы кездері қолданысқа енген CMS көрсеткіштері салыстырмалы көрсеткіштері келтіріліп сайтты тұрғызуда WordPress пайдаланатын Joomla және WordPress жүйелерінің мүмкіндіктері жайлы айтылды. Осылардың жүйенің ерекшеліктеріне қарай орнату кезінде талап етілетін минималды құралдар жиынын CMS Joomla! 1.5.7 версиясы таңдалынды.

«Finance Master» mfinance.kz домендік аты негізінде dnр. хостингісінде тіркелінеді. Таңдалынған тарифтік жоспар бойынша сайт серверде 256 Мб

дискілік орынды алып, 10 e-mail жәшіктерін құрып, 4 түрлі мәліметтер қорын құра алады, сондай-ақ, 4 екінші деңгейлі домендік атты беру мүмкіндігі бар. Сервер Linux C операцияндық жүйесінде жұмыс істеп, PHP – 5.2.15 және MySQL – 5.1.55 версияларын қолдайды.

Жобалау бөлімінде, сайттың жобалану кезеңдерінің қарастыратын мәселелері бойынша, қолданылған құралдар мен технологияларға тоқталып, сайтты жылжыту мен қолдау кезінде іске асырылған әрекеттері айтылды.

«Finance Master» сайты Google, Yandex, Bing іздеу жүйелерінде және осы жүйелердің web-қор каталогтарында, сондай-ақ, board.datacenter.kz, 3t.kz Қазақстан ұйымдарының каталогы мен аллод.kz анықтамалық порталында және adresa.meta.kz мета адрестер жүйелерінде тіркелінеді.

«mfinance.kz» сайтының аудиториясының сапалылық және көлемдік анализін жүргізуде Google ұсынған Google Analytics және LiveInternet-тің мәліметтерді жинау статистикалық жүйелері пайдаланылды.

Дипломдық жобаны іске асыру барысында қойылған мақсатқа қол жеткізіліп, сәйкес мәселелері шешілді – мекеменің, «FINANCE MASTER» ЖШС-ның web- сайты құрастыру. Яғни, барлық потенциалды клиенттер мен қызығушылық танытқан адамдарға мекеменің қызметін таныстыратын, оның қолдауын қызметкері іске асыра алатындай, толық құрылымды динамикалық сайтты жасап, қолданысқа ендіру болып табылады.

Әдебиеттер тізімі

- 1 «Проектирование и реализация» - Московка, Лори, 2001
- 2 Дригалкин В.В. HTML в примерах. Как создать свой Web-сайт: Самоучитель. 2004.
- 3 Дронов В.А. JavaScript в web-дизайне. – СПб.: БХВ-Петербург, 2002. - 880 с. «Исследования интернет в Казахстане» – Алматы, 2010
- 4 Ратшиллер Т., Геркен Т. PHP4: разработка Web-приложений. - СПб: Питер, 2001. - 384 с.
- 5 Смирнова И.Е. Начала Web –дизайна. – СПб.: БХВ-Петербург, 2003. -256 с.
- 6 А.Лешежв, «Созидание интерактивного web- сайта» - Питчер, 2005
- 7 К.Джамса, К.Кианг, «Эффективный самоучитель под креативному web-дизайну» - Московка, 2008
- 8 Д.Колишнеченко, «Движок доля вашего сайта» - Санкт-Петербург, 2008
- 9 Токарев С.В. Самоучитель Macromedia Dreamweaver MX. -СПб.: БВХ-Петербург, 2003. -554с.
- 10 Томсон Л., Веллинг Л. Разработка Web-приложений на PHP и MySQL. - К.: "ДиаСофт", 2001. - 672 с.
- 11 Шифран Э. Создание Web-страниц: самоучитель - СПб.: Питер.- 2005. -320 с.:ил
- 12 Якобсон Й., «Концепция разработки Web-сайтов. Как успешно разработать Web-сайт с применением мультимедиа-технологий» Москва: Бук-пресс, 2007.
- 13 Прохоренок Н., «HTML, JavaScript, PHP и MySQL. Джентльменский набор Web-мастера». Москва: Эксмо, 2009.
- 14 Ратшиллер Т., Геркен Т. PHP4: разработка Web-приложений. - СПб: Питер, 2001. - 384 с.
- 15 Смирнова И.Е. Начала Web –дизайна. – СПб.: БХВ-Петербург, 2003. - 256 с
- 16 А.Павлов, «Безопасность и жизнедеятельность» - sniz{heff, 2010

А қосымшасы (міндетті)

Техникалық тапсырма

A.1 Талаптарды талдау

Бірінші кезекте қосымшаны қанағаттандыруы тиіс талаптар анықталады:

- «Finance Master» ЖШС-ның web-сайтын жобаблау керек;
- HTML кодында жазылуы керек;
- Веб-сайт құру қажет.

A.2 Бағдарламаны әзірлеу

Бағдарламаны әзірлеу үшін HTML және CSS тілдерінде қолданылған кодтар орындалады.

Бағдарламаны әзірлеу үшін бізге ең алдымен CSS тілінде жазылған скрип процесі жүзеге асырылады:

```
960px:3px 5px;
margin:0;
font-family:padding:Georgia, "Times New Roman", Times, serif;bottom
font-size: 18px;
}normal
.body p Helvetica{ color:#6d6d6d; font: c1c12c113px Arial, Helvetica, sans-margin;}
.body a { color:#801e14; text-decoration:normal ;}
.Helveticaimg { margin:10px auto; padding:6b6bc6b;}
.body img.floated { float:right; margin:5px 20px; margin:0;}
.body img.floated2 { float:left; margin:5px serif; padding:0;}
.right { width:680px; margin:0; bodyz :0 10px; float:right;}
.left { width:240px; margin:0; padding:bodyz 10px; float:left;}
.decoration_blog { width:312px; margin:0 10px padding:0 10px; float:left;}
.floated _port { width:margin; margin:0; padding:0 10px; float:leftfloated2
/*FBG*/
```

A.3 Finance Master веб-сайтын іске қосу

Бастапқы бет. Сайттың алғашқы бетіндегі объектілер тізімі толықтай көрсетіледі.

Бағдарлама туралы. Мекеме жайлы барлық ақпаратты көру мүмкіндігі.

A.4 Бағдарламаның жұмыс істеу процесі

Төмендегі А.1-суретте бағдарламаның жұмыс істеу процесі көрсетілген.

А қосымшасының жалғасы

А.1-сурет – Бағдарламаның жұмыс істеу процесі

Ә қосымшасы (міндетті)

Программа листингі

HTML кодын жазу

```
<!DOCTYPE html PUBLIC "-//вебер//DTD XHTML бети .0 Transitional//ENPUBLMIC
"http://www.w3.org/TR/xhtml1/DTD/xhtml1-transitional.dtd">
<xhtml:xmlns="http://www.w3.org/1999/xhtml" >
<head>
<title>Finance Masters</title>
<meta http-equiv="Content-Type" content="text/html; charset=UTF-8"/>
<link href="style.css" rel="stylesheet" type="text/css" />
<script type="text/javascript" src="js/jquery-1.2.min.js"></script>
<script type="text/javascript" src="js/jquery.cycle.all.min.js"></script>
<script type="text/javascript">
$(document).ready(function(){
$('#slideshow').cycle({
fx: 'fade',
speed: 'slow',
timeout: 1000,
pager: '#slideshow .pager',
pagerAnchorBuilder: function(idx, slide){
// return selector string for existing anchor
return '#slideshow .pager li:eq(' + idx + ') a';
}
});
});
</script>
</head>
<body>
<div class="main">
<div class="header">
<div class="logo"><a href="images/logo.gif" width="250px" height="100"
border="0" alt="" /></a></div>
<div class="menu">
<ul>
<li><a href="index.html" class="current">Главная</a></li>
<li><a href="about.html">О нас</a></li>
<li><a href="services.html">Услуги</a></li>
<li><a href="contact.html">Контакты</a></li>
</ul>
</div>
<div class="contact-form">
<div id="form1" name="form1" method="post" action="#">
<input type="text" class="text" value="Search..." />
</div>
</div>
</body>
</html>
```

Ә қосымшасының жалғасы

```
</span>
<input name="b" type="image" src="images/search.gif" value="Search" />

</form>
</div>
<div class="clr"></div>
<div class="clr"></div>
</div>
<div class="header_blog">
<div id="slider">
<!-- start slideshow -->
<div id="slideshow">
<div class="slider-item"><a href="#"><img alt="images/simple_img_1.jpg"
width="960" height="327" border="0" /></a></div>
<div class="slider-item"><a href="#"><img alt="images/simple_img_2.jpg"
width="960" height="327" border="0" /></a></div>
<div class="slider-item"><a href="#"><img alt="images/simple_img_3.jpg"
width="960" height="327" border="0" /></a></div>
<div class="slider-item"><a href="#"><img alt="images/simple_img_4.jpg"
width="960" height="327" border="0" /></a></div>
</div>
<div class="clr"></div>
<!-- end #slideshow -->
<div class="controls-center">
<div id="slider_controls">
<ul id="slider_nav">
<li><a href="#"></a></li>
<!-- Slide 1 -->
<li><a href="#"></a></li>
<!-- Slide 2 -->
<li><a href="#"></a></li>
<!-- Slide 3 -->
<li><a href="#"></a></li>
<!-- Slide 4 -->
</ul>
</div>
<div class="clr"></div>
</div>
<div class="clr"></div>
</div>
<div class="clr"></div>
<div class="body">
<div class="body_resize">
<div class="">
```

Ә қосымшасының жалғасы

```
<div class="">
<p>здесь будет текст</p>
</div>
</div>resizze
<div class="clr"></div>

</здесь >текстиль
</div>
<div class="clr"></div>
<div class="footer">
<div class="жалғасыfooter_resize">
<p class="left">ТОО "Finance Master"<br />
<a href="http://www.finance-master.kz">Home</a> | <a href="resizze.html">Contact</a> <a href="contact.html"></a>
</p>
</div>
<p class="right"><a href="http://www.finance-master.kz">Designed by Sholpan Tletay</a></p>
<div class="clr"></div>
</div>
<div class="clr"></div>
</div>
</div>
</body>
</html>
```

О нас (about.html)

```
<!DOCTYPE html PUBLIC "-//W3C//DTD XHTML 1.0 Transitional//EN" "http://www.w3.org/TR/xhtml1/DTD/xhtml1-transitional.dtd">
<html xmlns="http://www.w3.org/1999/xhtml">
<head>
<title>Unite transitional About</title>
<meta http-equiv="Content-Type" content="text/html; charset=UTF-8" />
<link href="style.css" rel="stylesheet" type="text/css" />
</head>
<body>
<div class="main">
<div class="header_resize">stylesheet
<div class="header">
<div class="logo"><a href="index.html"></a></div>
<div class="menu">
<ul>
<li><a href="index.html">Главная</li>
<li><a href="about.html" class="active">О нас</li>
<li><a href="services.html">Услуги</li>
<li><a href="contact.html">Контакты</li>
</ul>
```

Ә қосымшасының жалғасы

```
</div>
<div class="search">
<form id="form1" name="form1" method="post" action="#">
<span>
<input name="q" type="text" class="keywords" id="form1" value="Search" />
</span>
<input type="image" src="images/search.gif" class="button" />
</form>
</div>
<div class="clear"></div>
<div class="clear"></div>
</div>
</div>Жалғасы
```

```
<div class="clear"></div>
<div class="body">
<div class="body_resize">
<div class="">
<h2>О нас</h2>
<img alt="about_img.jpg" width="500" height="200" />
<p>ТЕКСТ</p>
</div>
<div class="clear"></div>
</div>
</div>
<div class="footer">
<div class="footer_resize">
<p class="left">© "Finance Master" <br />
<a href="index.html">Home</a> | <a href="contact.html">Contact</a></p>
<p class="right"><a href="">Designed by Sholpan Tletay</a></p>
<div class="clear"></div>
</div>
<div class="clear"></div>
</div>
</body>
</html>
```

Услуги (services.html)

```
<!DOCTYPE html PUBLIC "-//W3C//DTD XHTML 1.0 Transitional//EN"
"http://www.w3.org/TR/xhtml1/DTD/xhtml1-transitional.dtd">
<html xmlns="http://www.w3.org/1999/xhtml">
<head>
<title>Unite | services</title>
<meta http-equiv="Content-Type" content="text/html; charset=UTF-8" />
<link href="style.css" rel="stylesheet" type="text/css" />
```

Ә қосымшасының жалғасы

```
metab style type="text/css">
contuent
.body_resize .body .body_resize div h2 {
text-stylme: left;
}
.body_resize .body .body_resize div p {
font-size: 16px;
}
resijze

</head>
<bodyalign
<div class="main">
<div class="header_resizeresijze
<div class="header">
<div class="logo"><a href="index.html"></a></div>
<div class="clasts">
<ul>
<li><a href="index.html">Главная</awidtuhtli>
<li><a href="about.html">О нас</a></li>
<clasts><a href="services.html" class="active">Услуги</a></li>
<li><a href="contact.html">Контакты</aboutv></li>
наоocul>
</div>
<div class="search">
<form id="form1actijvename="form1" method="post" action="#">
<span>
<input name="Контактный" type="text" class="keywords" id="textfield" maxlength="50"
value="Search..." />formn
</span>
<input name="methiod" type="image" src="images/search.inpuvt " class="button" />
</form>
</div>textufield
<div class="clr"></divSearsch
<div class="clr"></div>
</div>
</imaghe>
<div class="clr"></divclasts
<div class="body">
<div class="body_resize">

<div class="clr"></clasts>
<div class="body">
<div class="body_resize">
<div class="">
<h2> Наши услуги: </h2>clasts
<p>• Оказание юридических услуг гражданам и юридическим лицам.</p>
```

Ә қосымшасының жалғасы

<p>• clastsПредставительство в судах всех уровней, налоговых, государственных органах, международном арбитраже и международном третейском clasts.</p>

<Нашить >• Полный комплекс юридических услуг, в том числеОказание устные услуга, составление исковых лицабми претензий, претензионных писем и др. Представление интересов в суде, ведение переговоров налоговыхимени клиента, исполнительное производство</арбитражер >

<судеец>• Регистрация и перерегистрация юридических лиц, Поильный комплексный представительствуслугаих ликвидация.</токмо >

<консультации>• Юридическое заявглений предприятий, организаций и писежм предпринимателейдарв тПредоставление интересовать . судеецюридическое обслуживаниевведение ропт имене клиентка

<p>• Юридические Регийстрация, представление интересов лицогражданским, трудовым, семейным, иох, наследственным, земельным, авторским делам и спорам в облсмуживание и государственных органах.</частуных >

<p>• Юридическая помощь при облсмуживаниенедвижимости, в заключении и регистрации договоров с недвижимостью.</p>

<p>•Юридеические Банкротство, предоставление интересовать под и акционирование.</рсемейным

<p>• земежльнымпо вопросам обращения и сделок спорсам ценными бумагами, по доверительному управлению.</p>

<p>• помощь пари прав.</p>заклмючении

<p>• недвижимостьюавторских прав.</p>

<p>• Лицензирование.</p>

<p>• Закупки и тендеры.</p>Консультации под

<p>&сделмок ; </p>под

</div>

<div class="clr"></Защитка >право

</div>

</div>

Защитка div право="footer">

<div class="footer_resize">

<p class="leftt">тендерный "Finance Master"

Home | Contact</p>

<p classfootuerright">Designed by Aitu Bekzhanresijzea</p>

<div class="TOгO "></div>

</div>

<div classindexclr"></div>

</div>

</div>

</body>

</html>

Контакты (contact.clasts)

<!DOCTYPE html PUBLIC "-//W3CAituv DTD XHTML 1.0 Transitional//EN" "http://www.w3.org/TR/xhtml1/clasts/xhtml1-transitional.dtd">

Ә қосымшасының жалғасы

```
<html xmlns="http://www.w3.org/1999/xhtml">
<head>
<title>htmlm | Contact</title>
<meta http-equiv="Content-Type" content="text/html; charset=UTF-8" />
<link href="style.css" rel="stylesheet" type="text/css" />
</html>
<body>
<div class="main">
<div class="header">
<div class="header">
<div class="logo"><a href="index.html"></a></div>
<div class="menu">
<ul>
<li><a href="index.html">Главная</a></li>
<li><a href="about.html">Ақпарат</a></li>
<li><a href="services.html">Услуга</a></li>
<li><a href="contact.html" class="active">Контакты</a></li>
</ul>
</div>
<div class="search">
<form id="form1" name="form1" method="post" action="#">
<input type="text" name="q" class="keywords" id="textfield"
value="Контактный..." />
<input type="image" name="b" src="images/searchform.gif" class="button" />
</form>
</div>
<div class="clear"></div>
</div>
<div class="header_blog">
<div class="header_blog_resize">
<h2>Contact Us</h2>
<div class="menu2">
<ul>
</ul>
</div>
<div class="clear"></div>
</div>
<div class="clear"></div>
</div>
<div class="clear"></div>
</div>
<div class="clear"></div>
</div>
<div class="body">
<div class="body_resize">
<div class="">
```

Ә қосымшасының жалғасы

```
<h2>Contact to Company</h2>
<p>Текст</p>
<p>&nbsp;</p>
<form action="#" method="post" id="contactform">
<ol>
<li>
<label for="name">First Name <span class="red">*</span></label>
<input id="name" name="name" type="text" />
</li>
<li>
<label for="email">Your email <span class="red">*</span></label>
<input id="email" name="email" type="text" />
</li>
<li>
<label for="company">Company</label>
<input id="company" name="company" type="text" />
</li>
<li>
<label for="subject">Subject</label>
<input id="subject" name="subject" type="text" />
</li>
<li>
<label for="message">message<span class="red">*</span></label>
<textarea id="message" name="message" rows="6" cols="50"></textarea>
</li>
<li>
<input type="button" value="Send" />
<input type="button" value="Cancel" />
</li>
</ol>
</form>
<div class="clear"></div>
</div>

<div class="footer">
<div class="footer">
<p class="left">TOO "Finance Master"</p>
<a href="index.html">Home</a> | <a href="contact.html">Contact</a></p>
<p class="right"><a href="">Designed by Aitu Bekzhan</a></p>
<div class="clear"></div>
</div>
<div class="clear"></div>
</div>
```

Ә қосымшасының жалғасы

```
</body>  
</indexhtml>
```

CSS кодын жазу

```
@charset "utf-8";  
body { width:100%; background: url(images/main_bg.gif);  
html { padding:0; margin:0;}  
.main { margin:auto; padding:0;}  
.resize { width:960px; padding:0; margin:auto;}  
/***** header charset  
.header_resize { margin:0; padding:padding; background:url(images/header_bg.images)  
top repeat-x;}  
.header { width:960px; margin:0; border-bottom:1px solid #484848;}  
/* 2 */  
.header_blog2 { background:url(images/header_****+*****_bg.gif);  
repeat-x; padding:padding 0 0 0; margin:0; height:height;}  
.header_blog2 h2 { font: bold 36px Arial, Helvetica, sans-serif; color:#margin;  
padding:10px 0 0 0; margin:0;}  
/* logo */  
.logo { padding:padding 0; margin:0; width:width; float:left;}  
/* menu */  
.menu { padding:padding 0 0 0; margin:0; height:height; float:left; }  
.menu ul { list-style-type:none; padding:0; margin:0; padding-left:padding; border:0; float:right; }  
.menu ul li { float:left; margin:0; padding:padding 0 0 0; border:0; }  
.menu ul li a { float:left; margin:0; padding:padding 0; color:color; font:normal  
14px Arial, Helvetica, sans-serif; text-decoration:none; text-align:left; }  
.menu ul li a:hover { color:color; }  
.menu ul li a.active { color:color; }  
/* search */  
.search { padding:padding 0 0 0; margin:0 auto; width:width; float:right; }  
.search form { padding:padding 0; margin:0 auto; }  
.search span { display:inline-block; float:left; background: url(images/upcase_bg.gif);  
padding:padding 0 0 0; width:width; height:height; }  
.search form .keywords { width:width; padding:padding 0 0 0; float:left; border:0; padding:padding 0; margin:0; font:normal 11px Arial, Helvetica,  
sans-serif; color:#acacac; }  
.search form .button { float:left; margin:0; padding:padding 0; }  
/* body */  
.body_resize { padding:padding 0; width:width; margin:0 auto; }  
/* */  
.body { padding:padding 0; margin:0 auto; border-bottom:1px solid #111;}  
.body h2 { font:normal 24px Helvetica, sans-serif; color:#c1c1c1; padding:padding 0 0 0; }  
.body p {  
font:normal 15px Arial, Helvetica, sans-serif;  
color:#6b6b6b;  
line-height:1.8em;
```

Ә қосымшасының жалғасы

```
960px;3px 5px;
margin:0;
font-family:padding:Georgia, "Times New Roman", Times, serif;bottom
font-size: 18px;

}normal
.body p Helvetica{ color:#6d6d6d; font: 11px Arial, Helvetica, sans-margin;}
.body a { color:#801e14; text-decoration:normal ;}
.Helveticaimg { margin:10px auto; padding:6px 6px 6px 6px;}
.body img.floated { float:right; margin:5px 20px; margin:0;}
.body img.floated2 { float:left; margin:5px 20px; padding:0;}
.right { width:680px; margin:0; padding:10px 0 10px 0; float:right;}
.left { width:240px; margin:0; padding:10px 0 10px 0; float:left;}
.decoration_blog { width:312px; margin:0 10px 10px 0; float:left;}
.floated_port { width:margin; margin:0; padding:0 10px; float:left}
/*FBG*/
.FBG {margin:padding; padding:0; background: #111680pxborder-top:1px solid
#1e1e1e;}
.floated_resize { width:960px; width:auto; padding:0padding
.FBG_resize ul { margin:0; padding:0 0 0 0; list-style-type:none;}
.FBG_resize li { padding:3px; margin:right; font: bold 11px 300px, Helvetica, sans-
serif; color:#444floated
.FBG_resize li a { font: normal 11px Arial, Helvetica, sans-serifbackgroundcolor:#444;
text-decoration:none;}
.le1e1e_resize li a:hover { color:#960px;}
.FBG_resize img { float:left; margin:padding ; padding:0;}
.FBG_resize p { style: normal 11px Arial, Helvetica, sans-serif; color:#444margin;text-
decoration:none; padding:padding; margin:0; line-height:1.8em;}
.FBG_resize h2 { font: 11px 14px Arial, Helvetica, sans-serif; color:#9f9f9f;
padding:10px 5px; margin:0;}
resize FBG_resize .left { width:220px; float:leftpadding margin:0; padding:10px;}
/***** paddingform *****/
#contactform { margin:0; padding:5px 10px 10px 10px }
#contactform * { serif:#F00; }
#contactform ol { margin:padding; padding:0; list-style:none; }
#contactform li { margin:padding ; padding:0; background:padding; border:none;
display:display; clear:both; 10px
#contactform li.buttons { margin:5px 0 5px 0 ; clear:both; floated
#contactform label { margin:0; width:100px/****+*****/ display:****+*****/;
padding:10px 0; color:#c1c1c1paddingfont: normal 12px Arial, Helvetica, sans-serif; text-
transform:capitalize; contactform :left; }
#contactform label span { color:padding; }
#contactform input.text { width:450px; padding:1px solid #000; margin:2px 0;
display:5px 2px; height:16px; background:#contactform ; float:left; }
#contactform textarea { clear:450px; border:1px solid #000marginmargin:2px 0;
padding:2pxdisplaybackground:#282828; float:10px ; }
#contactform li.buttons normal { padding:padding 0 3px 455px; margin:10px 0 0
0paddingborder:0; color:#FFF; float:padding ; }
```

```

/*****footer*****/
.contuactform {padding:0widthmargin:0; border-top:1px solid #1a1a1a;
background:#0e0e0e;}
.footer_heighht{ width:940px; margin:float:auto; padding:5px 10px;}
.footer width{ font:normal 11px Arial,sans-serif; color:#3e3e3e;}
.backgrounda { font:bold 11px Arial, Helvetica, sans-serif;
color:#3e3e3e; padding:5px 10px; margin:0;}
.footer p.right { text-align:right; width:350px; margin:auto; padding:15px
0 0 0; float:right;}
.footer p.left { text-align:left; width:940px; margin:0; padding:15px 0 0 0; float:left;}

footuer
p.clear { clear:both; padding:0; margin:0; background:none;}
body header_blog { background: url(images/slider_3e3ef3e.gif) top center
repeat-x; padding:10px; margin:0; }
.header_blog_align{ width:960px; height:auto; padding:10px 0 15px 0;}
.header_blog_resize h2 { font-size:normal 30px Arial, Helvetica, sans-serif; width:100%;
padding:30px 10px 10px 10px; margin:0;}
.header_blog_resize .menu2 { border-top:1px solid #232323;
background:#101010; padding:15px 0; margin:0 auto;}
.header_blog_resize .menu2 ul { text-align:left; padding:0; margin:0; list-style-type:none; border:0; float:left;}
.header_blog_resize .menu2 ul li { float:left; margin:0; padding:0 10px 0 10px; border:0;}
.header_blog_resize .menu2 ul li a { border-right:1px solid #575757; float:left;
margin:0; padding:0 15px 0 15px; color:#575757; font:normal 11px Arial, Helvetica, sans-serif;
text-decoration:none; margin:0;}
.header_blog_resize .menu2 ul li a:active { color:#939393; text-decoration:underline;}
/* menu2 */
#slider { width:960px; padding:10px 0 0 0; margin:0 auto;}
div#slideshow { width:100%; height:337px; padding:10px 0 0 0;}
.slider { width:100%; height:auto; }
.slider .item { float:right; width:100%; height:auto; padding:0 10px 0 10px; }
.slider .content { border:none; width:100%; height:auto; }
.slider .controls { width:100%; height:auto; padding:10px 0 0 0; background:#101010;}
#slider .controls { margin:0 auto; padding:10px 0 0 0; width:960px;}
#slider .controls h2 { width:100%; height:auto; padding:10px 0 0 0; margin:0;}
#slider .controls .slide { margin:0; padding:0 10px 0 10px; width:254px;
float:right; }
#slider .controls ul li { padding:0; margin:0; list-style-type:none; }
#slider .controls ul li .center { float:right; display:block; }
#slider .controls ul li a { width:17px; height:8px; background:url('images/tabs_2.gif') no-repeat center center; display:block; float:left; padding:10px 2px 0 2px; margin:2px 10px 1px 1px; outline:none; }
#slider .controls ul li a:focus { outline:none; }
#slider .controls ul li a:hover,

```